

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Alfred Jarry Günler ve Geceler*

Bir Asker Kaçağının Romanı

Türkçesi: Işık Ergüden



GÜNLER VE GECELER*

Bir Asker Kaçağının Romanı

ALFRED JARRY, 1873'te Fransa'nın Laval kentinde doğdu. Daha lisedeyken yazmaya başladı. Kısa ama üretken yaşamı boyunca pek çok tiyatro oyunu, roman ve öykü kaleme aldı. Genellikle sembolist hareketle bağdaştırılan Jarry'nin *Kral Übü* adlı oyunu Dadaizm, Gerçeküstücülük ve Fütürizm'in öncüsü olarak kabul edilmiş, Boris Vian, Georges Perec ve Raymond Queneau gibi isimleri derinden etkilemiştir. Çok farklı, melez ve karma üsluplarda yazan Jarry'nin oyun, roman, deneme ve gazete yazıları absürd edebiyatın ve postmodern felsefenin ilk örnekleri sayılabilir. Yaşamının son yıllarında Guillaume Apollinaire, André Salmon ve Max Jacob gibi döneminin ünlü isimleri için bir kült figür haline gelmişti. Jarry 1907 yılında Paris'te tüberküloz nedeniyle yaşamını yitirdi.

Günler ve Geceler ile *Patafizikçi Doktor Faustroll'un Davranış ve Görüşleri*'nin yanı sıra yazarın *Sezar Deccal* isimli romanı da yayın programımızdadır.

*

SEL YAYINCILIK / ROMAN

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

***SEL YAYINCILIK**

Piyerloti Cad. 11 / 3 Çemberlitaş - İstanbul
Tel. (0212) 516 96 85

<http://www.selyayincilik.com>

E-mail: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:

Çatalçeşme Sokak, No: 19, Giriş Kat

Cağaloğlu - İstanbul

E-mail: siparis@selyayincilik.com

Tel. (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

***SEL YAYINCILIK: 747**

ISBN 978-975-570-765-5

GÜNLER VE GECELER

Bir Asker Kaçağının Romanı

Alfred Jarry

Roman

Özgün Adı:

Les Jours et Les Nuits

Roman de'un déserteur

Türkçesi: Işık Ergüden

© Sel Yayıncılık, 2015

Genel Yayın Yönetmeni: İrfan Sancı

Editör: Bilge Sancı

Kapak tasarım ve teknik hazırlık: Gülay Tunç

Birinci Baskı: Ocak 2016

Baskı ve Cilt: Yayıncılık Matbaası

Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203

Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 11931

Alfred Jarry

Günler ve Geceler

Bir Asker Kaçağının Romanı

Türkçesi: Işık Ergüden

Roman

İçindekiler

Birinci Kitap

Vagonda 9

İkinci Kitap

Kardeşimin Kitabı..... 41

Üçüncü Kitap

Lacivert Düş 63

Dördüncü Kitap

Drıcarpe'nin Kitabı..... 81

Beşinci Kitap

Gözde Sisypnos 113

BİRİNCİ KİTAP

VAGONDA

“Asker, Prusya’da da Fransa’da da, zincire vurulmuş biridir; özgür kaldığı ilk anda, fırsat bulduğunda, firar eder.”

Le Bon Militaire,
M. DE BOUSSANELLE,
Kral ordusunun komutanı,
Paris, 1770

I BİRİNCİ GÜN

"Susacak mısın sen, pis kızıl!" dedi Ilane, görünmez kafesteki kuşa yumruğunu sallayarak. "Kuu!" Viyolonselın en yüksek notası karşılık verdi. Kapağı çarptıkça bariton sesler çıkaran büyük meşe dolabın altındaki, duvardan kapıya kadar uzanan beyaz, büyük yer yatağında yatan kızın çırpınırken çıkardığı gürültüler kadar yoğun bir ses. Öteki çift, Margot ve Valens, biraz neşeli ve ürkerek yer değiştirdi, Ilane'ın tırnaklarını geçirerek Valens'in karnını boydan boya çizmesi Margot'yu şaşırttı. Bıkıtıcı bir çaba gerektiren bu olayları tuhaf bulan Sengle* pek az kımıldıyor ve sessiz sedasız nefes alıyordu; zehirli, köşeli ayağın tarantula erkeğini genellikle kaçırttığı söylenir, Sengle de, kürek çekme hareketine uygun olarak iki yana açılmış kolların üstünde, bir köşeye sığınmış olmaktan mutluydu.

Oda çocuksu şeylerle doluydu, bir kaplumbağa eşelenip sağ solu çizdikçe, kabuğunun üzerine kopçalanmış küçük bir mavi lambayı kımılatıyordu; kalsiyum fosfürle parlatılmış, kafatası biçiminde bir çalar saat vardı, altçene homurdanıyor ve titriyordu, zilinın çalması için yüz buruşturur gibi çok çirkin bir hareket yapması gerektiğinden asla uyandırmasına izin verilmiyordu. Bir de taş tahta vardı, yazı tahtası, Ilane buraya zaman zaman bir rakam yazıp öncekini siliyordu, Sengle bir bahis sırasında

* TEKİLLİK: "Beni sırf Sengle bırakmadan (Rutebeuf)."

Ilane'ın hepsinden daha çocuksu olduğunu söylemişti. Ve yalnızca geceyarısı yazı tahtası ile saat tam uyum içinde olurdu.

Oda, odanın içindekiler, davranışları, her şey gecenin diğer saatlerinde de aynı kaldı, Sengle ve Valens kızlara pek az cevap veriyorlardı, çünkü kendi aralarında daha zekice şeyler konuşabiliyorlardı, hatta hiç konuşmuyorlardı, birlikte olmak birbirlerini anlamak için yeterliydi. Gün, sebze arabalarında taşınarak geldi, tıpkı porselen bir kap içinde büzüşmüş bir denizin patlaması gibi; ve taş tahta üzerinde on yedi mi on sekiz mi yazılı diye dördü arasında çıkan bir tartışmadan sonra Sengle tahtayı silmeyi ve her şeye yeniden başlamayı önerdi, iki iki, çift halinde dışarı çıktılar, çünkü sonradan olacaklar için Sengle'in iyice yorgun olmaya ihtiyacı vardı, erkek kardeşi ona her yerde eşlik etmişti, çünkü günü gecedен ayırt eden daha sarı ya da daha beyaz bir yıldız değil, hemen önünde duran bu pek sevgili kafaydı, o mutsuz olsun istemiyordu.

II BİRİNCİ GECE

Champs-Elysées, sis, bisiklete binen birkaç kişi, tıpkı biraz önce onların yaptığı gibi. Üstüne başına çekidüzen vermiş Sengle, Sany Sarayı önünde toplanmış bir halde bekleyen kalabalıktan ayırt ediliyor, çünkü onun şapkasında canlı renklerde kocaman bir numaranın boyandığı üçgen karton yok. İşportacılar bunu hatıralık diye satıyor, askere alınmaya pek hevesli olan diğerleri ise, şimdiden sürüden sayıldıkları o yere girdiklerinde giysileri çalınmasın diye numara almak gerektiğini söyleyenleri protesto ediyorlar.

Banklara oturmuş bekliyoruz, henüz kimse yeterince disiplinli değil, tuhaf jandarma piyadeleriyle birlikte, bu büyük sınıfta çoğunluk liseli.

Sonra, bir başka salona geçtik, çırılçıplak, antropometri başlıyor; yine mavi satırlarını kuşanmış jandarmalar ve omzu kalabalık tüccarlar. Boy ölçüm aleti denen bu darağacı terazisinde tartılacağız; yeter ki Sengle çok ağır olmasın. Beklerken, kırılmış koyunların sıcak kokusu geliyor; merdivenlerden çıkıp güruhun dışında genç bir tanrı gibi kendini göstersen de fark etmiyor; ama diğer bedenlerin görsel ve dokunsal atomları gerçekten pek yakında. Keşke bu darağacı bir düşün yağmur çemberiyle süslenmiş olsaydı! Ufak tefek, çok çirkin bir adamı orada çarmıha geriyorlar ve omzu kalabalıklardan biri parmaklarını herifin kızıl tüylü kasıklarına sokuyor. Yardımcı hizmete, diye

buyuruyor. Tek sıra olmuşlar, Sengle basamakları çıktı, kendini tanıyacak vakti yoktu. Kaslarının üzerine bir sille, askerliğe el-verişli, bir itiş kakış, yallah giysilere!

“Bunlar kesilecek!” dedi bir jandarma, çünkü saçları uzun.

III ÖTEKİ GÜN

Ölüme mahkum özgür Sengle, idam tarihini biliyor. İşte, gondol biçimli beyaz mahpus yatağı suyun üstünde yüzüyor. Sengle, Doğulu bir kral gibi, vücudu yarı beline kadar ve çektikçe uzayan kara mermerden bir korse içinde; afyon çekmiş gibi bulanık bir zihinle kardeşiyle birlikte ormanda yaptığı bir gezintiyi hatırlıyor. Vücudu, kanlı canlı ve yapılı, ağaçların altında yürüyordu; ve üstünde, ne olduğunu tam bilemediği sıvı bir şey uçuyordu, buzdan bir bulut gibi, yıldızsı olmalıydı bu; ve pek ince başka bir şey, belki ruh, gökte, üç yüz metrede bir yer değiş-tiriyordu ve iki uçurtmayı birbirine bağlayan bir ip seçiliyordu.

“Kardeşim,” dedi Valens’e, “dokunma bana, çünkü ip ağaçlara takılacak, tıpkı elde uçurtma telgraf direklerinin altında koşarken olduğu gibi; ve bana öyle geliyor ki, eğer böyle olursa, öleceğim.”

Çince bir kitapta Çin’e yabancı bir halkın bu etnolojisini okumuştı, kafalar avları yakalamak için ağaçlara doğru uçabiliyordu, kırmızı bir yumakla birbirine bağlanmışlardı, çözüldükçe uçuyorlar, sonra da kanlı gerdanlıklarına geri dönüp yerlerine oturuyorlardı. Ama hiç rüzgar esmemeli, çünkü ip koparsa kafa denizaşırı uçar gider.

On ay boyunca uzak olacağı kardeşi Valens’e benzeyen özgür Sengle askerden uzaklaştı ve kendi geçmişini Valens’in şimdiki zamanı gibi yaşadı; hoşuna giden izlenimler ve ruhunda-

ki tek doğru şey olarak. İşte, öteki bakım koğuğu, oradan daha önce de geçmişti, anısı gondol biçimli yatağa doğru geri geldi.

Kırmızı ve gri geniş bir atölyede, büyük bir lambanın yarattığı vahanın altındalar. Hadım Yahudi Severus Altmensch; ev sahibi ressam Raphaël Roissoy; ünlü Alman estetik Freiherr Suszflasche; gazeteci Bondroit; model olarak çalışan, Huppe adlı küçük bir kız; ve Sengle'in kendisi.

Huppe, tıpkı Raphaël Roissoy'nın vücuduna, ondan önce de Bondroit'ninkine sahip olduğu gibi, Sengle'e de vücudunu görmenin ve ona sahip olmanın hoş olacağını açıkladığında –Alman estetikine sahip olmayı ise ummuyordu– Sengle, hadım Yahudi Severus Altmensch'inkini görmenin daha ilginç olacağı karşılığını verdi, tabii Huppe'ün kullanması mümkün olsaydı; çünkü aslında tamamen eksik olduğu için mi hadım dendiğini, yoksa sadece Yahudi demeye yetecek kadar mı eksik olduğunu kimse bilmiyordu. Ve bir hileye başvurdular. Bir oyun önerildi, bir resim atölyesinde olabilecek türden bir oyundu bu, kura çekeceklerdi ve kim çıkarsa model masasının üstüne çıplak çıkacaktı; Sengle oltaya takılacağını önceden söylemişti zaten ve hile yapmadan, kuradan Severus Altmensch çıktı. Severus itiraz edince Sengle –parmak uçlarıyla– omuzlarından tuttu ve Huppe de onu soydu...

Severus Altmensch çırılçıplak kalıverdi, abartılı botları içinde düşünöldüğünde daha da biçimsiz gelebilecek ayakları hariç. İçeri göçük göğüs, piramit ucu gibi çıkık karın, lata gibi iki kol, kır tanrısının kıllı bacakları –bir oymabaskı üzerinde olsa, utanç duyup kimi yerleri budanacak bir kır tanrısı–, uzuvların eklem yerleri umulmadık yönlerde. Her yerde bir vikunya ya da lamanın yapağını andıran lüle lüle yünü bitmişti sanki; ve, ucu yukarda, kocaman karnının üçgensi pübis uzantısını, pençe gibi kesilmiş tırnaklarıyla göğsüne doğru çekiştiriyordu.

Huppe tüm marifetlerini gösterdi; Severus küçük çığlıklar attı, kırıttı ve Huppe'ü göğsünden ısırdı. Huppe bir sonuç elde ede-

medi, çünkü Severus mazoşist, fetişist ve hukukçu takımındandı, doldurma bir tavuskuşunun gagasını emerek halının üstüne kıvrıldı.

Kura Freiherr Suszflasche'ye çıktı, o da soyundu, vücudu neredeyse Severus'unki kadar iğrençti, yirmi dört yaşındaydı ama büyümesi on iki yaşında durmuştu, Schopenhauer'in hemcinslerinden talep ettiği gibi; yalnızca kemikler ve karın canlı.

Raphaël Roisoy, hatları hoş, bir baştan ibaret, Saint-Jean Baptiste de Vinci'nin fazlasıyla kadınsı vücudu.

Bondroit, idare eder; ve sonuncusu, Sengle, en uyumlu vücut ve yeni terlemeye başlayan bıyıklarının fazlasıyla atölye modeli havasına rağmen en iffetli beden seçildi.

Ve yalnızca altı adet çıplak vücut olduğundan, haya duygularına açıktan bir saldırı yaşanmamıştı. Birden, kapı çaldı ve Bondroit, çırılçıplak, kapıyı açmaya gitti; Moncrif, çirkin bir kızıl saçlı, o da neredeyse Severus Altmensch kadar iki büklüm. Sırtında her zaman taşıdığı palto yığınıyla içeri girerken, şaşkın, tuhaf bir tecavüzden çekinerek, gitti oturdu. İçerdeki herkes derin bir korku hissetti onu görünce; çünkü, yedinci kişi, giyinik de olsa, HAYA DUYGUSUNA SALDIRI demekti.

Ve altısı birden, büyük lambanın dumanında kayboldular, cam çatlamıştı; oradaki Yedinci'den paniğe kapılarak giysilere doğru koşuştular, yalın ayak, kırıklar üzerinde.

IV

KEYİF KAÇIRAN

Saçları kesilmeden önce çürüğe çıkmak istemiş olan Sengle, o iğrenç giysilerin içine dalmadan önce bunu başarıp başaramayacağını merakı içinde, sinirli bir haldeydi. Hayatında bir kere bir subayı yakından görmüştü: Tesadüfen, üçüncü mevki bir vagonda, Brest yakınlarında, kaputu ve pantolonu içinde çıplak yurduna dönen biri. Delik ceplerinden pislik içindeki derisi görünüyordu. Dışkı, ateş, sperm, ayakkabı boyası ve makine yağı kokuyordu. Sengle'e fırlatılan giysilere birçok Vietnamlının vücudunun silindiği açıkça belliydi. Sengle, bu astarların temasına karşı alayda don kullanmanın yararını anladı. Dezenfekte etmek, fiziksel olarak mümkündü; fakat pis kokular zihinden silinmiyordu. Tuz biber eken ayrıntı: ayakkabılar. "Biraz daha küçüğü bulunamaz mı..." diye arandı. Böylece, yalpalayıp salınmasına yol açan, yalpalayıp salındıkça topuğu aşındıran ve bunları engelleyebilmek için parmak uçlarını istem dışı jimnastik hareketlerine zorlayan, siyah yapışkanlı bir kaplamanın ikiyüzlülüğü içindeki yirmi üç santimetrelik deri kutulara gömüldü.

Aynı düzen içerisinde, benzer bir kir, kepinin derisini parça parça döküyordu. Bozguncu uşak giysisinin düğmeleri, el bombalarıyla birlikte, hakileri burnuna kadar çıkarıyordu. Ceketin kolları uzundu – anüsü ve ağzı için tek bir deliği olan denizanasına benzer, ayakları el ve elleri de ayak olan insansıların arasın-

daki farklar, yönetmeliğin kolları kısaltmayı öngören önlemleri sayesinde iyice ortadan kaldırılmaya çalışılmıştı.

Onbaşı öyle fütursuzdu ki ona Bay demiyordu.

Koğuşlarda anlatılan manevra ilkeleri –çoğunluğu köylü ace-miler, rütbelilerin etrafında, “askeri bir tavır içerisinde”, ayakta, subayların giysilerine gururla bakıyorlar– Sengle’in hoşuna git-ti, çünkü rütbe şeritlerinin ne anlama geldiğini ve rütbeleri ayırt etmeyi orada öğrendi. Tembellik ve içgüdüsel tiksinti nedeniyle bu tür bir tenekeçiliği asla merak etmemişti, kulağının dibinde bağıra bağıra tekrarlıyorlar ve o da bilimi zahmetsizce kafasına dolduruyordu.

“Burada Bay yok. Bana Onbaşı denecek, Komutan değil. On-başım da denmez: Ancak başçavuştan itibaren iyelik ekiyle hi-tap edilebilir...”

V GÜZERGÂH

Bir kıdemli gri ve kahverengi, fare ya da sıçan rengi hapishane çarşafı serilmiş bir döşeğe korkunç pis gözüken bir yatak serdirtti ona ve iki büyük kapıdan giren gürültü ve hava akımı altında uyukladı.

Aynalardan korkan o, bu kapı aralıklarından başka subayları dikizliyordu.

Koğuşların arasındaki iç karartıcı tahta perde, tıpkı ahır yemlikleri ya da üçüncü sınıf vagon kapıları gibi, ortalığa hakimdi. Karanlık eller, leş kokulu, adını bilmediği gediklilerin camlarını sarsıyordu. Tren Amiens'e ve Lille'e doğru yol aldı...

Tren kuzeye, içlerce doğru girdikçe evler kırmızılaşıyor; pişmiş toprak içinde tütüyor evler ve ağızlarından harfler belirgin biçimde çıkıyor: KÖY KAHVESİ. Eski püskü ve rengi atmış kırmızı pantolonların külü sürünmüş ve renklenmiş yol. Vagonların altındaki hurda demirin altında korkunç bir yol var. Modern kuzeyin antik Ekbatanalılar'a çok benzeyen yanı; şehirlerin, ilk insan gibi, güneşte kavrulmuş topraktan kalmış olması.

Tren, Amiens'e ve Lille'e doğru yoluna devam etti; Halluin'den ve Menin'den geçti.

Sonra sıra nemli çavdarlara ve ancak günbatımında iyice fark edilen ağaçlara geldi, çünkü o saatte, tıpatıp Memling'in resmettiği ağaçlardır onlar, büyük kıvrıkcık tüylerden başka bir şey görülmez. Sonra, her şey gri, ufuk görünmüyor artık, hiç

görünmüyor. Telgraf tellerinin altında, yığma bir toprak, trene paralel olarak uzayıp gidiyor. Ve paralelliğini bu toprak ölçüm tellerine uyduran deniz falso yapıyor, üç ya da dört metre derinlikte köpükleniyor, arkada, toprak rengi gökyüzünden başka bir şey yok. Bruges'ü geride bıraktık; orada trenler katedrallerin içinde durur ve küçük sokaklarındaki evler can çekişen maymun gibi ya da heyecanlı heyecan verici pembe beyazlar giyinir; biracı meydanında, ufak tefek, yaşlı bir kadın yeşil topraktan şamdanlar satar. Gece, denizden tamamen çıktı ve dalgaların alevinde, uzaklarda, zümrüt yeşili fosfordan büyük testereler yanıyor. Tren, kumsallar boyunca ilerliyor, o kumsallardaki tek tük ağaçlar tanrı adına ok atanların nişan tahtası...

Sengle, Halluin'den ve Menin'den geçti ve ancak Belçikalı ilk jandarmayı görünce uyandı.

Astsubay ayaklarından çekiştiriyordu:

"Kalk ayağa! Başçavuş seni istiyor."

Güç bela uyanan Sengle, kan rengi külot pantolonunun ve düğmeleri keskin yamak ceketinin içine girdi. Başçavuş, zaten hiçbir şey anlamadığı gazetede bir bilmecenin tercümesi için Sengle'in bilgisine gereksiniyordu.

Daha sonra, çeşitli merdivenlerden geçerek avluya geldi; askeriye ait dört binadan oluşan, gececil, devasa kap kar altında gelişigüzel aydınlanmış, bir köşede pencereler ve nöbetçinin duman tüten bacası kükürt sarısı.

Işıl ısıllık bir hava deliğinden sözleri ayırt edilemeyen çok güzel bir şarkı yükseliyordu; bir hac yolculuğuna katılmış Brötonlu bir kalabalığın haleluya tarzı ya da göksel ruhlar etrafında, Samuel Taylor Coleridge'in çürümüş denizin üzerinde işittiği gürültünün tercümanı bir şarkı:

*...Yumuşak sesler çıkıyor ağızlarından yavaş yavaş.
Etraflarında dalgalanıyordu bir süre her yumuşak ses;
Sonra yükseliyordu
Bir bitki gibi*

Güneşlere doğru.

*Sonra güneşler indiriyordu yeniden benzer sesleri,
Kâh karışık, kâh yalnız, ağır ağır düşen sesler.*

Kimi zaman

Gökyüzünden bir tarlakuşu şarkısı gibi düşüyordu;

Kimi zaman

Sessiz deniz

Orman kuşlarının cıvıltılarıyla doluyordu.

Ya da münzevi bir flüttü

Ya da bilinen tüm enstrümanların konseri,

Ya da dini bir oyunun şarkısı

Bir meleğin,

Gökyüzünün ve yeryüzünün

Bitimsiz sessizlikleriyle işiten.

Ve Sengle, çok uzun süre, müstehcen bir şarkı söyleyerek sabah kahvesini filtreden geçiren aşçıyı dinledi durdu.

Ayın altında, kadran sessiz bir yüz buruşturmayla yazdı zamanı: saat dört.

Sengle, kendi mangasının bulunduğu koğuşa doğru çıktı ya da hepsi birbirinin benzeri bir yığın kat ve kapı arasında herhangi birine yöneldi ve bunların çoğunda, geldiği yerin ve kendi gövdesinin tıpatıp aynısı gövdeler gördü, dümdüz yataklar üzerinde hafif bir kabartı halinde. Gerçek yatağını yeniden bulduğunda, sıçratan bir ses yüksekteki eşya bölmesi üzerinde uğuldadı; eski bir trampet, raflar boyunca yalınayak kayıyordu, Sengle'in oraya bıraktığı sandığına boğuk boğuk vurarak ve asker eşyalarıyla çantalarını uyuyanların göğsünün üzerine, art arda ve büyük bir hızla devirerek.

Sessizlik, bir parçada olsa, geri geldi ve o amansız kalk borusunun beklentisi yaklaştıkça, günün kırağılı, hayvansı surati, camekânlara çarpıp ezilmeye başladı.

VI TAKDİM

Düdük sesi. Son istirahat. Gurur içindeki bir teğmenin karnına dikili, sancak denen yaldızlı bir zımbırtıyı (mesajların kılıfı der, sancak için, Aristofanes'in habercisi) yanlarında sürükleyerek bir yığın insan geldi; general de yanlarında, tüm askerlerin, subayların orada olması pek mümkün. Hem bir yığın da taş var, araçtan inmemek, sol ayak bir taşın üstünde oturup kalmak en iyisi. Yeniden yola çıkmak için sağ ayağı hafifçe kımıldatmak yeter. Yine de ayağı yere basmak askeri açıdan daha nazik olur, diye düşündü Sengle, yalnızca dirseğin bisiklete dayanması, çünkü, işte, general tam karşıda, kılıcını uzatmış, trampet çalarak selamlıyorlar generali, bu zavallı herifleri çantaları sırtlarında bekletiyorlar, onlar da silahlarını uzatmış...

Bir düdük sesi daha. Sağ cenahtan. Uygun adım marş.

Sengle, uykulu, donuk, tekdüze yuvarlanıveriyor, küçük bir laterna kafesiyle aynı yönde dönen bir sincap gibi dönüyor, borazan, trampet takımının ardında, mahmuzlayan, çamurunu öndeki trampetlerin kıçlarında silen müziğin önünde.

Akşam, onbaşı:

"Küstahlığınız üstünüzde; bayrağı selamlamadınız."

"Bayrak mı?" dedi Sengle. "Meydan okumak için yapmadım. Bayrağın selamlanacağı aklıma gelmemişti. Hem, ötekiler nasıl selamlıyor diye bakmakla meşguldüm."

“General anlayışlıdır. Size otuz gün hapis cezası vermezse ne âlâ.”

Ertesi gün, rapor:

“Asker Mathurin, Kerlevezou ve Gautier’ye odadayken, pencereden bakarlarken, Karargah avlusunda bayrak borusu çalındığında hazır bulunmadıkları için on beş gün hapis.”

Hepsi bu.

VII TAKDİMİN DEVAMI

Onbaşının daha ilk akşam haber verdiği gibi, Sengle'i, subayları olan Albay'ın hanımının evinde karamsar bir şiir okumaya davet ettiler, Sengle ise, tüm bu olanlar yetmezmişçesine, evin kapısından bile geçmemek gibi bir gaf işledi; ve astsubaylara edebiyat dersi vermekle görevli teğmen Vensuet onlara Sengle'in yazdıklarını okudu.

Ve Sengle'i evine çağırarak ona da kendi dizelerini (o da yazmıştı) okudu, başta şu tuhaf epigraf vardı:

“Düğün alaylarının değirmencisi torununu kaybetmişti. Merdivene tırmandı. Kapıya bir çivi çaktı. Örümceğe, ‘Ve şimdi sen,’ dedi, ‘Haçtaki Çivi, ör bakalım duvarını.’”

PASTORAL

*Çayırların umudu ve gülümseyişi sakın göğün
Seyrediyor titreşen havayı tınladıkça çimen
Su yeşili bir fidan hurma dalıyla yelpazeliyor
Suya aç güneşi, ufukta ter döken
Kıvrır kıvrır yapıp şapkalarındaki salkım lüleleri
Kızarıyor rüzgar ve gülüyor yas içindeki örümceğe
Kıvrıp enselere dökülen ağır düğümlerini
Yas sahnesine çıkan soytarıların paltolarındaki*

Acı bir keman gıcırdadı tahıl ambarında;
Ve kuklaların kanı kaynatan sesine doğru dansçılar
Çamurda yürür gibi topuk izleri çıkmış harman yerine.
Keman yayınının kayığı ninni gibi salınıyor su üstünde.

İşte, pazarların ve camların çanları,
Sarkık, kısa mantolara kuyumcu eliyle işlenmiş pullar,
Saz şairlerinin yeşil kristalden mandolinleri,
Ve yakıcı çığlıklarını yalayan kavallar.

Ovaların üzerinde kızaran güneş kurulanıyor.
Çiftler ikişer ikişer koşturuyor sığınağa doğru.
Nalınların sesi daha yakında gürlüyor yağmur altında.
Nuh'un gemisinin mücevherleri ne zaman sinekkuşu?

Fıskıran sular kamçıladi. İki kutbun avuç içleri
Oklarının suyuyla göbekli ormanları kamçılıyor.
Yıldırım düşerken çın çın ötüyor saclar
Didik didik edilmiş, gür damaskolar bükülüyor.

İkiz gözbebeklerimin kapalı çemberinde
Yapraklar uyudu hacımın duvarı üzerinde.
İşte, ezeli pençeleriyle yakalayıp bırakmayan
Eğerek papalık tacını, elde asa, krallar kralının.

Altın pembesi günün şafağı yok etti hayaletleri.
En ağır ayakların yüküyle ölüyor tarlaların çiçeği.
Zaman, soldan sağa, yalpa vuruyor sitar bagetleriyle
Denge, çekin ipi, tohum eken biri gibi.
Bacanın şarkısı boyadı maviye bezeme kıvrımını.
Beşiği serin suyosunlarının kaynağı cırcırböceği,
Flüt deliklerinde titreştiriyor damlacıklarını.
Mangır sıçradı derenin trampetinde.

*Tensel umutları donmuş olanlar
Soğuk mezarlarda omurgaları sayar tek tek
Haklarımızın kubbesini lanetlemiş olan için*

*Gri bağırtlak şaşkına döndü güneşin altında
Eğik iki fildişi, boğaların alçak alnında.*

“Bir subaya yakışır dizeler,” dedi saygıyla Sengle; tezgahlar bir kadının ikinci sınıf adi bir şapkayı işi gereği övmesi gibi.

Vensuet zeki biriydi gerçekten, kızardı.

Omzundaki rütbelerin ekmek parasından başka bir işe yaramadığını, kendisinin anarşist olduğunu, sanattan haberdar olduğunun anlaşılmasına çabaladığını ifade etti.

“Yeni girişimlerin tümünden haberdarım. Büyük çağdaş şairlerimizi, Victor Hugo’yu, Alfred de Musset’yi okumakla yetinmiyorum, Maupassant’ı, Zola’yı, Loti’yi de ezbere biliyorum; Merhamet ve Ölüm Kitabı’ndaki *dipsiz çukur*’a hayranım. *Trimardot*’nun oyununu gördüm. Köylü alışkanlıkları nasıl da doğal bir şekilde gözlemlenmiş! Hele o çiftçi tipi, yakınları can çekişirken öküzlerinden başka bir şey düşünmüyor. *Trimardot*’nun tumturaklı sözlerindeki lirizm, bu sadık gözleme pek uygun değil ama ne cesur, ne güzel dizeler onlar! Siz de seyrettiniz mi *Trimardot*’yu?”

“Başka yerde,” dedi Sengle, “fakat ben de sizinkine tıpatıp benzer zevkler aldım. Jovial Bulvarı’ndaki müzikholde, mim oyuncularını en doğal, abartısız tutkuların ifadesi oldu benim için, *hepimizin* içinde kımıldayan tutkuların.

“Bir İtalyan pantomimiydi, tüm İtalyan pantomimleri gibi başladı, sonunda Pierrot ve Cassandre, Arlequin’i öldürdü, Doktor da, cesedin etrafında küçük küçük adımlarla üç kez döndü ve avını kepçeyle bir çırpıda yakalarcasına, cesedi tuttuğu gibi, teşrih amacıyla laboratuvarına götürdü.

“Pierrot ölüyü kaldırdığında ve kafasının arkasına tükürerek –çünkü henüz sertleşmemişti– duvara yapıştırdığında, ölünün,

sırtını çevirerek kendi ağırlığı üstünde durmasını istemişti ama vücut huysuzluk etti, üç kez denedikten sonra dizler kıvrıldı, tıpkı insanın kendi yansımasını yakalamak isteyip de yalnızca boşluğu avuçlaması gibi; ve Pierrot'nun gözleri önünde muzipçe doğruldu; kaskatı kestiğinden mümkün olan tek taşıma biçimi kalçalarından tutmak ve laboratuvar kapısına kadar sıçraya sıçraya itmektir, ama Colombine kapıyı kaldırmış olduğundan, orası da bir oda olmuştu ve yine sıçrayarak taşımak gerekiyordu; pantomim yazarının yaşamı ve ölümü tüm deneyimleriyle bildiği açıktır, *biz hepimiz yaşadığımız tüm sahneleri tanıdık, bizimkine benzeyen tüm tutkuları gördük...* Kral, Biz der.

"Fakat, izlenimin korkutucu ölçüde doğru olduğu yer, *doğa'nın* bile önümüzde olduğu yer, burasıdır, bu çok güzel bir şeydi.

"Pierrot oturdu ve ölünün mirasını bir kâğıt üzerinde hesaplamaya girişti, ve ölü geldi, daha doğrusu Ölüm geldi, kemiklerine kadar çıplaktı, iskemlenin arkasında (çünkü pantomim şarap tortusu rengindeki zemin tuvalinden ayırt edilemeyen kırmızı bir mayonun arkasında kayboluyordu, üstüne büyük bir maharetle kemikler resmedilmişti, yeşil yansılar kemikleri harekete geçiriyor ve etleri kapkaranlık edip ortadan kaldırıyor, tıpkı kırk beş derecelik iki aynadan kollarımıza yansıyan bir şekilde bakar gibi, iki görüntü birbirinin tıpatıp aynı değil, akışkan figürleri arasında ince bir önkol kemiği kalıyordu), Pierrot'nun sol tarafını aydınlatan, parmağına benzer mumu söndürdü, sonra, soldaki mum yeniden yandığında, sağdakini söndürdü; adımlarını trombona uydurmuş, ritmik olarak yürüyordu. Pierrot geri döndüğünde ve kendi Vicdan Azabı'nı tüyler ürpertici bir halde gördüğünde, Cassandre koştu ve beti benzi atmış Pierrot'yu yerden kaldırdı, hiçbir şey olmadığını kanıtladı ona; laboratuvarın dolabını açtılar yeniden, Arlequin sakın sakın oturmuş, henüz teşrih edilmemiş *vücutlar* yapıyordu kendine. Ve duyular bu şekilde saptandıktan sonra, üstünde yalnızca ke-

miklerinin dantelasıyla ölü geri geldi. Yüzünde şenlik maskesi ve çokrenkli eşkenar dörtgenleriyle birlikte, dans havaları eşliğinde oynamaktan geri dönen gülümseyen bedenin tenini boş yere yoklayıp canlı olduğuna inanmaya çalışan yaşlı kadınların, iki figür karşısında korkuları bir türlü yatışmazken, ölü dört kez gidip geldi.

“Sonunda iskelet, ululayan bir baleyle, insan içine karıştı. En iyi *gerçekçilik* değil mi bu, hem de gündelik yaşamımızın en incelikli gözlemi?”

“Elbette,” dedi Vensuet, anlamış gözükmek için, “Holbein’in *derin düşüncesi* bu ve Ölüler Dansı, *Memento, homo...*”

Sengle, askerce bir yarım çark attı, hızlı iki adım atarak tüydü, sanat tarihini, Latince alıntıları ve genel düşünceleri bilmek, yaşlı bir kadın gibi üzmüştü onu.

VIII

YÖRÜNGEDEN ŞAŞMADAN

Sabah, kolları kıvrılmış ve sol eteğine süngü asılı 3 numaralı kaputlarının düğmelerini parlatma ve kırmızı pantolonlarının üstündeki talim pantolonlarını çıkarma emri aldılar. Kemerlerine iki fişeklik ve bir fişek çantası tutturdular. Çavuşlar, iki askere Lebel namlularından ipler geçirmelerini emrettiler ve ikiz yivlerdeki patlamayı kontrol ettiler. Sonra, bağırdılar: Yat! Çavuş onları tek sıra dizdi, süngü namluda, duvarın dibine; ve beyaz ve siyah hedeflerin önünde “tek tek” nişan çizgisine geçtiler. Onbaşılar, hedef tahtasının önünde, düzgün nişan alma teorisini askerlere tek tek anlatıyorlardı. Bir süngüyle duvara beyaz bir karton tutturulmuştu, nişancının emriyle hedefin ortasındaki hareketli siyah nokta yer değiştiriyordu. Bir pencerede duran onbaşı bir hedefi indirip kaldırıyor ve askerler kuru sıkı silahlarıyla art arda nişan alıyordu, mekanizmaların doldur boşalt sesi dokuma tezgâhlarının gürültüsünü andırıyordu. Tüm sıra, ince, kaygan buz üzerinde tir tir titreyerek ve kayarak saate bakıyordu. Eldiven giymek yasaktı. Askerler düzenli aralıklarla tek tek koğuşlardan çıkıyor, son iki basamaktan iniyor, avluya ayak bastıklarında, süngülere doğru sendeleyerek koşuyorlardı.

İçtima emri verildi; sağdan tek sıra ol, hazırola geç! Komut bekleniyor ve atış eğitiminden kaçmak için herkes, yola çıkış saati konusunda önceden hiç uyarılmadıklarını söylüyor. Yine çağrı; nihayet sağ cenahtan. Nişancılar iki saat önce yola çıkmış-

lar. Borazancı önde gidiyor, borazan nizamnameye uygun olarak elde tutuluyor. Omuzlarından düşen tüfekleri destekleyerek tutmaya çalışan iki cılız asker, nefes nefese, arkadan yetişmeye çalışıyor, fişek sandığının ağırlığı altında ezilmişler.

Karargahın demir parmaklıkları, ağaçlıklı yol, şehir geride kaldı; sırt çantası olmadan yürümenin rahatlığı, Karargahın bu-
zundan sonra şimdi de öküzlerin bata çıka yürüdükleri kaygan çamur. Sonra, yamaçtan tırmanılıyor, yara bere içinde bırakan yol bitti, çok eski sokak adları taşıyan soldaki ve sağdaki patikalar manastırlara ve pansiyonlara doğru gidiyor; sokak adları ağaçlar arasında kayboluyor. Nefes alış verişleri uğultuya dönüşüyor ve Sengle, ister istemez adımlarını hızlandırıyor, yol bir an önce bitsin diye. Düzlük arazi; hâlâ nefes nefese koşuyorlar, nihayet “yürüyüş adımı” izni. Sengle, tüfeğini nizamnameye uygun tutamıyor, kolu dipçiğe erişemiyor, ancak kayışın ortasını kavırıyor sıkı sıkı. Taşların üstünde, bir köşeye çekiliyor, donmuş ayakları ve bağcıklı potinleri titriyor, bir araba lastiği gibi patlayacak sanki.

Kızıl çitle çevrili ve mavi köpüklü bayırlar; artlarında bıraktıkları deliği tıkmak için, elinde bir bıçak, cırcırböceklerinin peşisıra ilerliyor, hele bir özgür olsun. Nehirde, özgür bir patenci kayıyor. Kavakların ötesinde, uzun süredir aradığı eski bir çarmıh, sanki düş görüyor, çarmıhın orada olduğunu önceden biliyor gibi, çarmıha İsa yerine çektiği ıstırabın aksesuarlarını germişler ve yumurtalığa benzeyen tahtadan yapılma bir kut-sal kap, av bekleyen gece kuşları gibi ağaç gövdesine saklanmış. Av tüfeği koltukaltında taşınıyor, tıpkı rütbeli biri öldüğünde askerlerin yaptıkları gibi, hedefi şaşırmıyor, çünkü özgürce omuzlanmış. Çamaşırhanenin gürültüsü, “baba, anne” trampet okulu, çitin ardında, işer gibi. Köprü ve simetrik raylar, Paris’e ve denize doğru.

Yol çatallandıkça bisikletin titrediği kayaların üzerine iniş, aşağıda, yolu tıkayan bir yük arabasından korkuluyor, köylere, nehirlerle doğru dar bir yol açılmış sanki. Dev rüzgargülüyle bir

çiftlik, bir yüreği delip geçmiş bir kazık ve kuyruğunu kovalayıp duran Çin ejderhası. Üstünde mercimek kabukları yüzen su birikintisi, kenarlardaki domuzlan böcekleri ve zift rengi büyük susinekleri hava kabarcıkları çıkarıyor.

Bir düdük sesi, bunun anlamı: Silah sağ omza, marş marş! Omza – silah. Geri dönen bir bölük selamlanıyor.

Akarsu ve çiy vadisi, parçalanmış beyaz buzullar, kıyıda biraz güneş. Tepelerde koruluklar kalmış, Sengle gelincik avlıyor oralarda; elinde bir sopa, yüzerek kaçan, oynak, kızıl, uzun bir karayılanın peşinden koşuyor. Dere çukuru çok büyük ve soğuk, askeri elbise giyme töreni felç edici, bacaklarını açmak için üstünden atlayıp geçeceği dar bir geçit arayacak Sengle. Bu çul gibi giysiler içindeyken üstünün başının kirlenmesinin önemi yok. Eller kocaman, baldırlar erimiş, ayaklar ağır, kepin içinde derisi soyulan kafa, sırt çantasını hatırladıkça ya da çantayı takmayı beklerken sırtı kamburlaşıyor. Toprağa konan tüfek, tetik siperine kadar çamur içinde, yağmur namlunun içine sızıyor, ağızda frengili pas tabakaları. Silah teftişi var, fırçaya iş düşecek.

Çayırdaki bayıra atlıyorlar, kap çamura batmış, çitin karşısında işiyorlar. Sonra, yarımşar paket mermiyle, tek sıra halinde herkes sırasının gelmesini bekliyor. Ateş etmek resmen yasak, cezası hapis, talime ihtiyaç yok; nişan çizgisinde yeterince durduk, ileri! En azından, kaza olur diye çekinecek bir şey yok, diye düşünüyor sürü hayvanları. Dahası, silah elde ateş edilen noktaya kadar ilerlemek gerek, sonra silahı yere koymalı ve hedefin karşısında yeniden nişan almak gerek. Her askerin yanında bir çavuş var, öğütleriyle onu meşgul etsin ve sözümona atışını düzeltsin diye; özellikle nizamnameye uygun bir pozisyon isteniyor, askeri enselesin diye duruyor başında, tabii, hedefe nişan almıyorsa eğer. Hiçbir subay tüfeklerin önünden geçmiyor, seken kurşunları ve mermi deliklerini kontrol etmeye ikinci sınıf askerler gönderiliyor. Yine de subayların çekinecekleri bir şey yok, takım mucize kabilinden de olsa ehlileştirilmiş, “beceriksizi ya da deliyi” arkadaşları linç eder önce, emre bile gerek kalmaz.

IX

ASKERİ APTALLAŞTIRMA ÜZERİNE

Bu sözcük orduda bir küfür değildir.

“Disiplin, orduların temel gücüdür,” denir eğitim dersinde, askerden düşüncesiz bir itaat ve her an boyun eğme talep edilir. Disiplin, önce zekayı ortadan kaldırmalıdır, sonra, zekanın yerine, korunma içgüdüsünden türeyen pek az sayıda hayvani içgüdü geçirilmelidir, bunlar şefin iradesi yönündeki daha az gelişmiş iradeler olmalıdır.

İki tür korunma içgüdüğü vardır, soylu ve soysuz. Soylu içgüdü, kendi benini koruma ve kişiliğini dış kuvvetlerin sızmasını engelleyerek sürdürme içgüdüğüdür. Zekiler ölümüne dövüşmez, çünkü onlar, ortak noktaları zekaları olduğundan, asla tam olarak birbirlerinin düşmanı değildir. Bedenler de, şu ya da bu nedenle, asla birbirlerini yemezler, çünkü bir diğerine vurarak ona yaralamayı öğretmekten çekinirler. Zaten, “öteki” algısının onlarda pek net olduğu da söylenemez. Bir burjuva, bir köylü, bir asker, tüm bedenlerin aynı içgüdüye, grup içgüdüğüne sahip olduğunu kabul edeceğinden, “ötekiler gibi” davranmayana sinirleneceklerdir. Bedenler (ya da grup) süresizdir. Bedenler uzam içinde birbirinden ayrıdır ama kendilerini dayanışma içinde hissederler. Çünkü süresiz olan şey sürekliliğe doğru eğilim göstermezse yok olur. Fakat sürekli olan, mükemmeldir, mutlaktır, sonsuzdur, çünkü bu nitelikler eşdeğerdir; dolayısıyla, birbirlerini sınırlandıracakları için, iki sonsuz olamayacağıın-

dan, ancak bir sürekli olabilir. Madde, bedenler, ya da güruh –ki bunlar süreksizdir–, sürekliinin yerini –ki bu da Tin’dir– ancak onu yok ettikten sonra alabilirler. Bu yok etme, bilinen yöntemlerle ve az ya da çok katı dışlıları olan makinelerle, kendi benini koruma içgüdüsünün az veya çok güçlü olmasına bağlı olarak sağlanır.

Keşşler, tinlerini Tanrı’ya yönelten bedensel yorgunlukla, oruçla ve duayla tenlerini ehil hale getirirlerdi. Askerler hiç durmadan çalışmayla, karavanayla (askerin geleneksel içeceği sudur) ve cilalamayla terbiye edilirler. Talim bir yana, meşguliyetler bir meşguliyet ne olmalıysa odur: hiç durmadan meşgul etmelidirler. Bağcıklı potinler, topuklar üzerinde dönerken, manevra alanının çamurlarında vantuzlu delikler açarlar ve bu potinlerin tuhaf bir şekilde cilalanması gerekir. Onları asla cilalamayın, derler: Cilalamak deriyi yakar. Ama simsiyah olmalılar. Nasıl o halde? Bana ne, der onbaşının teki. Ve gerçekten de simsiyah olurlar. Oysa, pantolonların bacak arası, cilaların ve leke temizleyicilerin temasına rağmen lekesiz kalması gereken beyaz ince kumaşla astarlanmıştı. Demek ki, sürekli beyazlayan bağcıklı potinleri sürekli siyahlatmak, sürekli olarak siyah lekeler oluşan pantolon şeritlerini de hiç durmadan beyazlatmak gerek. Dahası, postalların cilalı olması ve tabanların parıl parıl parlaması da çok önemlidir.

En doğru asker duruşu, katalepsi katılığıdır, silahlarını teşhir ettiği duvarın üzerindeki tüfeğin kara çizgisine bakarak kendi kendini hipnotize etmelidir. Zeki bir general büyük bir büyücüdür, fakat kendisi manyetizmaya boyun eğmemiş olmalıdır, daha sert bir çilenin peşinden koşmamış olmalıdır.

X ZAMANDA

Önce koşar adım yürüdük, dağınık düzende, tüfek çapraz, büyük çayırılıkta, manevra alanının yakınında, bayır yukarı, yolun sonuna ve çitlere vardığımızda iyice yüksek, sanki yalnızca yeşil gökyüzü var. İnce uzun bir çan kulesi, kanatlarını açmış küçük bir yırtıcı kuş biçiminde, kendi avının gölgesi gibi hareketsiz. Yatay rüzgarda, komut sesleri de ince ve hafif. Ateş ediliyor.

“Bin iki yüz metreden – çarpı işaretine!” diyor onbaşı.

Cümlesinin sonu kuşkusuz çengelli, rüzgarda ılık çalıyor, yörüngeden şaşmadan. Kuru sıkı atış deniyoruz, lekesiz büyük hedefin üzerine, siyah bir çarpı işareti de vardı hedefin üzerinde, sanki bir horozu hipnotize etmek için iki çizgi çekilmiş gibi. Ve düş görür gibi, eli boş dönen avcılarının gürültüsünü duyduk, ıssız çayırılıkta:

Savuralım, savuralım, savuralım

İğneli sözler savuralım

Ve yok, yok,

Yok edelim düşmanı.

Kurtar, kurtar

Kurtarmak için va-ta-nı!

Sonra, yüründü, tüm bölük, çok esnek, dışbükey ve içbükey, ayak çukurlarda, tümseklerin üzerinde, sessiz sedasız, çavuşlar

ve onbaşılar öne arkaya koştururken, hiçbir şey düşünmeden; bu durumun hoş olmadığı da söylenemez. Sengle bir güzel uyuyor ve çayırda tek başına canı istediği için dolaşıyordu. Çimenlerdeki böceklerle ve çitlere konan çalikuşlarına bakıyordu.

Aniden, dikkat çekildi. Bayırların palaska kütüklüklerine uygun olarak yemekhane ve çişlik olarak kullanıldığı istirahattan sonra, tatbikat yapılıyordu, teğmen yeni şeyler anlatıyordu.

Teğmen Vensuet, yeniden çıkan sarı bıyıklar arasında, kırmızı ve siyah tüylü bitki kılçıkları arasında, pek tıfıl.

“SÜVARİLER KARŞISINDA SIRA OLUN! diye emredeceğim. Dört müfreze dört koldan sıra olacak, bunu nasıl yapacağınızı size daha sonra açıklayacağım. SÜVARİ sözünü işitir işitmez, başka bir şey anlamaya çalışmadan, size bir şey söylenmesini beklemeden namluya süngü takın. Askeri eğitim bu. Savaşta, olası atların karnını deşmek için süngü çatacağınızı sanmayın. II. Friedrich zamanında kaldı bu işler. Duvar üzerinde duran şişeler belki moral bakımından etkili olur, süvarilerden korkar mısınız, kalmaya cesaret eder misiniz, ben anlamam. Fakat, iki bin metreden tutun yüz metreye kadar herhangi bir mesafeden ateş ettiğinizde ve merminiz kalmadığında, tüfeği de süngüyü de fırlatıp atmanız ve tüymeniz daha pratiktir... Anladınız mı, çavuşlar? Başlayalım: SIRA!...”

Sengle, bir güzel uyuduktan sonra, gözü açık düş görüyordu. Öğleden sonra, bir iki kitap okur, o sırada fırçasısı potinleri ovarak parlatır; onbaşıya kafa çektirir, saat beşte dışarı çıkar, yirmi dört saatlik izin cepte. Valizi şehirde hazırdır, saat altıda tren yeniden geçer, Paris’e doğru, talimgâh ve trampet okulu boyunca. Paris’te, sivil giysileri çeker yeniden, askeri giysileri birliğe geri yollar, zimmete geçirme suçundan aranır duruma düşmek istemez ve Bruges’a varır, yasal olarak asker kaçağı ilan edilmeden çok önce keyfine bakacak zamanı olur. Ve babası oraya her ay para göndermeye razıdır. Ve askerlikteki son gününün, çayır çimenin güzelliğinin, tozdaki anlamın tadını çıkarmaktadır ve

askercilik oynamanın tuhaflığı ilk kez hoşuna gider... İşte son istirahat, talimin üçüncü bölümünden önce.

Formları doldurun... mühürleyin!

Komşusu da çok eğlenceli, silah çataırken hep şaşırıyor. Teğmen geliyor:

“Onbaşı, tüm istirahat boyunca bu mangaya silah çattırıp bozduracaksınız. Ve talimin sonunda bölük Karargaha jimnastik adımlarıyla girecek. Benim manganın tüm izin kâğıtlarını yırtıyorum, bu hafta için... İçtima!”

Yine yarım saatlik dağılma emri, koşarak dönülüyor, arada tek diz üstünde duruluyor ve ateş ediliyor, etrafta sürü hayvanları ve cumartesi panayırları.

Ötekiler gibi Sengle’in de izin kâğıdı yırtıldığından, ancak ertesi gün saat sekizde çıkabildi, gar subayının gözü önünde, izinsiz, trene binmeyi aklından geçirmemeliydi; sivil giysiler içinde de tanınırdı. Pencereleri kapalı odada, lamba ışığında, gün boyu yazdı, özellikle de ateşin karşısında uyudu, valizini toplamadı, çünkü öteki pazarı bekleyecek cesareti yoktu, özgür olmalıydı, özgürlük bile değil, üniformasız, okuma ve uyuma huzuru, bir an önce.

İKİNCİ KİTAP

KARDEŞİMİN KİTABI

*Sevdiceğim çekti gitti
Hüzünlü kalbim de beraberinde.*

CHARLES CROS

I

ADELFİZM VE NOSTALJİ

Sengle, kardeşi Valens'in varlığından hiç emin değildi. Birlikte geçirdikleri bir öğrenci orjisini hatırlıyordu, bir de bisiklet gezisini; muayene kurulu öncesinde, hava öyle sıcak ve öyle güneşliydi ki yapış yapıştı, böceklerin ve kuşların çığlıkları, dikkat kesildiğinde işitilen atomların gürültüsü gibi hiç durmuyordu, şişme tekerleri altında ağaç kabuklarını patlatarak eğlenmişlerdi. Kürelerin göksel uyumunu tam böyle canlandırıyordu gözünde. Sonra, Valens'in Fransa'yı terk ettiğini ve Hint'te, ateşler içinde süründüğünü öğrendi, aynı dönemde Sengle askeri kağı arabasının tekerlekli zindanına kapatılacaktı; oraya bir mektup göndermek için altmış gün ve karşılık almak için dört aylık bir uyku uyumak gerekti.

Bu nedenle Valens'e yazmaya hiç cesaret edemedi ve düş görmüş olduğunu sandı. Sengle, kişilere dair tüm anısını yitirmişti ve onları boşluğa çizdiğini hayal ettiğinde bile, ölmüş annesinin yüz hatlarını ölümünden iki gün sonra canlandıramıyordu. Valens'in yüzünü ise hiç hatırlamıyordu. Oysa biri tam yola çıkarken çekilmiş üç dört fotoğraf vardı. Gözleri bir türlü yakalayamıyordu, suskun ağzı ise içi samanla doldurulmuş bir kuşunki kadar korkunçtu.

Unuttu mu beni kardeşim, kimbilir

Fakat kendimi yapayalnız hissediyorum, sonsuzcasına

*Uzakta, o sevgili baş, solmuş gitmiştir
Yalancı bir hatıraya bata çıka.*

*Önümde, masanın üzerinde duruyor portre,
Bilmiyorum çirkin mi yoksa güzel miydi.
İkizlik boş şimdi ve bir mezar gibi nafiye,
Sesini yitirdim, tapılası sesini.*

*Doğru, ama sanki kasıtlı yapılmış bir yanlış.
Belki bilmiyor o bunu, biz ölünce de yaşayan gömüyü.
Çağrıştırdığı anlamdan ötesini ve fazlasını
Aniden kırılan ve okşayan o tüyü.*

Sonunda bulduğu bakış önceki kadar sakınlı değildi, bir de ağız buldu, konuşmadığında az da olsa soluk alıyordu, Valens'in daha eski bir portresindeydi bu bakış ve ağız; beş yıl önceki bir portre, neredeyse çocukken, siyah denizci giysileri içinde, yeşillikler arasında. Sonra, belki de yanıldığını fark etti ve kendi görüntüsünü düşündü, yedi buçuk yıl önce, yüzünü yaşlandırmadan, olduğu gibi koruyan bir aynanın karşısında bu dizeleri mırıldanmıştı.

Sengle, sevme mutluluğundaki gerçek metafizik nedeni keşfeder: İnsan kalbinin iki yarısı gibi, cenin halindeyken tek tek ikiz olan, tek olmuş iki varlığın birbiriyle uyuşması değil; fakat anakronizmin ve insanın kendi geçmişiyle muhabbet etmesinin hazzı (Valens kendi gelecek zamanını kuşkusuz seviyordu ve belki de bu nedenle, henüz yaşamamış olduğundan ve tümüyle anlayamayacağından, daha tereddütlü bir şiddetle seviyordu). Zamanın iki farklı anını tek bir anda yaşamak harikulade bir şeydir; ezeliyetin bir anını, yani tümünü –çünkü ezeliyetin anı yoktur– sahici bir şekilde yaşamak için bu yeterlidir. "Shakespeare'in beş yaşındaki kafatası"nın hâlâ sergilenmekte olduğu Stratford-on-Avon'daki falanca müzeden çıkıp gelen Shakespeare'in olası dirilişi kadar akıl almaz bir şey bu.

Bu, Tanrı Baba Bir ve Tanrı Baba İki'nin, Oğlu içinde olmaktan duyduğu sevinçtir ve Tanrı Baba ile Oğul ilişkisinin verebileceği en az şeyin Kutsal-Ruh olduğunun algısıdır. Kendi geçmişine başkasının kalbinde sahip olan şimdiki zaman, hem Kendi'ni, hem de "Kendi, artı, herhangi bir şey"i yaşar. Zamanın bir noktasında yalnızca geçmişin bir anı ya da şimdiki zamanın bir anı var olmuş olsaydı, bu "Artı herhangi bir şey"i asla algılamazdı; çünkü bu yalnızca zamanı Algılama Edimi'dir. Bu edim, düşünen varlık için, bilinen en yüksek hazdır, bu haz ile sizin ve benim gibi hödüklerin cinsel edimi arasında fark vardır. – Ben değil, diye düzeltti Sengle.

Adelfizm sözcüğü, doğru etimolojisi yıldızsal olmasına rağmen, görünüm itibarıyla Uranizm'den daha az tıbbi ve daha doğrudur. Şehvetperest olmayan Sengle'in becerebildiği tek şey dostluktu. Fakat, kendini İkiz selefinde yeniden bulması için öyle güzel bir beden ve bir ruh tanımalıydı ki onu kendinin kabul edebilsin.

Kendi Anısı'na tutkun Sengle'in, canlı ve gözle görünür bir dosta ihtiyacı vardı, çünkü, bellekten tamamen yoksun olduğundan, Kendi Anısı diye bir şeyi yoktu.

Sengle, ince bıyığını keserek ve vücuduna titiz bir Yunan epilasyonu yaparak, Kendi Anısı'nı kendinde gerçekleştirmeyi denemişti; fakat, bir oğlan çocuğu gibi değil, bir ibne gibi görünebileceğini fark etti. Ve özellikle, Valens'in gelecekteki hali olarak kalması çok önemliydi; ta ki o bahtsız güne kadar, iki buçuk yıllık farklılığın görünür olmadığı o gün, Sengle ile Valens fazlasıyla ikiz görülerek birbirlerine karıştırılacaklardı.

Valens'ten önce, Sengle, yitip giden dostluklar yaşadı, daha iyisini bulamadığından yaşadı bunları, vücut hatları Valens'inkine az çok benziyor diye onlara katlanmış olduğunu ise çok sonraları fark etti, ruhlarını görmek için ise çok daha uzun zaman gerekiyor. Dostluklarından biri iki yıl sürdü, ta ki gövdesinin bir seyis gövdesi olduğunu ve ayaklarının yelpazeye benzediğini, belagatinin ise Sengle'inkinin zayıf bir kopyası olduğunu

fark edene kadar. Bu dostluk, yamalanmış anılarla eski dostun beyninde aylar sonra da dönüp durdu. Bir eskrim tutkunu olarak, sivri uçlardan korkmak ve hızdan haz almak için yeterince pedal çevirmeyi bilmemek de ona kötü geliyordu.

Kendilerini şair sanarak, yol üstünde yavaşlayan ve “görüş noktaları”nı temaşa eden bu insanlar Sengle’in tüylerini diken diken ediyordu. İnsan, neyin güzel olduğunu ruhuna açıklıyorsa eğer, kendi ruhunun bilinçaltına ve yaratıcı yanına pek az güveniyor demektir. *Yazılı* notlar almak ise aptalcadır.

İnsan, kendi dışındaki bir iskeleti, kaslarının çekim yoluyla değil de basınç yoluyla hareket ettirebileceğini ve bu iskeletin, geometriden doğmuş olduğundan, neredeyse sürekli olarak yetkinleşebilen kemik sisteminin mineral uzantısı olarak, daha çok güç kullanılan yöne doğru değişim geçirmek üzere yüzyılların evrimine ihtiyaç duymadığı için tercih edilen devindirici güç olduğunu fark edebilecek kadar deha sahibiyse (geometrik figürlerin çizgileri kendi dışlarında da devam ettiğinden, bunların, benzer özellikte ve çok daha büyük boyutlarda başka figürler meydana getirdiğini öğrenmek de deha gerektirir); biçimleri ve renkleri, yollarda ve patikalarda, olası en kısa zaman içinde, hızlı bir akaçlama yoluyla yakalamak için dişli çark düzeneğine sahip bu makineden yararlanmalıydı; çünkü tinin öğütülmüş ve karıştırılmış besinlerden yararlanması, belleği, yıkıcı unutkanlık çalışmasından kurtarır ve tin, bu özümsemenin ardından, kendine uygun yeni biçim ve renkleri çok daha rahatlıkla yeniden yaratabilir. Biz, hiçlikten yaratmayı bilmiyoruz, fakat kaostan yola çıkarak bunu yapabiliriz. Nasıl işlediğini gidip görmeyecek kadar tembel olmasına rağmen, sinematografin stereoskoba tercih edilmesi Sengle’e doğal geliyordu...

Belki de bu anlayış nedeniyle, Valens’in yüzünü hiç hatırlamıyordu.

İki buçuk yıllık bir zaman farkıyla gelen, her şeydeki bu sürekli paralelliğin Valens’te hiç şaşmadığını, her yeni keşfettiği

şeyle birlikte gördü; ta ki kütüphanede karıştırdığı eski armalar dergisine kadar. Harfleri alfabede komşu olduğundan, armaları, birkaç sayfa arayla, majör ve minör olarak üst üste konmuştu:

Sengle (1086).

*Kalkanın siyah tarlasında zambaklar saçtı haçlarını
Gümüştten; kralların yas pelerini üzerinde çiçeklenen hıçkırıkları.
Korkuyu nakşetmişti aslanın paramparça altını.*

Valens (1301).

*Oturmuş, pembe gerdanlık susturuyor havlamalarını,
Altından aslan sağ patisini kaldırmış imanla
Mavi gökyüzünden derliyor üçün birini
Altın çiçekler, şu kralların işareti.*

Şimdilik, Sengle, özellikle özgür olduğu geçmişi özlüyordu... Her gün banyo yaptığı, değişik giysiler giydiği, günde iki defa tatbikata götürülmediği ve saat çizelgelerinin önünde titremediği günleri özlüyordu.

II DÜŞMEK

Askerler talim giysisi içinde, fanila külotun içine sokulmuş, üstte bir kemer, sağ omuzda sopalar, yeni kışlaya doğru koşuluyor. Sengle, silahlı talimden kaçtığına seviniyor, sanki lisenin jimnastik salonuna geri dönmüş: yılda bir kez ödül dağıtım salonuna benzesin diye makyaj yapılan jimnastik salonu, çelik yüreklerin cilalandığı, dişbudaktan barfiksi örten flamalar, birbirlerine çarparak tık tık ses çıkaran halkalar, bakır uçlu trapez, boks tozu tüten döşemenin dışında, uzun atlamacıların içine gömüldüğü talaş tozu.

Dipteki jimnastik çubuklarından birinin yanına yarım manga halinde Sengle'i de götürdüler, çubuklara dayanan bir çavuş düşüş biçimleri ve sakatlanmalar hakkında önbilgiler verdi, çok önemli değil, çünkü sonunda hastaneye yatırılır. Astsubay çavuşu susturdu ve idman başladı. Sengle'in hareketleri rahatlıkla yapabildiği çubuklardan, merdiven ve barfiksten sonra, sıra, yerden iki metre yükseklikteki, yatay, yuvarlak bir kirişe geldi; yüksek bir tabureye basıp kirişe çıkmak ve üstünde yürümek gerekiyordu. Sengle'in potinlerini fırçalayan asker ve tüm o küçük köylüler ağaç dallarına çıkar gibi rahatlıkla kirişin üstünde koştular. Sengle'in ise ayaklarına baktığını, bacaklarının titrediğini ve idmandan midesi bulanarak, iki adım öne atladığını görünce şaşırdılar.

"Askeri idmanlarda başarısızlık başarıdır, fobilerin insanı titretmesi için beyin ve sinir olmalıdır." Sengle'in ne demek istedi-

ğini onbaşı anlayamamıştı, buna rağmen henüz dalga geçemiyordu.

Neyse ki, astsubayın bir düdüğüyle aletler değiştirildi ve trapezlerde ve halkalarda çeşitli hareketler yapmak için girişteki sütunlara doğru gittiler. Sengle, kendi bildiği, büyük güç isteyen hareketlerin çavuşlar tarafından emredilmediğini, onların bunları bilmediklerini ya da yapamadıklarını fark etti; askerlik eğitiminin ise bunları gerektirmediğini sonradan öğrenecekti.

Sonra, aletlerin üstüne çıkıldı. Kaygan sicimin tepesinde, çavuşun, askerin birine fısıldayan sesini çok net olarak işitti:

“Yuvarlak kiriş üzerinde korktuğuna göre, sütunların üzerinden ayakta geçme emri verildiğinde ne yapacak?”

Yorgunmuş gibi yaptı, kollarını bıraktı ve sicimden yuvarlandı. Yüksek kirişin üzerinde hâlâ birkaç asker ata biner gibi duruyordu.

İkinci manganın askerleri önceki aletlere el kol sallıyordu.

Astsubay içtima düdüğü öttürdü ve birinci manganın dört grubu girişteki sütunların dibinde toplandı. Sert zemine atlama isteği duymadan dar kalastan geçmesinin mümkün olmadığını bilen Sengle, geçemeyeceğine emindi. Bir çavuş, kollarını kavuşturarak geçti, ardından onbaşılar, sonra bir yığın asker geçti, gökte simsiyahtılar, neler hissettiklerini daha sonra anladı. Yerden beş metre yüksekteki kiriş, beş metre uzunluktaydı ve ancak bir ayak önde bir ayak geride yürünebilirdi. Birinci müfreze, birinci grup askerleri geçtiler; sonra da Sengle’in grubu...

Uzakta, avluda, bir çığlık, bir gürültü koptu, kalabalık toplandı, astsubay koştu... Tırmanan küçük köylülerden biri, yuvarlak küçük kiriş üzerinde jimnastik adımlarıyla koşarken, direğin uçlarını dik açı yapacak biçimde destekleyen kazıklardan birinin üzerinden düşmüştü. Ayağı şişmişti, bacağın kırılmış olabileceğinden söz ediliyordu, ortalıkta görülmeyen rütbelilere doğru koşuşturdular. Sengle, emir verilmediği için, giriş sütunlarının merdivenine tırmanmaktan uzak durdu; ve kendisine askerlik işlerinden daha az dışarı gelen –çünkü askerlik işleri *doğrudan*

doğruya ona tabi değildi- Dışarı'nın yardımına kendini emanet ederek, bir ayağı alt basamaklarda, tırmanmaya can atan fakat iyi bir asker olarak emir bekleyen biri gibi durdu orada. Astsubay istirahat düdüğü çaldı.

Astsubay istirahat düdüğü çaldı fakat jimnastiğin bitmesine henüz ON BEŞ DAKİKA daha vardı.

İstirahat uzun sürdü, yaralı yüzünden, subaylar da konuşup duruyorlardı. Sonra, *yağmur yağdı, dolu yağdı* ve herkes avludaki hangarların altına sığındı.

Sengle, kendisiyle konuşan yüzbaşıya şunu söyledi:

"Girişteki sütunlardan geçmedim, çünkü geçmeyi reddedim; siz bana Ceza Yasası'nı okurdunuz; fakat benden sonraki-ler reddedebilirdi."

Ertesi gün, rapor okundu:

"Önceki günkü yağmurda jimnastik aletleri kayganlaştığından ve rüzgar nedeniyle, düşme durumunda ciddi kazalar mümkün olduğundan ikinci bir emre kadar tüm askerlerin sütunlardan geçmesi yasaklanmıştır, geçenler hapisle cezalandırılacaktır."

"Tüm bunlar çok iyi," dedi Sengle, harici koşullara saygı gösterilmesi anlamında; "fakat bunun hep süreceğinden emin olmak gerekiyor."

Ve ertesi salı, jimnastik günü, kendini hasta gösterdi, diğerleri sütunlardan geçtiler çünkü hava güzeldi ve koşu pistine gidildi, tek olay ise, çift fıtıklı birinin hikâyesiydi, üç metre elli santimlik bir çukura atlamaya cesaret edemeyeceğini astsubaya söyleyince, atlamak zorunda bırakıldı, hem de her istihatta tekrar tekrar atlaması emredildi.

Sengle'in firar edecek zamanı giderek azalıyordu, çünkü pazar günkü çıkıştan önce, cuma günü, yine jimnastik vardı ve Sengle kendini hasta gösterdiğinden izinleri tükenmişti. O da başka bir şey denedi.

III LAZIMLIK

Sengle, saf saf başhekimin vizitesine çıktı; askerlik hizmetinin bazı emirlerini yerine getirmeye kesinlikle muktedir olmadığını hissediyor, yavaş yavaş yeteneksizin teki olarak kabul edileceğini umuyordu. Özgürlüğünün son günlerinde, cinsel bitkinlik ve kaslarının yorgunluğu nedeniyle iyice şiddetlendiğine inandığı –o dönemde ciğerleri gerçekten hastaydı– gripten hâlâ kurtulmadığından, güçlü bir umut besliyordu. Ve bu yasal özgürlüğün tam anlamıyla serbest kalma olacağını, demiryoluyla firara tercih edilir olduğunu sezdi.

Sivil doktorları bile küçümsediğini unutmuştu, oysa ailevi deneyimleri vardı: Amcası, henüz küçük bir çocukken attan düşerek kolunu kırmış, hekim (ünlü bir doktor) yaptığı işin sonucunu görmek için üçüncü gün alçıyı açtığında omza kadar çıkmış kangrenle karşılaşınca kolu ekleminden çıkarmak gerekmişti ve acı çeken çocuğun babası doktoru pencereden aşağı atmıştı. Ölümcül teşhisler konan annesi, ondan önce de Bay Deibler gibi ünlü bir budala, sersem peygamberin emri gereği, zararsız bir hastalıktan bir tarihte ölmüştü. Bir bilim ancak benzer birimler varsa, matematik noktalar ya da noktalar sistemi varsa bilim olduğundan, değişken ve farklı varlıkları tedavi etmek ilmi her koşulda anlamsızdır; ve tinlere olduğu gibi, zeki olanlara da uygulanamaz, bedenlerin iç yapısı muhtemelen farklıdır ve kalplerini bir kulaklarının kepçesine asmadıkları sürece

kalpleri sağda olanlara da uygulanamaz; eğer kalplerini solda taşırlarsa, mütevazılıktandır.

..Sengle'in retorik hocasına pek benzeyen, sarışın, güleriyüzlü Başhekim Busnagoz "çifte standart" uygulamayacak kadar aptal değil, yalnızca çok moruk sanmasınlar diye böyle davranıyor; vizitesini riske eden, can çekişen hödükleri dört gün izinsiz bırakıyor, Paris'ten gelenlerin şehirde kalmasına, geleneksel olarak, izin veriyor. Bir Parisli'nin hasta olabileceğine asla inanmaz ve babacan bir tavırla, onlara sempatik göt sikiciler muamelesi yapar...

Birinci asker sağ elini gösterdi, hissiz bir orta parmağa kımıldamıyor süsü vermişti. Busnagoz, acele acele konuştu:

"Muayene talebinde bulundunuz mu? Pekâlâ. Kesilmesini mi istiyorsunuz? O halde, ona iyi bakın ve görevinizi yapın."

İkincisi:

"Başhekimim, benim adım Boudaire; bir bacağım diğerinden yedi santim kısa..."

"Biliyorum," dedi Busnagoz. "Her sabah benim kafamı ütölemeye mi geleceksin? Ona bir kusturucu verin."

Sengle gelince neşelendi, fakat mırıldandı:

"Siz de masalınızı anlatın bakalım... Dostum, bu alayda boyu tutmayan bir asker var; bölüğün peşinde koştururken görebileceğiniz bir kambur var, sırt çantasını kamburunun üzerinde taşıyor; sonra şu topal var, onu dinlememem gerek çünkü kurul tarafından sağlam kabul edilmiş; sağ gözü olmayan biri var, ona tek söylediğimse tüfeği sol omzuna alması; bir sağır, bir aptal... hepsi de askerlik yapıyor. Sizi bırakmamı nasıl istersiniz? Size günübirlik bir izin bulmak için bahane uydurabilirim; şehre gidin ve kendinizi çok yorgun hissettiğinizde –hemen değil ama!– beni görmeye gelin..."

Sengle, Mucizeler Sarayı'ndaydı: aptal, sağır, tek gözlü, kötürüm, topal, kambur ve cüce, tam teçhizat yüklü çantaları sırtlarında heykel-sütunlar, ceza mangasının süngüyle eskrim işkencesi altında eğilip bükülüyorlar. Karşıda Öğrenci-Onbaşı-

lar mangası, karşılarındakilerden daha biçimsiz, taklit komutlar tükürüyordu; ve hidrocefal suratlarının dışında, çiftçi atlarının ortopedik olmayan kayışlarla bağlanmış sakat organları üzerinde zeka kırıntıları.

İnsanların orduda telef olmaları ve onlara ruh olarak hizmet eden larvaların şeytansı kölelerin bedeninden domuz yavrularının bedenine geçmesi Sengle için fark etmiyordu; fakat kelleleri uçurulmaya mahkum edilmiş dokuz hırsız arasındaki moruk berber gibi, o da, ne beyninin çıkarılmasını ne de bedeninin çirkinleşmesini istiyordu.

KONSUL ROMANUS! diye tapınırdı Quincey; beyinler, erguvan kırmızısı ve Roma Senatosu üyelerinin cüppelerindeki erguvan rengi şerit! İmparatorluk ihramının dik kalması gibi Valens de yakışıklı kalır; gece yılanları gibi güçlerini gözler önüne serer bukleleri; ve kep çamura fırlatılır, elektrikli bir güneşin solgun altınında ya da yuvarlak bir yıldırımında yüzü parıldar.

Sengle ve Valens, bir Antinous heykelini eller gibi, kurtlarını dökene dek dövüştüler ve Sengle, kahramanın gölgesinin şokuna katlanabilmek için, gizliden gizliye hazırlanıyordu; hırsızların soğukkanlılığını yitirmesi karşısında, Valens'in saç buklelerini, kifayetli bir kaldıraçmış gibi, mahzenlerdeki kayaların altına sokuyordu.

IV KURŞUN DELİĞİ

İşte yoldan çıkmaya başlayan biri: Boudaire mermi kutularından birini açtı ve bilinen askeri intiharı yeniledi, kısa ayağı ayak-kabısız kaldı. Etekleri zil çalan Sengle, onu görmeye gitti.

Manga arkadaşlarından biri, tıp öğrencisi Nosocome yaralıyı taşıdı; Busnagoz söylev çekti:

“Yapacak bir şey yok. Kurşunu çıkarmak imkânsız. Karın delinmiş. Karaciğerin bir ucu dışarıda. Bırakalım gebersin.”

Busnagoz’dan daha diplomalı olan Nosocome bir rapor hazırladı:

“Tarafımızdan yapılan otopsi, ikinci sınıf başhekim Busnagoz’un teşhisini onaylıyor, şu farkla ki: Kurşun yarada kalmamış, tavandaki kırışlerden birine saplanmış, derin olmayan bir delik açmıştır ve gayet iyi görünmektedir.

“Kurşun karna saplanmamıştır, diyaframın üstüne, sol kaburgalar arasındaki altıncı boşluk düzeyine girmiş ve sağ kürek kemiğini delerek çıkmıştır.

“Ne kalbe ne de dış kalpzarına zarar vermiştir, yalnızca ucundan geçmiş ve sağ ciğeri kat etmiştir.

“Yaranın dışında görülen koyu kırmızı organ ucu karaciğer değildir (bilindiği gibi karaciğer diyaframın üstünde değildir), hepatize olmuş akciğer dokusudur.

“Yara ciddi değildir, hasta basit bir pansumanla iyileşebilir.”

Nosocome

“Hastanelerde stajyer doktor, şu anda bilmem kaçınıc hatta ikinci sınıf asker.”

V

SALYA AKARKEN

“Çavuş, niçin adamlarınızı talim elbiseleri içinde bırakıyorsunuz? Kaput!” dedi yüzbaşı.

“Fakat, astsubayım, diğer bölükler...”

“Onlar beni ilgilendirmez! Siz, diğer bölüklerin çavuşu değilsiniz, değil mi? Gidin onlara kaput giydirin.”

“Daha iyi,” dedi Nosocome, “cilalamak gerekmez.”

“Can sıkıcı,” dedi Sengle, Nosocome’a, “otuz altı kere soyunmak, kapılardan bu soğuk gelirken...”

“Evet, gelmediğin ve hasta olduğun için şanslısın.”

İçtima.

“Eksik var mı?” dedi Papille.

“Astsubayım, Sengle eksik, hasta.”

“Söyleyin ona insin.”

“İdmandan muaf.”

“Banyo idman değildir. Giyindirin, gelsin.”

Avludaki ince ve kaygan buz üzerinde, duşların olduğu revirin önünde diğer bölüklerin bitirmesi, tam bir saat beklendi; ve astsubay, bu gecikmeden yararlanarak, en azından bele kadar, önceden soyunulmasını söyledi.

Sonra, kafaya su döküldü, ayaklar ise vıcık vıcık gerdellerin içindeydi: pek ender yıkanan, yıkanmayı da beceremeyen, özellikle onbaşı olduğu rütbelerinden anlaşılan önceki banyocuların çökeltisiyle doluydu bu gerdeller.

Avluda tir tir titreyen Sengle, hastaları hayal meyal görmüş-tü, pencerelerin arkasındaydılar, dama ve iskambil oynuyorlar,

karışık kitaplar, takımı bozulmuş romanlar ya da Tours Başpis-koposu Monsenyör'ün takdirlerini okuyorlardı. Biri kapının önüne geldi ve neredeyse hiç aralıksız, birliğe geldiği günden beri orada olduğunu anlattı, daimi belsoğuğu, âdet gereği, her bastırmanın ardından, daima otuz gün izinsiz, tecrit olmuş reviri şehrin aptallığına tercih ediyor ve hastalığı üzerinde çıkan ateş uçlarının ne olduğunu *sert* Başhekim'e sormaya geliyordu. Her cumartesi, kar yürüyüşü yapan bölüklere penceresinden bakarak eğleniyordu.

Leş gibi sudan kararan ve buz kesen rüzgar altında kızaran Sengle, Corneilles'lerin kışlasına gitti ve hasta olmasına rağmen, emredilerek idman için dışarı çıkartılmış olmasından istifade ederek ve her hasta gibi izinsiz bırakılmış olmasına rağmen, kendi için ve esasen, şehirdeki, herhangi bir banyo teknesinde arınmak amacıyla dışarı çıkmayı daha da istedi.

VI KONSUL ROMANUS

Sengle'in mahpus yatağı, çukurdaki suyun akışıyla sürüklendiğinden ve tarladaki köprünün küçük kemerini kemirdiğinden, Sengle, Valens'le birlikte yaldızlı yolda yürüdü.

Yol uzun süre, yakındaki değirmenin çıkırığundan geçti; sonra, iyice açılmış midyelerin pişirildiği yeşil kömüre benzeyen katırtırnakları yanıp tükendi, duman oldu; ve gümüş madeninin karanlık binaları da duman altında kaldı.

Sarının anısından başka bir şey kalmamıştı: çiçekler ve güneş, elin değdiği bitkimsi hayvanlar misali, toprak mahzenlere yaşamı geri getirmiş olmalılar.

Bir merdivenden yuvarlanır gibi, düşen suyun çatallanması gibi ve taşların üstünden sekmek için insanca yürür gibi, indiler; yeraltı ılıcaları oluştu, tatlı su denize öyle yakındı ki dibi yengeçler ve bataklık böcekleriyle dolu ve ilginçti. Suya girdiler.

Küçük kasabanın yöneticisinin kazdırdığı havuz, granitten, yuvarlak bir okunmuş su kabına ya da bir deniz kabuğuna benziyordu, çünkü bir kıyıya doğru, sazdan, parazitli antenler uzatıyordu; hatta bir kilisenin altında, mezar olarak kullanılan, üstü örtülü bir su birikintisine benziyordu.

Valens yüzdü, sonra, sığ suyun ortasında dikildi, küçük bir heykel gibi tüysüz ve altından, sıcak sıcak duman tüten bir deliğe benzer saçlarıyla; maden filizini taklit etmeyi denedi. Kara elmasın pürüzleri giderilebilseydi, saçına yongalar takardı.

Ve şölenlerin sonunda gümüşten bir iskeletin getirilmesi gibi, eğildi; heybetli kasları arasında, sırtı, dokuz sevimli omurgasıyla sırttı. Altın sarısı, çok vahşi göğsü yavaş yavaş durgun suda şakladı ve kalçaları, yandan, daha esmer gözüktüyordu, tıpkı bir kır tanrısı gibi, insan ile hayvan arasındaki aracı değil, fakat metale yakışır, atletik, güzel delikanlı. Sonra, iki küçük ayak birbirinden ayrıldı, iki sedef balığı ayrı yönlere kaçtı; ve Sengle tırnaklarında suyu gördü.

Mezar kazıcısı kilise mensubu ile sağlığa yararlı sarnıcın superisi de onlarla birlikte suya daldı. Sengle çok uzun süre suda kaldı, sanki eserini daha fazla eşelemek ister gibiydi. Yaşlı çocuk, dipte suyu üfleyip kabarcık çıkarıyordu. Ağzıyla çeşitli hareketler yapıp havayı boşalttı, dipçamuruna doğru konuştu, sözler salınarak yükseldi ve küçük patlamalar oldu, tıpkı Pantagruel'in tutukluğunu giderdiği dil ve kuzey göğünün sözleri gibi. Brötonlulara özgü yanaklarını kasarak soyut sözcüklerin seslerini çıkardı güçlkle:

"Barailherez," esnedi, kabarcık çıkaramadı, ama küçük dailer yaptı. "Streffiadur... huanad... halan."

Aksırdı, iç çekti, soluk aldı, suyun altında oynuyordu. Sengle ve Valens giyinmişlerdi, sarnıcın kenarına oturdular, eller dizler üstünde bitişik, görünür sözlerden yola çıkan, kaçış noktalarına doğru dalgalanan sazları kımıldatıyorlar ayaklarıyla.

"Dominous vobiscoum..."un getirdiği kocaman bir kabarcık, çocukların önünde sevinçle patlattı.

Ve kilise mensubu yeniden ortaya çıktığında giyinikti, sarnıcın öteki ucunda, kayalıkların ardında, siyah şapkasını geçirdi başına ve buhurlar arasından kayarak yok oldu gitti; tıpkı madden ocağının kükürtlü buharlarla yana yana kararmış gümüş kuğusu gibi.

VII HORUZ ÖTÜŞÜ

Kalk, asker, kalk.
Kalk, asker, kalk
Haydi çabuk.
Kalkmak istemiyorsan eğer,
Hasta yazdır kendini...
Kalk, asker, kalk...

Son borunun sesi Sengle'i Léthé sarnıcından kovuyordu. Ölüler, organik olarak çürüyerek, o ilk, taştan canlarına kadar geri çekilirlerken, zamanlarını –ya da Zaman'ı– hatırlayarak mı geçirirler, bunu bilmiyoruz; peki ya Ezeliyet günü başladığında uyanmış olmak (geceki unutkanlık özellikle *başka bir şeyin* anısıysa eğer), hele ki onlara cehennemin çeşitli angaryaları buyrulmuşken, hoşlarına gidiyorsa?

Valens'in anıları maden kaplıcalarından öteye gitmiyordu. Bir süreklilik çözümüyle geçmişinden ayrılmış insan, bir trenin hareketli demiriyle boydan boya ikiye bölünmüş olarak geri dönüyorsa, bu durumda, bu büyük kırmızı yara karşısında korkuya kapılır. Sırt üstü yatarak kalması daha iyi: en azından, ölümü karı erguvan kırmızısına boyar; ve çıplak ölebilir, günün emarelerinden kurtulmuş olarak.

Fakat Sengle hiç yatmamıştı, nöbetten dönmüş, kulübede oturuyor. Saat iki.

Kalkması gerek, en azından iskemlesinden. *Alarm* verildi, gece tatbikatı. Çavuşları uyandırısın ve subayların kapısını çalmak için emir erlerini göndersin diye Sengle'e emir verdiler.

Odalara koştu, miğferinin kayışı çenesinde, üstünde fişeklikler ve kayışlar, abartılı bir asker görünümünde: "Çavuş falanca, ayağa!" Sengle, homurtulu odalardan avluya doğru ittiriyor onları, itiş kakışlarını seyrediyor.

Sesli ve ışıltılı bir kitle, olağanüstü biçimde asık suratlı ve hırçın, sesler uyumlu ve kesik kesik, öküz toynaklarını ve minik boyun çanlarını sürüklüyorlar peşlerinde; sanki kuyruğuna tencere bağlanmış bir bizon, tencereyi, peşinde, görkemle şangırdatıyor.

Ve tüm bu kitle, lütfeder gibi geçerek parmaklıklardan, şehre doğru indi.

Tüm alay gitti. En dekoratif soyunma buydu.

ÜÇÜNCÜ KİTAP

LACİVERT DÜŞ

“Öldürücü bir zehir içtiklerinde, hiç acı hissetmeyecekler.”

İNCİL

I

EY ADİL, BECERİKLİ

Sengle bir defasında bir dostunu görmeye hastaneye gitmişti. Beyaz kumul dalgalarıydı – cep dürbününün geniş ucundan bakarak, ortadaki bir masanın üstündeki nemden koruyucu pamuk dolu bir kavanoz dikkatle incelendiğinde görünen şey aynıydı. Beyaz figürler yalnızca bu beyazla sınırlı değildi, canlı renkler ise yalnızca hastanenin kurucusunun yeşil tunçtan büs-tünde vardı.

Dizlerin geri dönmesi denizi şiddetlendiriyordu.

Ve beyaz mantarların durduğu mahzen terk edileli sanki çok uzun süre olmuştu, ipliklerle birbirine bağlı yanmalık odunların dinginliği hakimdi mahzende.

Hastaların çok pis olduğu anlaşılıyordu, kendi terleriyle yıkanıyorlardı yalnızca, fakat iyodoform, ayın bulutları yemesi gibi, pis kokuları yiyordu.

Kolu bacağı kesilenlerin salonuydu burası. Her hastanın, organı kesik birine benzemesi gibi, tüm kanın da yüzü terk edip, hasta için pansuman anlamına gelen, başkaları açısından ise gizleyici işlevi olan çarşafların altındaki gerçek ya da gücül bacaklara doğru gitmesi olağanüstüdür.

Hem, SAAT BİR oldu. Sabah ameliyat edilenler kloroformdan bu saatte uyanırlar ve gürleyen, büyüyen bir çığlık işitilir, buharlı gemilerin korkunç sireni.

Sengle, “Öldür bizi!” diye haykıran kudurmuşların izinde, salya yığınları arasından geçti. Fakat, denizlere özgü unutkanlık içinde, Sindbad’ın, kendi uzuv kemikleriyle vura vura öldürdüğü kişiler, organı kesikler değildi.

Askeri hastane askeri binaların en sevimlisidir, çünkü içinde pek az üniformalı vardır.

Hastabakıcılar sivildir –düşkünlerevi ise karmadır– ve başhekimler –bazıları– doktor olarak oraya gelmekten utanırlar.

Rahibeler ve doktorlar karalar giyer, biraz beyaz vardır ve hastalar griler içinde sürünür.

Hastane, tiryakilerin öbek öbek afyon bulutlarıyla kaplı griler içinde Sengle’e kaplarını açtı.

Ve hastabakıcı onbaşı, ilk veznenin önünde çark ederek tüm orduyu geri getirdi.

II PYTHAGORAS

Sengle, sarı şeritli bir asker üniformasından başka bir şey olmayan hastabakıcı üniformasını çıkardı ve gülünç kanlı renklerini gri arsenik sülfürü altında kuruttu.

Ve, yatana kadar, kimse ona hastaneye giren herhangi birinden daha fazla dikkat göstermedi.

Sivil hastabakıcı ona bir termometre verdi, güzel bir hastane termometresi, ıstırap giderici, kocaman bir tüpten ibaret, bir de cıvanın akmasını engelleyen incecik oluk haznesi var. Sengle, Nosocome'un bir denemesini hatırladı. Sırt üstü yattı, termometreyi sol koltukaltına soktu ve hep olageldiği gibi, oluk haznesindeki cıva değil, hayır, ısınan tüp genleşti ve cıva kılcal kuyusunda neredeyse en dibe çöktü. Paradoksları halka göstermenin tehlikeli olduğunu bilen Sengle, termometreyi çıkardı ve hastabakıcı sekiz dakikanın sonunda geldi.

"Kırk üç," dedi. Ve Sengle, hünerini inanılmayacak kadar ustalıkla kotarmış olmaktan korkarak, yanıldığını haykıramadı. Hastabakıcı, pencereden gelen gün ışığında tekrar baktı:

"Tam olarak bu, kırk derece, üç diziyem."

Sengle kendi kendine rakamı tekrarladı ve yatağın etrafında hemen toplanıp dualar okuyan rahibelere baktı; hastabakıcı, vefat durumunda başhekimini memnun etmek için, hacamat şişelerinin gerekli olup olmayacağını soruyordu. Yanında getirdiği kafeini kendinden geçene kadar yuttu; nabızı gerçekten hızlandı; bakmaya gelen Nosocome, gözlerinin cam gibi olduğunu not etti.

Sengle, karşıdaki pencereyi çok daha yakında görüyordu...

III

KİRLİ KANIN MAVİSİ ASKER ÇANTASINI AÇIYOR

Kurbağaların bombeli görme organları için yapılmış gözlükler gibi, Sengle'in gözlerinin iki metre önünde duran camlı görüntü ya da at arabalarının önüne konan büyük düz gölge, kandil ışığında yok oldu. Sonra, ölgün ışıklar dört camda trampet çaldı, renkli ve sınırsız bir biçim uzandı. Tüm yatakların beyaz perdesi üzerinde, birbirine paralel kerevetlerin yeşil ızgarası üzerinde, bir kurşun asker gibi düşmüş yatan bir asker figürü, kostümüyle birlikte belirdi. Kafa derisi yüzülmüş ve diken diken olmuş bağcıklı potinler, halüsinasyon gören kişinin hatırında kalacak, çok beyaz ya da çok siyah kıvrımlar oluşturunuyordu; ve yatan bedeni dikey olarak kesen palaskanın bölümlere ayırdığı, mavi ceketteki ya da kökboyası külottaki, baz ve asit, iki ağır boya lekesi ışıltı ışıltı, tıpkı sancak ya da iskele tarafındaki yeşil ve kırmızı liman fenerleri gibi.

Mavi ve kırmızı varlık, tohumun eğimi altında bir denizin ufku gibi titredi; ve yeşil yatakların ızgarası üzerinde pişmeye devam etti. Aniden gövdesi ve karnı korkunç derecede şişti ve ızgara üzerinde, âdet olduğu üzere, çırpınarak kasıldı. Bir hilalin iki boynuzunun eğimi içinde ortaya çıkan mavi kolları ve kırmızı bacakları, şişmiş parmakların ve aniden çıplaklaşan ayak parmaklarının üzerinde dal budak sararken karşılıklı olarak birbirlerine dolandılar; görüntü ise, insani kalamayacak kadar düzenliydi.

Şehrin armaları gibi önce şekilsiz olan kırmızı ve mavi, anatomi levhalarının ermetik anlamları oldular. Ve Sengle, ateşin çıkma durumunun ayrıntı olarak anlatıldığı tabloya benzeyen, büyük beyaz sayfa üzerindeki şemayı inceledi ya da atardamar kalbiyle toplardamar kalbinin anıtsal yaprakçıkları arasındaki hazırlığı inceledi; analizin armaya özgü renkleri belirgin biçimde görülüyordu, ve dokunaçlarıyla birbirlerine değen iki ahtapot gibi, içorgan yapraklarının simetrik eğim ucundaki atardamar ve toplardamarların kanı ile gök birbirine karışıyordu.

Işıklı iki mine, sarı ve yeşil dış buğdaylarının önünden geçen dantel gibi siyah palaskanın çeperini yedi ve iki mine, bir kafatası dikişi gibi birbirinin içine geçti ve hemen mavileşen, sonra siyah olan menekşe rengi içinde her şey pestil gibi ezildi.

Sengle'in kalbi sesli bir yoğunluk ve frekansta çarptı, kafen tamamen emildiğinde, çalar saatin sabahı haber vermesi gibi Sengle'i düştten uyandırdı.

Yine anatomisi incelenen kalpler gördü düşünde, uzun damarların ortasında, kauçuk enjektördeki kabarcıklar gibi, ayrı karındanbacaklıların kalplerini gördü; toprak çanaklar içinde tahnit edilmiş Mısır timsahlarının kalpleri, o sırada timsah, çeneleri son kez çırpınırken arkada geziniyordu. Çok güzel bir timsah gördü, tüm timsahlar gibi gri-tirşe, fakat önceki düşlerin aldığı karar gereği pençeleri koyu mavi, lacivert, ayaklarının üstü mavi ödemlerle kambur kambur, üst gözkapığı ve cinsel organı da mavi. Ve, düşlere dair en doğrudan bilimin öğrettiği gibi, bu hayranlık verici mavinin tek karıncıklı varlıklara özgü olduğunu öğrendi.

Bireyoluşları hatırladığında, kristal vazolardan çötenlerin kabartısı üzerine oturmuş, şeffaf göğüslerinde şematik koro, saklanan ceninler gördü; ve iki haftalık olmadan ölen bebekler gördü, kalpleri ceninlerinki gibi, Botal deliğinin sürekliliği sayesinde iki kalp kulakçığını birleştiriyordu. Ve eriten alkole rağmen, parmak uçlarının etli yerinde, cinsel organlarında ve gözkapaklarında, kol gibi, mavimsi bir gölgeye rastlanıyordu.

Kafeinin etkisiyle dili beyazdı ve henüz kar yağmış bir yol gibi uğultuluydu.

Eli kalbinin üzerinde, kedinanesi titremesini dinliyordu; eli nemli göğsü üzerinde üşüyordu, ayakları kansız; ve düşünde, karın içindeki mavi parmaklarına üflediğini gördü.

Kar altındaki düzlüklerde ay ışığında gezindi; Nosocome'un evine sığındı, büyük Marsyas heykelinin dibinde, tozdan sönmüş şöminenin önünde; Nosocome, deli gibi, felsefi biçimli camdan bir kumbaranın içindeki beyaz gümüş paraları harcıyordu, kumbaradan kabarcıkların gürültüsü geliyor ve asit buharları pırıl pırıl parlıyordu. Kırmızı buğu arasında, bir uçayağın altında, küçük bir lamba yeşeriyordu. Bir pota içinde, çokyüzlülere özgü beyazlıklar soğuyordu; ve Sengle, umutsuz, intihara doğru yürürken, gümüş nitrat kristalleri, şeker yer gibi, cehennem taşıyı yuttu; koyu mavi, mideden üstderiye, sanki gökyüzünün çemberine doğru, siyah bir güneş yaydı; Sengle'in soğuk ayakları ve soğuk elleri arma mavisine büründü; ve gözkapasının içiyle mavi cinsel organına baktı.

Mineral atasını emdikçe tek karıncıklı ataya daha çok yaklaşıyordu, en azından başkasının bakışına sunulmuş işaretleriyle; ve gözleri termometre sözünü ışitir ışitmez cam gibi olduğundan, koyu mavi giysisi içinde kadavra gibi görünerek, annesinin göğsüne doğru, tersten, sıkı sıkıya kaldırıldığını sandı ve ikiz kalbi kulakçıkların birleşmesiyle canavarlaştı, masmavi kan, bedeninin uçlarını şişirmeye başladı.

IV TAVUKKARALARI

Sengle, “nekahet dönemi” olarak on beş günlük Paris izni aldı. Ve yeniden mavi ve kırmızı piyade üniformasıyla, tüm şehirden geçerek, gara doğru yola çıktı.

Birçok subayla karşılaştı, selamlamayı unuttu onları, onlar da hatırlatmadılar. Sengle de bir asker olarak aşırı saygılı olduğu konusunda iyi niyetini kendi kendine kanıtlamak için, *şu kişileri* gördüğünde, altı adım önce ve altı adım sonra, nizamnameye uygun olarak selam verdi:

İki postacı.

Yedi liseli.

Bir tahsilatçı çocuk.

Görev giysisi içinde parkta gezinen bir posta treni kondüktörü.

Ve birçok bisikletçi de bisikletlerini sık ağaçlıklara dayamış, aylak aylak dolaştığından, doğal olarak, posta treninin garajını aradı.

Bisikletçilerden birini selamladı, çünkü sol tarafına, bisikletçiler kulübüne ait, kıvrık, korkunç bir küçük rozet takmıştı.

Katedrale girdi, İsviçre hakkında bilgi topladı, diz çökerek onu onurlandırmak istiyordu. Daha sonra, izlediği rasgele yola bağlı olarak:

Bir maden yıkama teknesinin çinko bayrağı karşısında;

Bir pazarın kukla tabelası karşısında;

Taşıdıkları nişan nedeniyle birçok komisyoncu karşısında;

Hizmet ve angarya giysisinin benzerliği altında saklıyor olsa da rütbeli olabileceğini düşünerek, bir aşçı yamağı karşısında... eğildi.

Geceyle birlikte, selamlaşma vesileleri daha az onurlandırıcı olduğundan, garın hareketli ışıklarına yaklaştı.

Meydanda bir grup askere rastladı, tuhaf hareketlerle kıvranıyorlardı. Sarhoş değillerdi ama sonsuzluk işaretlerine göre ıslanarak, bir çamurdan diğerine gidiyorlardı ve zik zak yaparken, kendi kırılma çizgilerini çok doğru bir şekilde izliyorlardı. Askerler, duvar boyunca dizilmiş, elleriyle yokluyorlardı, ta ki ilk geçen acı içinde çarpına dek ya da bir kaldırıma düşerek sarsılana dek. Körlere benziyorlardı, birbirlerini çukurlara doğru yöneltiyorlardı, üniformalı Breughel'ler.

Sengle, işittiği cümle parçacıklarını birleştirerek onların şikayetlerini anladı:

"Hastaneyi asla bulamayacağız. Şehri tamı tamına üç kez dolaştık. Hastane yerin dibine girdi. Geçen yıl olduğu gibi, başhekim akşam vizitesine çıktığında duvarlardan başka bir şey bulamamıştı, ihmali yüzünden inşaata dikkat etmemişti. Çatı tifolular üzerine çökünce, tifolular hamileler yurdunun koridorlarına doluştu. Bir hastanın orada sağlığına yeniden kavuştuğu gerçektir. Bu şehirde hastaneler başhekimlerin ihmali yüzünden her yıl çöküyor mu?"

Böylece uzaklaştılar, yoklaya yoklaya dördüncü bir tura başlamışlardı.

Sengle, onların sicillerini okuduğunda halüsinasyonlarını anladı. Tepedeki küçük bir komşu garnizonda, yükseklik nedeniyle gece körlüğü vakaları artıyordu. Sabah vizitesine çıkan başhekim onları acil servise göndermişti, fakat bir konvoy olması bekleniyordu, oldu da ama akşam çorbasından sonra rehbersiz yola çıkarılmışlardı. Güneş batınca şehir hastanesine vardıklarında, bakarkörlükleri yapay ışıkları hiç görmediğın-

den, zavallılar mutlak karanlık içinde sendeleyip duruyorlardı. Bu duruma alışılmıştı. İşte bu nedenle subaylar, Sengle'in askeri nezaket yoksunluğundan hiç rahatsız olmamışlardı.

Varsın bu bölüm, ancak bilinen ölgün ışıklarda görebilen tavukkarasını yığılara anlatabilsin; ve bu durumu marazi bir istisna olarak kabul edebilecek diğerleri, tavukkaraları için yıldızsız bir gecenin düz yükselişlerini ve yükselimlerini hesaplayabilsin; bu kitabı putlarına karşı hakaret kabul edenler ise bağışlasın; çünkü sonuç olarak şunu ileri sürüyoruz: başhekimlerin ihmali sonucu askeri hastanelerin yıkımı her gün meydana gelen bir olay değildir; hatta bu durum pek nadirdir; yıllardır böyle bir şey; olmamıştır belki de münferit bir durumdur; gerçekliğine rağmen (bkz. 89 yazının bazı gazeteleri), bunu ancak halüsinasyon ürünü bir durum olarak tarif edecek kadar hoşgörölüyüz...

İncil'in kelâmına pek düşkün olan Sengle, öncelikle bir çukur bulmaya çalıştı ya da bir vitrin camı, geçici körler içine devrilip düşsünler diye; fakat trenini kaçırma korkusuyla, onlara şunu demekle yetindi:

"Ben generalim; bir asker gibi davranmaya çalışın!"

V ... KÜÇÜK GRİ ATIMIN ÜZERİNDE

Sengle, evinde, Teğmen Vensuet'den gelen bir mektup buldu, şu nesri *Iodure de Navarre*'a sunması rica ediliyordu:

AMBER

“Kız kardeşim Cymodocé, madem ki Poseidon tutsak edildiğim bu gezgin adayı üçlü mızrağıyla durdurmak istemiyor, bu papirüsü senin için deniz kartalı alıp götürsün diye mühürlü bir amforanın içine yerleştiriyorum; o kartal yumurtlamaya gelen ve yumurtalarını karanlık camın kapalı alanı içinde benimle birlikte hapsolmuş güneşte, o yedi kez daha yakıcı güneşte çatlatan kaplumbağaları kapıp kaçırmak için o kartal hep aynı dönemde gelir.

“Unuttun mu beni, kız kardeşim, birbirimize sınıksız sarıldığımız o gün babamız Nérée görmüştü bizi, biz ise birbirimize soruyorduk, kara tekneleriyle denizin menekşe rengi bağrını yarıp geçen (ve açılan yaranın iki dudağı, kanat gibi çırpınır) bu adamlar ne verebilirdi bize, onlar ki yelkenlerin şişkin sütünü sağlam gemi direğine asar ve tahıl kalburlama kürekleriyle, dalgaların izleri üzerine tohum eker – babamız, önce, üç dişli yabasıyla bizi birbirimizden ayırmakla tehdit etti, tıpkı limnilerin ruhunu spiral biçimli kabuklarından koparıp alır gibi; ve denizin akışkan soluğuyla birleşmiş olmamıza karşın, seni dipsiz uçurumlara fırlatıp attı ve benim altımda, bu yeni adayı yarattı, beni oraya Okyanus nehrinin üzerinde bir ağ gibi götürdü; camdan siper-

ler cumbalansın; kimdir, ezeli akışı içerisinde, Scylla ve Charybde'den daha tehlikeli, değirmi bir anaför yaratan? Soruyorum sana, toplayacak mısın, Okyanus nehrinin yatağında, canavar fizeterlerin aşkından sonra, fizeterlerin aracılık bedeli diye denize bıraktıkları mücevherleri, altından daha kıymetli amber külçeleri toplayacak mısın? Suyun üstünde yüzüp duruyor ve hiç durmadan gün ışığına bulanıyor, ta ki gri bir küle benzeyene dek; tirşe rengi ellerimize aldığımızda kükürt gibi inliyor ve fırtına çıktığında, sorguçlu on bin kıvılcımla parılıyor, yanmadan.

"Babam Nérée'yi artık hiç görmeyeceğim, çünkü onun öfkesi ezeli, seni de görmeyeceğim, Cymodocé; ve deniz biçimlerinin gürültüsünü, onun kımıltısız ağzı olan bir kabuğun içinde götürsem bile, denizin değiştiğini ve benimle artık o ciddi mırıltısıyla konuşmadığını biliyorum, çünkü, yetenekli çömlekçinin elleri arasında bir vazo gibi dönen ve dönerken de, tepemizdeki güneş gibi biraz ilerleyen o şehvetli cam ada boyunca, yelken açmadan kayıp gidiyor deniz; bir yansı o, Herakles'in sütunlarının bulunduğu okyanus dalgalarına doğru yavaş yavaş ilerliyor.

"Ada, okyanus dalgalarına doğru ağır ağır ilerliyor, kılavuza ihtiyaç duymadan, çünkü denizin esnekliği, Serpiştirilmiş denen adaların tohumuna ve kör kayalara çarpmasını önlüyor.

"O gece Phoebe üç boynuzuyla birlikte kalktı, fakat surların yüksekliği nedeniyle onu hiç göremedim. Uzun bir ışın, görünmez denize dosdoğru gömüldü ve cılız bir ışık adanın kıyısından yükseldi. Bir kraterin etrafında değirmi ve hafif bir dans eder gibi, çıplak şekiller gördüm ve girdapların dönme izinin tersi yönde, surların etrafında üç kez dönmüş olan Hekate rahibelerinin tüller içindeki hallerini gördüm. Ada, delinmiş göğün altında bir an durdu ve kırmızı ışıklı bir duman adanın kıyılarından yükseldi. Daha kırmızı, cılız bir ışık obeliskolişni bir uzaklıktan cevap verdi.

"Bu obeliskolişni hiç kuşkusuz bizim devinimimizi durdurdu, çünkü bu emir biçimindeki tavır bana insanların gemilerinin direklerini hatırlatıyor, tıpkı denizin ağzı olan deniz kabuğunun hatırlattığı iz gibi; Güleç'in menekşe rengi karnını, teknelerin oval omurgası bu izle imzalar.

“Görür görmez, dişi bir köpek gibi uludum Phoebe’ye doğru ve tüm ada boyunca serseri gibi koştum, ta Mikromegaların mezarına dek.

“Dev adam, demirden tabutunda yatarak tüm adayı dolaşüyor, kafası Büyük Dişi Ayı’nın altında. Tüm adayla birlikte batıya doğru giderek kutuplarla bir haç oluşturuyor; kendisiyle birlikte beni ve tüm adayı da Herakles’in ikiz sütunlarına doğru sürüklüyor; ve ben ölü devi seviyorum, onun hakkında, bu kocaman gövdenin küçük bir adada yatarak kaldığını görmenin şaşırtıcı olduğu, İyon harfleriyle üstüne yazılmış.

“Ben, ne Mikromegaları harekete geçirebilirim ne de kale duvarları etrafında, bakirelerin kotinokt şenliğine katılabilirim.

“Her gece, camdan surların karşısında, çırılçıplak, ayakta duruyorum ve sıvı denizin içinde, bana yapışık duran, ayaktaki imgeme bakıyorum.

“Surun üzerindeki yazıtta şu belirtilir: Kim ki kendi İkizi’ni camın üzerinden tutkuyla kucaklarsa cam bir noktada canlanır ve cinsel organ olur ve sur boyunca, varlık ve imge canlanır; bu, ölümsüzlerin iradesiyle de olabilir, canlılara benzer makineler imal etmiş bir bilgenin hilesiyle de – bu makineler, dalgalarla ve adanın salınımıyla sallanarak, camın öte tarafında kımıldar.

“Bulutlar bütün gün yağmur yağdırdı ve tüm adayı kat eden su yeryaltı denizine ulaştı. Ada, okyanus dalgasına doğru yeniden akmaya başladı, Herakles’in ikiz sütununun arkasında batmış olan güneşi artık görmüyorum, uzaktaki iki sütun başlığının iki ucundan tuttuğu bir gökkuşağı görünüyor.

“Deniz kızlarının şarkısını andıran şarkılarımız der ki, kim gökkuşağının altından kayıkla geçerse cinsiyet değiştirir: Ben bu akşam camdan surlara geri dönüyorum.”

.....

Tirşe, ipeksi liflerden saçlarıyla, Herakles’in iki sütunu arasına bir deniz örümceği gibi asılan Cymodocé, kımıldayan adanın kristal karanlığa doğru ilerleyişine bakıyor. Dipte, beyaz bir biçim parlayıp sönüyor ve denizin öte tarafında, camın toprak sınırında tırnaklar gıcırıyor. Sonra, beyaz bir yıldız yanıyor ve cam, oval biçimde, surlarda

çatlıyor; camın dışından doğma kanla birlikte beyaz biçim görünür oluyor ve kan, karnından tırnak uçlarına kadar onu sarıyor.

Deniz yaranın içinde esiyor, denizin vazosunu dolduruyor, iki sütun ayağı çoktan aşıldığından, vazo geriye doğru devriliyor; ve birbirine karışmış su ve hava, bir fizeterin su fışkırttığı deliğe benzer delikten, ince ince dolu yağın gökkuşağına kadar fışkırıyor.

Ve Cymodocé, bir sperm balinası gibi mekik dokuyarak suyun üzerinde yüzerken, beyaz ve erguvan kırmızısı bedeni topluyor sudan.

“Ancak bir subay yazabilir bu nesri,” dedi Sengle, elyazmasını şömineye atarak, bir kibritle birlikte, çünkü kış değildi.

DÖRDÜNCÜ KİTAP

DRICARPE'NİN KİTABI

"Görelim bakalım, bana yaşatmak istediğin bu hikâyeler nelerdir."

DON KİŞOT

I

ÇÖMEZLERİN OYUNLARI

Divan-ı harp. Sengle, dudakları tıraşlı, hücreden iner, mavi eldivenle yapılmış lavajlara rağmen, tabancasını nizamnameye uygun kaputunun üst cebinde tutar. Mahkumun sağ eli siyah bir yen içine sokulu. Başka mahkumlar da var, onlar da dudakları tıraşlı, siyah yenli, ortadan ikiye bölünmüş kostümleri içinde eski öğrencilere benziyorlar.

Askeri formaliteler yerine getiriliyor, kurallara uygun olsun diye savunma yapılıyor, işin ucunda Afrika var, kürek hapsi, özellikle en beklenmedik firarlar için en uzun askerlik görevleri.

Tabancasıyla ateş etmekte serbest olan Sengle, emir üzerine, yedi kez hedefi on ikiden vuruyor. Ancak, subayların Lebel silahını kullanmayı beceremiyor. Bir, iki, üç, dört, beş; panayırdaki atış oyununda beş nişan kazandı; en süslü beşi arabalarından fırladı. Altı. Küçük havadisler geleneğine rağmen, Sengle kendi için bir şey saklamadı. Önceki buhur dolayısıyla, aradaki kalabalığa gevşek bir gürültüyle dokundu.

Dağılan duman içinde gece lambası sürekli sallanıyor ve kirlenmiş Sengle, mendiliyle karnını ve göğsünü siliyor.

II PATAFİZİK

Sengle, küçük nesnelerin varlık biçimi üzerindeki denenmiş etkisinden yola çıkarak, dünyanın muhtemelen boyun eğdiği sonucunu çıkarmakta haklı olduğuna inanmıştı. Bir sineğin kanat çırpışının “dünyanın sırtında bir kambur yapabildiği” doğru değilse eğer, çünkü arkada sonsuz yoksa ya da belki de hareketler kartezyen olarak halkalar biçiminde aktarılıyorsa (yıldızların elipsler ya da en azından, kısa adımlı eliptik spiraller çizdikleri, ve bir çölde dümdüz gittiğini sanan bir adamın sol tarafına doğru yürüdüğü ve çölde çok fazla kuyruklu yıldız olmadığı gayet iyi kanıtlanmıştır); küçük bir hareketin, dışa doğru önemli kaymalar halinde saçıldığı ve dünyanın karşılıklı çöküşünün, ona bir saz bilinci verecek şekilde devinmediği aşikârdır; çünkü, asla bir can pazarının devamı sayılamayacak bir dinginlikte zapt edilen söz konusu saz, kendi kıyısında, tek sıra halinde kalır; ve bu ortamlarla ilişkilerinin, çeşitli düşünce biçimlerine uygun olarak, kalıcı olduğunu saptar.

Nosocome, bir cam fanusun altına, bir koza ipeğine yatay olarak bağlı bir samanı asmıştı; ve gittikçe yaklaşan hayvansal bir sıcaklığın, salınım için gerekli havayı yerinden etmediğini saptadı. Metrelerce uzaktaki Sengle, kısa bir bakışla, yükselimleri saptıyordu.

Sengle, günün birinde, bir barda, Severus Altmensch’le zar oynadı, ayın ilk on beşinci günüydü. Üç kez beş, beş ve beş attı.

Ve, içi görünmeyen zar hokkasından çıkmadan önce, noktaların inanılmaz bir şekilde fır döndüğünü gördüğünü Severus'a duyurmaktan zevk aldı. Ve, ikinci atışta, absent ve kokteylden çoktan çakırkef, beş-dört attı... Severus, budala burjuva halleriyle bıyık altından gülüyordu; ve ALTI. Kimse bir daha onunla zar oynamadı, çünkü soyup soğana çeviriyordu.

Dışarı doğru çıkan gücü, matematiksel kombinezonların katkısını da alarak geri dönüyordu. Sengle, yemek yedikten ve içtikten sonra, on beş saatlik uykularla tuhaf bir şekilde ve özel olarak dengelenmiş olarak, kendi literatürünü hazırlıyordu; ve sonucu, öfkeyle geçen birkaç yarım saat içinde fışkırtıyordu. Bu sonucu sonsuza dek anatomileştirmek ve atomikleştirmek mümkündü, çünkü her molekül, bir bedenin hücreleri gibi, dirmsel hiyerarşilerle, kütle sistemine uygun olarak kristalleşiyordu. Felsefe profesörleri, doğal üretimle görülen bu benzerliğin bir Başyapıt olduğunu ağızlarından düşürmüyorlardı.

Ve fiili yaşamına gelince, her zaman denemiş olduğundan, kesinlikle emindi, yeter ki endüksiyon ilkesi yanlış olmasın, ama bu ilke yanlış olursa fiziksel yasalar da tamamen yanlış olurdu, bu durumda Dışarılar'ın geri dönüşünü dilemekten başka bir şey gelmezdi elinden, bir dizi edimsel açmaz onu şoke eder ve bloke ederdi, ta ki tuzun iç merdiveni aracılığıyla, Piramit'in zirvesinde ortaya çıkana dek. Bu konuda asla yanılmadı.

Düşüncesiyle yönlendirmeye alışık olduğu (fakat biz hepimiz bu noktadayız; düşünce, istem ve edim arasında, zaman olarak bile bir fark bulunduğu kesin değildir, bkz. Kutsal Üçlem) Şeyler'le bu karşılıklı ilişkilerden çıkan sonuç, düşüncesini edimlerinden, düşünüyü uyanık halinden hiç ayırt etmediğidir; ve algının doğru bir halüsinasyon olduğu şeklindeki Leibnizci tanımını mükemmelleştirerek, niçin şöyle denemeyeceğini anlayamıyordu: halüsinasyon, yanlış bir algıdır ya da daha doğrusu, *zayıf* bir algıdır, hatta en iyisi, *öngörülmüş* (kimi zaman da *hatırlanmış*, bunlar aynı şeydir) bir algıdır. Ve yalnızca halüsinasyonların ya da algıların olduğuna inanıyordu ve ne gece vardı ne de gündüz

(bu kitabın adına rağmen, bu adın seçilmesine yol açan şeye rağmen), yaşamın süreklilik olduğuna inanıyordu; fakat yaşamın sürekli olduğu asla fark edilmiyordu, hatta, bu sarkaç hareketleri olmadan sürekli olabileceğine inanılmıyordu; yaşamın öncelikle kalp atışlarında doğrulandığı fark edilmiyordu. Kalp atışlarının varlığı çok önemlidir; fakat kalbin gevşemesi, mola vermiş sıkışmadan başka bir şey değildir ve bu küçük ölümler yaşamı sürdürmektedir. Yalnızca bir saptama olan bu açıklamanın kime ait olduğunu, Sengle, bir bilgin taslağı olarak umursamıyordu.

Dünya, engin bir gemiydi, dümende Sengle; ve ufacık evreni sırtında taşıyan Hinduların Büyük Kaplumbağa kavramının tersine, daha az saçma olan imge Roma terazisiydi; Sengle'in yansıttığı (bu varsayım tüm optik yasalara aykırı olmasına rağmen, terazinin ara bıçağı bir mercektir) ve dengelediği düzmece bir ağırlık. Daha felsefi bir ifadeyle ve Sengle gururun günah olduğuna da inanmadığından, imgelerin oluşum teorileri gözlenerek oluşturulmuş, ışınların yukarıdaki noktaların aynısıyla kesiştiği bu korkunç şemayı hayal etmekten gocunmuyordu; böylece, büyütülmüş imgeyle ve hayali figürle özdeşleşen Sengle'in kendisi oluyordu; ve terazinin öteki kefesinin ekranı üzerine devasa benzerinin yansmasıyla devrilen minik dünya, dönen bir tekerlek gibi, yeni makrokozmosun çekimi altında çöküyordu.

O büyük yeldeğirmeni kavramı gibi, biraz Don Kişotçuluk; fakat yeldeğirmenlerini yalnızca öğüttükleri buğdaydan tanıyanlar aptallardır.

Ve Sengle, kendi gücünü Dulcinealaştırmıştı ya da şeyleştirmişti.

III

BİRKAÇ ALENİ GERÇEK

Bilim, der burjuvalar, batıl inancı tahtından indirdi: Bir hastalığa yol açan şey artık kötü ruh değil, bildik kurallarla imha edebildiğimiz mikroplardır. Eksiksiz bilimden La Palisse'e yakışır somuta doğru ilerlemekteyiz: Çünkü ölümlü gözlerin neyi gördüğü bilinir (bilginlerin mikroskoplarının, her zaman, ölümlü gözleri, yani kaba ve çok eksik gözleri güçlendirdiği varsayılır; ve duyu organları bir hata nedeni olduğundan, bilimsel aygıt, anlamı, yanlış yönünde genişletir).

Eski doktrin şöyle der: Hastalık, fiziksel kötülük, ne dersiniz deyin, Ahriman'ın Ormutz'a karşı, kötülük ilkesinin iyilik ilkesine karşı ezeli bir mücadelesidir. Yardıma çağırılan Ormutz, kötülüğün nedeniyle mücadele eder, bu kötülüğün kendisiyle değil, kötülük bir sonuçtur, dolayısıyla neden var oldukça yenilenebilir.

Yüksek zekalarda, Ormutz ve Ahriman kişisel olarak mücadele etme çabasına girerler. Onlarda, kötülük dua yoluyla yenilir. Basit ruhlarda da durum benzerdir. Doktor Misès'in pek yeni olmayan teorisi şöyledir: Hiçbir çıkıntının (Ormutz, diyelim burada) gelişmediği, hiçbir düzlüğün bozulup oyulmadığı (Ahriman), kaba bir cismin biçimi olan küre ile yine küre olan mükemmel bir cismin biçimi arasında hiçbir farklılık yoktur, çünkü bu mükemmel cisim, tüm çıkıntıları ve tüm oyukları içerir (tabii eğer katışıksızsa; kaba olanın fiili gerçeklik olarak

adlandırdığı şeyden hiç farklı olmayan anı halinde en azından böyledir), dolayısıyla çok sayıda çıkıntı ve çöküntü taşır, son derece pürüklüdür – bilindiği gibi, parlak cismin tanımıdır bu; parlak, çıkıntıların aşırı küçüklüğünün sonucudur, çıkıntıların çokluğuna doğrudan bağlıdır. Az sayıda olan bu yüksek zekalar, çeşitli fiziksel ayrıntılardan tanınır. Onlar hakkında İncil’de söyleneni söyleyebiliriz: “Öldürücü bir zehir içtiklerinde, hiç acı çekmeyeceklerdir.” Pratik yaşamda, burjuvalar ya da bilim adamları onları deli ya da hasta olarak görür, çünkü burjuva, cismi inceleyecek kadar eğitilmiş değildir, bilgin de ruhu inceleyemeyecek kadar çok bilgilidir beynin dokubilimi konusunda.

Bilgin ile burjuvayı karşılaştırmak, basit ruhla dehayı karşılaştırmak gibidir. Bilgin, analiz yapan deha adamıdır çünkü, yapmasa da, olası bir sentezin varlığının farkındadır. (Cl. Bernard’ın sentetik zekasını da unutmayalım, fakat tüm bilim edebiyattan daha fazla analiz değil midir?) Bizim Tanrı diye adlandırdığımız, yönetici-fikir teorisinin belki de bilmeden yol açtığı canlı ilke olan sentez ilkesini her zaman ihmal eder. Burjuva, sentez ilkesini kavrayamasa da bu ilkeyi arar – analiz ederek. Sonuçlar aynıdır.

IV

SU BİRİKİNTİLERİNİN SIRI

Çan kulesi kavağa benzer.

En tepeye Yıldızlı Azize tüner

Gölgede, melankolik rüzgarların gülü

Kızı'yla birlikte, ve ayakları altında, Kutsal Kalıntılar.

Sengle, çok küçük bir çocukken, Azize-Anne'a hatırında pek çok şeyin kaldığı bir hac yolculuğuna götürülmüştü.

Hatırladığı ilk şey, yaptığı en uzun demiryolu yolculuğu olduğuydu, öyle uzundu ki artık her seferinde tren yolculuğu tutuyordu onu.

Sonra, gri taşın kutsal çemberlerine varmışlardı; acı veren basamakları herkes emekleyerek tırmanmış, granit bir üçgenin tepesine varmışlardı; Sengle, çok küçük bir çocuktu, aralarında ayakta oynuyordu.

Merdivenin dibinde, düz bir yol üzerinde, içinde su birikintileri ve mavi kurbağalar bulunan çukurlar vardı, Sengle su birikintilerini çok seviyordu, çünkü orada akla gelmeyen hayvanlar çıkardı karşısına, hatta güneş çekildiğinde, o su birikintilerini ya da aynı su birikintilerini bulacağından bile emin olamazdı, sanki bunları her zaman düşseldi.

Sengle ilk aşk hissini, o koştukça kaçan dalgalar karşısında duydu.

Çeşmenin taştan üç havuzu içinde su da vardı, fakat çimensiz ve hayvansız. Yaşlı kadınlar mucizevi sudan kaseler dolusu su-

nuyor ve suyu övüyorlardı ve kulak asılmadığında, suyu topuklara fırlatıyor ve homurdanıyorlardı. Sadaka vermeyi reddettiği bu kadınlardan biri ona, "Yüce Tanrı sizi kutsasın... Yüce Tanrı sizi kutsasın, kızıncıza saman, içinize ateş doldursun," dedi.

Bu yaşlı kadınların birinden, Sengle'e küçük bir gümüş yüzük satın alındı, parmağına takınca yavaş yavaş yıpranıp yok oluyordu yüzük.

Bir iç avlu mangalı gibi, gece boyunca aydınlatılan bazilikayı tanıdı ve büyük kapının kırmızı ağzında komünyon yapıldı.

Kızların Yunan giysileri ve güzelliği karşısında kendinden geçti ve en zengin çiftçi oğullarının, gömleklerinin daha kısa ve sert olmasına, kollarının altında bir pantolon daha taşıyor olmalarına biraz güldü.

Azize Anne'ı ikiz bir yıldız gibi hayal ediyordu, güneş ve ay gibiydi, tohumların ipliksi salyasından kuru halatlar yapan ve yapışkan, hareketli siğilleriyle denizi temizleyen biri; hatta yanan değirmenlere öyle bir soğuk püskürtür ki alevler bile donardı.

Sengle, Carnac taşlarını asla görmedi; fakat Auray Köprüsü'nün kemer ayakları üçgensiz granittendi; ve kendi sözlerini dilsiz kadınlara gösterdi ve onlar, sağır olmalarına rağmen, matematiksel bir sesle cevap verdiler; görmeyen, cevap da vermeyen bir sağır-dilsiz, bir tuzağın altındaki otuz iskeletin üzerine asılmış bir feneri salladı.

*Fundalıklar arasında, taşanıtların pubisi,
Dolamp durur sağır-dilsiz ve bahşiş toplar
şehit kemikleriyle dolu tarladaki deliği
Bir sicimin ucuna astığı feneriyle yoklar.*

*Lâl rengi dalgalar üzerinde, kornodur rüzgarm üflediği.
Geniş fundalıkta salınır deniz tekboynuzu.
Kemik hayaletlerinin gölgesi, ayın getirdiği,
Pulatiyla avlar samuru ve kakumu.
Güldü insan biçimli meşeye bakarak,*

*Mayısböceklerinin gürültüsünü yiyerek, dükler,
Ve şaşkına döner, denizkestanesi, uzak bir kayanın üzerinde.
Yolcu, gölgesi üzerinde yürürken, yazar.
Beklemez, gece yarısı olsun diye gökyüzünde
Bir taraftan tüyler dövüşür bir taraftan taş çınlar.*

Ve katırtırnakları dolu, küçük kara akreplerden hilallerin be-
neklediği, sabahın yeni doğduğu bir yolu yürüyerek kat edip
gara geri döndüler.

Sengle, Azize-Anne'a bir daha hiç gitmedi, fakat kasabanın
işareti olan beyaz ve mavi tabelanın önünden trenle defalarca
geçti. Gece, kasabanın çağrısı, kasabaya gelmeden ve kasabayı
geçtikten sonra, denizin gürültüsüyle, çanları sürekli uzayan
yük arabalarının sesiyle geldi; gündüz, yukarı kıvrılmış serenle-
riyle Kudüs mabedinin yedi kollu şamdan ormanına benzeyen,
Noel için kesilmiş sayısız küçük porsukağacı parmaklarını ona
doğru kaldırıyordu.

Azize-Anne'da gördüğü bir yığın şeyi hatırlıyordu, asla ora-
da olmayan şeyleri de, kafası vahşilerin güzü gibi olan, Ölü-
Aziz-Innocent örneğin, düşünde onunla uzun uzadıya yumruk-
laşmıştı, bazilikanın var olmayan bir yeraltı mezarlığında.

Ve Azize Anne, Sengle'in en eski geçmişinde, duyularıyla ve
ruhuyla en sevdiği şeydi.

Bu yüzden, Sengle, Azize Anne'ı kendisinin Dışarı ile tercü-
manı olarak seçti; sık döşenmiş askeri taşların aralarında biten
taşkıranotu gibi dağılmış gücünün senteziydi o. Kendine uygun,
kurallara uygun, kalıcı bir yakarı yoluyla oluşturmuştu bu sen-
tezi.

Bunun yeterli olduğuna inandığında, armanın hazır olup
olmadığını bilmesini sağlayacak, ispatlayıcı bir sınavı çözmüş
oldu.

V

KANDİLLER BOYUNCA

Saat dört buçukta rahibe dua etmek için koğuşlara geliyordu ve saat beşten önce çorba içiliyordu. Sengle rahibeye, haşlama suyu, piliç kanadı ve kızarmış patates için üç büyük tabak vermeye gitti, kantine inip “çikolatalı şeker” satın alıyordu, yasak olan şarabın parasını hastabakıcıya ödüyordu, oyun oynamasına ya da kitap okumasına izin verilmiş olan son altı çeyrek saat, uzun masanın iki ucunun ve ikiz merkezinin çektiği iki gaz lambasından, monoton bir şekilde damla damla sızıyordu.

Saat yediden sonra ayakta kalmaya kimse cesaret edemiyordu, bir çavuşun saat tam yedide Ateşliler salonuna girdiği gün, Sengle, tamamen giyinikken çarşafıya sarınmaya ancak vakit bulmuştu ve yukarıda, Tutuklular arasında, dört gün Cabanon aldı; yatakta olmayanlar adlarını başuçlarındaki kâğıtlarda bırakma saflığını göstermişlerdi.

Saat sekizde, ağır hastaların isteği üzerine yataktan yatağa fısıldaşmalar tamamen sustu, büyük koğuşta kimsenin uyanık kaldığı görülmemiştir; ve Sengle, tepedeki vasistastan giren sabahın ilk saatlerinin soğuşundan önce gözlerini asla açmadı.

Gece, tüy gibi adımlarıyla, yaşlı rahibeden başka teftiş eden yoktu, en önemli hastalar olarak gördüğü son gelenlere ilaç içiriyordu. Sengle, bunu, kulağına çalınan sözlerden biliyordu.

Azizesinin sınavından geçmek için, o gece saat onda, sıçrayarak uyanmaktan daha güç bir şey talep edemeyeceğine inandı.

VI DRICARPE

Dricarpe, eski bir şarap tacirinin yamağıydı – hımm? dedi başhekim. Dolandırıcılık suçundan yalnız bir kere tutuklanmış olmakla övünüyordu, bu dolandırıcılık, bir gazetenin ilk sayfasında, var olmayan sahne yıldızlarıyla ilgili bir duyuruydu; ve pazar günü Dana-Kafalı eski bir berber olan kuzeni onu görmeye geldi. Elleri kolları, iskambil kâğıtlarındaki vale gibi, çapraz duruyordu, yüzü kalp biçimindeydi; nefesi sıcak ve pis kokuluydu, hep kapalı gözleri nedeniyle, kaşları, sarı yanaklarındaki ayva tüyüyle karışıyordu. Elleri bir körün ya da ressamın elleriydi, parmakları bir kamburun ya da yankesicinin parmakları. Şaklayan sabolarıyla, baykuş ya da gece pezevenkleri gibi yürüyordu. Rahibeden kabul görmek için büyük bir dindarlık örneği gösterdi, daha çok yiyecek bulabilmek için, sabahleyin tüm hastaların yataklarını yaptı; ama tezat bir tavırla, onu azarladı, yakası açılmadık küfürlerle korkuttu. Sanki gırtlığına iyi gelecekmış gibi çılgınca sigara içti; içmediğinde kan ve iğrenç sümüksü maddeler tükürüyordu; Carlyle'ın yumuşak kuşların pisliklerinden yola çıkarak tanımladığı şeyler, Dricarpe'nin tükürdükleriyle aynıydı: *owl-droppings*. Koğuşlar büyük ve demir parmaklıklarla kapalı olmasına rağmen, içerideki saçma özgürlük karşısında Dricarpe şaşkın gibiydi. Gürültülerden ve cılız ışıklardan ürküyordu, ve tıpkı hapishane fikrini, koşulları gereği neredeyse yaratılıştan kabul etmiş biri gibi gözetim karşısında cesurdu.

VII

AĞAÇ ATLAR

Büyülü ormanda esir edilmiş pis beygirine binen Don Kişot'un, şahmerdanların görünmez vuruşundan kaçarak, Sancho'nun anlamdan yoksun hikâyelerine sığınması gibi, Sengle ve Dricarpe de, komşu yataklarında, birbirlerini dinliyor ve anlatıyorlardı, kapatılan tabutlara vurulan çekiç darbeleri beyinlerinde uğulduyordu ya da kapı aralığından sızan ışığa sığınıyorlardı. Konuşmalarının sonunda hapishane hikâyelerine varması onlara doğal geliyordu, çünkü bu hikâyelerle karşılaştırıldığında özgür olduklarından, sözleriyle demir kapıların sürgülerini kovuyor olduklarından, dinledikleri fabldan *başka bir şey* olmayı iyi biliyorlardı. Sancho'nun hikâyesi burlesk korku patlamalarıyla kesintiye uğruyordu; Dricarpe'nin ciğerleri sözlerinin içinde yok oluyor ve irin olarak akıyordu, ara verdiklerinde tükürük hokkalarını çınlatarak dinleniyorlardı. Bahçede sallanan çınarlara ve servilere ata biner gibi biniyorlardı.

VIII

DİLENCİLER VE HAPİSHANELER

Dricarpe anlatıyor:

"Size önce bir dilenci hikâyesi anlatacağım. İki dilenci Rivo-li Sokağı'nda karşılaşır: 'Gel, şu küçük kömürcünün evine bir bardak içki içmeye gidiyoruz.' Bunu bir kör söylemektedir, karşısındaki de titrek bir kötürümdür. İki yarım ölçü. Kötürüm, gazeteyi köre okutur ve ona 'Şerefine!' der."

Çırpınarak, uzun uzun tükürmek için sözünü kesti ve notlarını devam ettirir gibi bir başka hikâyeye başladı.

"Okumuş bir dilenci kadın çocuğunu günlük işine götürür. Diğer dilenci kadınlarla birlikte kafayı çeker. O sırada, dilencilik yapan erkek bir çiçek satıcısına rastlar. Satıcı ona bir bardak içki ikram eder. Dilenci kadın da ona ikram eder. Bir bardak, bir bardak daha. Sonunda, saat akşamın dokuzu olmuştur. Saat dokuzda, ikisinde de beş para yoktur, ne kadında ne de satıcıda, bunun üzerine satıcı şöyle der: Çocuğunu ödünç ver de bana, içki parası bulayım.

"Çocukla birlikte kahve önlerine gider, kadın da arkadan onları izlemektedir. Adam, kadının sarhoşluğundan yararlanarak çocuğu kaçıır, kadının harcadığıyla kendi harcadığını hesaplar, sekiz Frank'a karşı dokuz Frank. Çocukla birlikte orospuların olduğu bir şarapçıya gider. Adamı tanıyan ve bu küçük, güzel çocuğu gören orospular, küçüğe süt ve pasta ikram ederler. Adam birkaç bardak içer ve çocukla birlikte yatmaya bir otele

gider, Simon-Lefranc Sokağı'ndadır otel, küçüğü yatağa yatırır, kendi de sarhoş bir halde tecavüzle suçlanmamak için haliya uzanır. Ertesi sabah uyandığında, artık sarhoş değildir, çocukla birlikte Champs-Élysées'ye gider, vakit öğleye gelmektedir, yemek yiyebilmek için dilenmek ister. Eski çiçekleri toplayıp satmak için Madeleine'e gider. Yemeğini yer ve içmek için Bay Rabus'nün yerine gider. Çocuğun annesi geldi derler, içkisini bitirir ve çocuğu bir köşeye bırakır. Ama anne karakola gitmiş, ağlamış, çalındı demiştir. Bunun üzerine, kadını götürürler ve adamı şarapçıda bulurlar."

Tükürdü yine ve Sengle'e anlatmaya devam etti:

"Genç dilenci kızlarından söz edeceğim. Anne babaları, genç kızları ve küçük oğlan çocuklarını, altı yaşından on sekiz yaşına kadar, gösteriş olsun diye, bir sepet içinde toplu iğne, kurşun kalem, ayakkabı bağı satmaya yolluyorlardı, özellikle büyük mağazaların çevresine, Louvre'un, Bon Marché'nin etrafına. Anne babalarına iki Frank'la altı Frank arasında getirmek zorundaydılar; fakat bir şeyler satmaktan ziyade üçkâğıt yapıyorlardı. Anne babaları biraz da çocuklarının hatasıydı, çünkü çocuklarından para kazanıyorlardı, kendileri bir şey yapmıyorlar ve çocukları dövüyorlardı.

"Çocuklarını kiralayan dilencilerden de başka bir gün söz edeceğim... fahişelik yaptıkları için kocalarıyla arası kötü olan evli kadınlar, en düşük sınıftan. İçlerinde çocukları olanlar da var, kendi aralarında içerler, koca ise eve yeterince para getirmez. Çocukları olmayanlar ise, çocuğu olan komşu kadınlara başvurur. Bu çocukların birini ya da ikisini alıp birlikte dilenmeye giderler, çünkü gerçekten anne olanlar bu kadar yırtık değildir. Evli olanlar, kocalarının dilendiklerini öğrenmelerinden korktuğundan, içki içebilmek için çocuklarını kiralarlar.

"Sakatlar: sakatlar, çarpıklar, falan. Bütün yaşamları, sabah sekizde kalkıp saat on bire kadar dolaşmaktır ve kendi aralarında içtikleri birkaç bardağa, yani iki ya da üç absente *alet* derler, *çalışmak* için içerler. 'Aletlerimi ver bana,' derler herkesin önün-

de. Çalıştıkları (dilendikleri) yeri *şantiye* diye adlandırırlar ve işleri bittiğinde kendi aralarında yemek yemek için genellikle batakhanelerde randevulaşırlar, buralar yemek yemeğe gittikleri otel odalarıdır. Sonra, saat iki buçuğa kadar içerler. Bu saat, 'zengin'in dışarı çıkmaya başladığı saat'tir, şantiyede beklerler, çünkü paraları kalmamıştır. Hasılat iyiye, saat beşe, altıya kadar çalışırlar. Yoksa, işi yeniden yüzüzlüğe vurup bistroya giderler ve bu kez işçi kadınlar dışarı çıkar, Opera Meydanı'na ya da Paix Sokağı'na veya Tronchet Sokağı'na, Madeleine'e. Daha sonra yemek yemeye giderler, saat ona, on bire kadar kafayı çekerler. İyiye sarhoş olduklarında yatmaya giderler ya da tiyatro çıkışına. Kimi zaman, kendileri gibi dilenci birkaç moruğa rastlarlar (otuz ya da kırk yaşında), başlarını sokacak yerleri, yiyecek ekmekleri olsun diye onlarla yatarlar, çünkü gün boyu bir bok kazanmamışlardır. Yirmi yaşında genç kızlar, açığözlük yapmayı bilmediklerinden, para karşılığında sakatlarla yatarlar...

"Gazete bayisinde de dilenciler var... Fakat sağlam dilenciler genellikle hapiste..."

IX RÖPORTAJ

Akşamın saat altısı, mavi pelerinli biri içeri girer ve bir hastabakıcı hastane makbuzunu uzatır.

Sengle'in ışığa doğru döndüğünü gören Dricarpe, "İşte Bay Philippe," dedi.

"Merhaba, bayım," dedi ufaklık, Sengle'in solundaki yatağa yatmak için ceketini ve mahmuzlu, bağcıklı potinlerini çıkarak, "siz de çürüğe çıkarılmayı mı bekliyorsunuz?"

"Bir ay içinde."

"O halde ben sizden önce serbest kalacağım... Bu akşam ateşime bakılacak mı? Biraz ateşim var da. Büyük burası, pis ve hüzünlü. Her gün dışarı çıkılmıyor mu?"

"Başhekimden izin alarak. Ama ben önce çürüğe çıkmayı tercih ederim, tek esaslı çıkış yolu."

"Biarritz'de çıkmam gerekmiyordu, biliyor musunuz?"

"Biliyorum, okudum."

"Çünkü bana ayrılmış konutta değildim. Bir hana saklanmıştım, onlar da beni hayvanlar gibi sattı. Yoksa, evime kadar atla gidecek, yatacaktım, kimse bana dokunamazdı. Fakat jandarmalar erken davrandı."

Kısa ve çabuk çabuk konuşuyordu, kendine güvenli bir çocuk sesiyle, aceleci, soluk soluğa. İki hastabakıcı bir termometreyle geldiler.

"Ateşiniz mi var?" dedi viziteye çıkmış hastabakıcı.

“Akşamları hep biraz oluyor.”

“38 mi ateşiniz? Evet, terlisiniz, yorulmamalısınız.” Yardımcı hastabakıcı, yatağın başucuna yerleştirilmiş bir mumun ölgün ışığında, kareli kâğıdın üzerine bir nokta ve bir çizgi koydu.

“Vizite saat kaçta?” diye sordu Pierre.

“Sekizde. Önceden kalkılır, ama zorunlu değil.”

“Vizite sırasında yatılıyor mu?”

“Evet, ilk günlerde yatmak daha iyi olur.”

“Yatacağım.”

Emir eri içeri girdi.

“Bayım, işte mektuplarınız ve gazeteleriniz,” dedi aşırı saygılı bir tavırla.

“Teşekkür ederim... Gidebilirsiniz. Hıyarın teki,” dedi Sengle’e.

“Evet, fena sayılmaz,” diye cevapladı Sengle, çoktan uyuklamaya başlamıştı. Hastabakıcılar incelik olsun diye yumurta biçimli şamdanı yatağın başucunda bırakmışlardı ve şehvetli dudaklı ve sert çeneli sarışın bir kafa, ki bütün olarak bakıldığında neredeyse oldukça kadınsıydı, dağınık gazeteler üzerinde çıtır çıtır sesler çıkararak yürüyordu. Hastabakıcılar oldukça komik bir saygı ve merakla, düşünceli bir hava içinde bakıyorlardı. Biri, beyaz porselenden bir tükürük hokkası getirdi.

“Teşekkür ederim, fazla tükürmüyorum.”

Sengle tamamen uyudu.

“Çok kibar değil mi?” dedi Dricarpe, gözlerini kaparken, asılı gece lambasının ve mumun son iki ışığını algılıyordu: devasa, altından bir R’nin alt bacakları.

X ASKERİ SAAT

“Boynundaki fularınla kendini deldirtmeye gidiyor olmalısın, değil mi, Bayan Tata!”

“Çenenı kırarım.”

“Buna gerek yok, seni yürürken görmek yeter, seni ben delegeğim. Hoş değil, tam bir rezil. Birazcık kenarda...”

Kavga, süngü çekilir, silah çeker gibi, aynı gürültüyle; Sengle’in ayakları dibine, sırt üstü yığılan küçük bir mavi hasta-bakıcı; üzerine iri bir gövde düşer, kan ve kusmuk.

Sengle uyanır, hiçbir şey anlamaz, bıkkın, hatırlar ve daha ilk sürtüşmede uyanmış olan Drıcarpe’ye sorar, o ise, inanılmaz cinayeti görmediğinden şöyle der:

“Saat kaç?”

“On dakika önce saat onu çaldı.”

XI BİR TARİHE KADAR

Sengle aktif olmaya son verdi, bunun anlamı, Doğaüstü Dışarısı'nın Sengle için eser yaratmakla meşgul olup olmadığını gözlemlemektir ve Sengle, ardışık olmaktan başka bağı olmayan ve çok mutlu bir tarihe kadar devam eden olayların süreksizliği sayesinde zamanın bilincine vardı. Böylece özgür olan Sengle, korkunç bir geçmişten bile gelse, hatırlamaktan hoşlandığı askeri geçit törenlerini, bir çocuğun bir Epinal resmine bakması gibi, daha sonra seyretti.

Falanca gün, bir akşam.

Ravachol; onu bu adla çağırıyorlardı, çünkü çok basit ve hep aynı birkaç anarşist fikri okumayı ve aralıklı olarak tek bir cümle halinde anlatmayı biliyordu. Yıllarca askerlik yaptıktan sonra, Tonkin'de frengiye ve yarım inmeli bırakan ateşli bir hastalığa yakalanmıştı. Hastanedeki üçüncü yılıydı, savaş malullerine verilen birinci dereceden bin iki yüz Franklık şeref ödeneğini bekliyordu. İdarenin vardığı sonuç, frengi sonrası yarım inmeydi ve ellerinden bir şey gelmediğinden, kâğıtlarına el koyacak ve hastaneden çıkaracaklardı.

Bir kez bunu yapmışlardı: Ravachol, karmaşık koltuk değneklerinden oluşan dış iskeletiyle bir sınır taşına oturmuş, kepi ni çıkarmış ve dilenmişti:

"Alsace'lı, Tonkin'de yaralandı..."

Bir mebus onu hastaneye yeniden yerleştirdi.

Philippe, Ravachol'a iki altın para verdi. Eski asker giysileri parlatılan Ravachol, bir hastabakıcıyla birlikte çıktı, askerlerin takıldığı bir eve doğru gittiler; ve Ravachol hastabakıcıya beş Frank vaat etti, tıpkı Ateşli Hastalar koğuşunda yatağına yatırır gibi, kadının üzerine yatması için ve felçli kalçalarını, askeri komutla, güçlü bir şekilde ileri geri hareket ettirsin diye.

Döndüğünde çok sarhoştı, konuşma yeteneğini yitirmiş bir şişkoyla dama oynadı, çok iyi oynuyordu damayı. Konuşma yeteneğini yitirmiş adam oyunu kaybedince ona bir yumruk attı; Ravachol dama tahtasını bir köşesinden tutarak vurdu ve kahkahalar arasında koltuk değnekleri olmaksızın, dama tahtasının ağırlığıyla yuvarlandı.

Falanca gün, bir sabah.

İki başhekim, Philippe'in yatağına geldiler. Daha rütbeli olanının tıbbi unvanı daha azdı.

"Onun bir oyuncu olmadığına emin misiniz?" dedi Philippe'i göstererek. "Biliyorsunuz, veremli tükürükleri taşıyan çok mükemmel aygıtlar icat edildi. Kısacık ama iri bir deneykabının dibinde taşıyor. Dibe kadar giden bir tüp var. Bir başka tüpten üfleniyor. Tümü ele sığabilir. Ağza yaklaştırıyorsun ve tükürük çıkıyor."

"Komutanım, kulağınızla dinlediniz mi? Burada, solda çok şaşırtıcı ve çok hışırtilı bir oyuk var."

"Elbette bir oyuk var," dedi yüksek rütbeli, dinledikten sonra, bir oyugun neye benzediğini bilen bir havası yoktu. "Gerçek bir basil yuvası, içerisi. Balgamları beni hiç şaşırtmıyor. Delip içerideki sıvıyı almak gerek, kesinlikle."

"Pardon, bayım... yani, komutanım, demek istemiştim," dedi Philippe. "Bu oyuk bende on iki yaşımdan beri var, sol ciğerimin tamamen kayıp olduğunu biliyorum; fakat beni tedavi etmiş olan Doktor *** sıvıyı asla aldirtmamamı söyledi; sıvı şu an

yayılmıyormuş ama bu operasyon onu yayarmış. Beni çürüğe çıkarmayabilirler, fakat ben öldürölmek istemiyorum."

"Tamam, tamam, sakinleşin, size bir şey yapılmayacak," dedi ikinci başhekim, başına hafifçe bir tokat atarak. "İzin verin ben de sizi dinleyeyim."

"Nasıl bir asker bu," dedi başhekim, aniden bayılan Philippe'i görünce. "Neyse, borunuzu yerleştirdiniz mi?"

"Gayet iyi yerleştirdim, fakat kalbin ucuna dokunmuş olmuyım. Niçin kendini bırakmak yerine kı mıldadı ki?"

"Kötü oluyorum, boğuluyorum," dedi Philippe, yeniden kıcı üstünde doğ rularak.

"Sıvınız alınmayacak," dedi başhekim. "Bu bir şırınga değil, bir sonda. Madem ki delik var, bırakın uğraşalım: mağara şimdi keşfedilecek..."

"Sizden çok kendi doktoruma güveniyorum," dedi Philippe. "Dikkat edin, devam etmezsek daha fazla riske girersiniz."

"Seni yavru geyik!" diye ısı k gibi ses çıkaran Sengle'in işare tlerine rağmen, "Haydi, olsun bakalım," dedi Philippe, dişle rini sıkarak.

Küçük, ters pompanın gıcırdayan güröltüsü, stajyerler daire olur, kırmızı sıvı hastabakıcının elinde tuttuğu üç borulu şişenin içine akar.

Philippe artık bir şey demez, gömleği başına geçirmişlerdir. "Sıvının alınmasına gerek yok gibi," dedi komutan.

"Belki boru iyi yerleşmedi," dedi Başhekim.

"Haydi, devam edin," dedi hastabakıcıya, "sonunda ne çıkacak göreceğiz."

"Yalnızca kan ve et lifçikleri geliyor."

"Bir şey olmaz, kan almak her zaman iyidir," dedi komutan ellerini ovuşturarak. "Bu eski uygulamadan vazgeçmek haksızlık, bugüne kadar kimseye zarar vermedi."

Giderler; Sengle, Philippe'i bir güzel kalaylar, hastabakıcı-çavuş, soluk soluğa, sırttaki iğne yerine alkollü pamuk basar.

Falanca gün, bir öğleden sonra.

Bir sıraya oturup zar oynadılar, serçelere ekmek atıldılar ve önlerinde esen rüzgara karşı, bir su fıçısına doğru çınar yaprağı yarışı düzenlediler. Sonra, Dricarpe hikâyelerine –ya da kendi hikâyesine– yeniden başladı:

“Bazı dilenciler vardır ki, yakalanmak onları etkilemez, çünkü Seine Hapishanesi’nde *yerleri vardır* onların. İster altı aya, isterse bir yıla mahkum olsunlar, fark etmez. Bir ya da iki ay içinde mesleğe başlamışlardır ve burada kötü alışkanlıklar edinirler; dışarıda çalışmak hiç istemezler ve çıkar çıkmaz başlarına dert açarlar, bu yüzden hapishanedeki patikçide (günde 1,25 Frank’a) ya da top, çanta, vs. imalatçısında ustabaşı olmaya çalışır. Ya da mutfakta. Daha özgürdürler ama yapacak neredeyse hiçbir şeyleri yoktur. Onları buralara yerleştirirler çünkü (bazıları) daha az para kazanırlar. Beş dizyemlik pay mahkum içindir ve beş dizyem ev için. Beş dizyemlik mahkum, kantin için bunun beşini harcar, beşi de çıkışta eline yekun olarak verilir. Yalnızca dört dizyem alanlar bir yıldan çok hapis cezası olanlardır, üç dizyem kazananlar ise beş yıldan çok cezası olanlardır.

“Bunlar ustabaşı yapılırlar çünkü gençler üzerinde çok etkilidirler ve mesleği daha iyi bilirler, gardiyanlara ispiyonculuk yaparlar, esas olarak mal üzerinden çok büyük kârlar elde ederler, binlerce çanta üzerinden bir metelik, ya da ayda dört Frank, ya da iki santim ya da beş yüz kandil üzerinden pay alırlar. Daha iyi ve daha hızlı çalışılması için bu ikramiyeyi biriktirme hakları vardır. Kendileri çalışsaydı daha az kazanırlardı. Ve ancak üç dizyemleri olurdu. İkramiye kantine bırakılır.

“Hapishanelerde sakatların çalışması mı? O dönemde çalışmıyorlardı, çolak birini çalıştırmıyorlardı. İşsiz güçsüzlerle beraber o da avluda kalın, kısa sucuklar yapıyordu. Onlara *çanta diktirilir* ve ateş yakmak için odun demeti yaptırılır. Çan çalışacak emir eri olurlar ya da atölyedekileri aşuya çağırarakla gö-

revlidirler. Yaşlılara, altmış yaşından itibaren, hatta gözleri iyi görmeyenlere, uğraşacakları bir iş her zaman bulunur, örneğin Nanterre’de. Hachette firmasının renkli ve beyaz kâğıt kırptılarını ayıklamakla uğraşan *Yaşlılar Kurulu*’na yerleştirilirler. Oraya yerleştirilirler çünkü orada kayıtlara geçerler ama orada çalışmazlar. Yalnızca dört ya da beş kişiye yer vardır, oysa sayıları seksene çıkar. Çalışmadan önce bir ay bekleyebilirler ve çalışmadan da çıkıp gidebilirler.

“Nanterre reviri sosyal sigortaya aittir. Çok iyi doktorlar vardır... Vardır gerçekten. Hastalar, bir ayağı çukurda moruklardır. Vizite için gidildiğinde doktor özellikle Hunyadi-Janos ya da bizmut verir, çünkü ağır hastalara yer yoktur ve orada bulunanlar miskinlerdir. Seksen kişi için doktorun on dakikası vardır. Bunlara tedavi olarak şişe çektirir ya da hacamat verir. İshal olmuş birine şöyle der: Ona bir gün istirahat vereceksiniz, soğuk almaması için yemekhanede kalsın.

“Bronşitlere bir bardak soğuk bitkisini verir. Fırıncı değiştiğinde, ekmek yine iyidir ama ancak hapishanedekiler kadar iyidir ve tayın ekmeğinden daha kötüdür. Hamurdan adamlar yapılır. Sergi sepeti.

“Size yine çiçek satıcılarından söz edeceğim; akşamları elde çiçek, satar gibi yapan genç kızlar, daha ziyade Olympia yakınında, Sèze Sokağı’nda, göbekte, hüner gösterirler...”

... Nosocome’un vizitesinden söz ediliyor alayda:

Hazır kuvvet aşağıya. Yangın!

Nosocome altı gündür nekahette. Dışarı çıkabilmek için yeri-ne birini koyması reddedilmişti. Tulumbanın ardında, iş giysileri içindeki mangasıyla birlikte gidiyor.

Yangın, tüm yangınlar gibi. Yanmayan demirden bir ön cephe var, yalnızca ısınıyor, hortumu daha yukarı çıkarmak ve eşyaları kurtarmak için oradan çıkılabilir. Önce Nosocome tırmanıyor, birkaç metre sonra bir putrel onu yere deviriyor. Ko-

lundaki ve ayağındaki yaralar yeniden açılıyor, zaten iki aydır bunlar için yatıyordu. Önemi yok, yeniden tırmanıyor, subaylar büyük bir dikkatle ona bakıyorlar.

"Tehlike kalmadı," diyor birinci manga teğmeni. "Onları talime götürelim biraz, Fuar Alanı uzakta değil. Silahsız, boks yaptıralım. Diğer manga, hizmet elbisesi içinde olanı, ilerlerken ateş açacak."

"Yine de bazıları kalsın," diyor Teğmen Vensuet, "yangına göz kulak olmak için, sonra onları dinlendiririz. Buna ihtiyaçları var. Daha doğrusu, topallar kışlaya geri yollanacak ve diğerleri etrafta dönüp duracaklar."

"Ya şu iblis, şurada duran, onlarla birlikte gitmekte olan. Savoyardlı göt oğlanı, kal orada, tatbikata gitmek için arkadaşlarını bekle!"

"Bu subay iyi iş gördü," dedi yangında alazlanan köylü. "Yaralandı, her tarafı kan içinde kaldı."

"Nosocome bu," dedi Vensuet, "şimdi tanıdım onu."

"Hay allah! Nosocome bu," dedi birinci teğmen, "o halde durum farklı, dinlenmeye ihtiyacı yok, bizimle birlikte kalacak. İçtima, sağdan tek sıra. Sıra başının arkasına geçin, Nosocome, dangalak soyu. Hazırol. Sağ cenahtan..."

Falanca gece.

Pancar kafalı emir eri, *hoş bir şakanın* kurbanı oldu. "Kilise duvarına işediğinden," der babacan başhekim, "sağı solu 'tutulmuş'tur, bu yüzden iki üç gün hiç çalışmayacaktır, bütün gün uyuyordu ya da hiç ayağa kalkmayan Philippe'in yanında kahkahalarla şakalaşıyordu." Philippe'in veremine "tifo türünde" teşhisi konduğundan, hastabakıcılar saat başı onu yumrukluyor ve çırılçıplak soyarak, yatağının karşısındaki buzlu banyoya sürüklüyorlardı. Geceleyin, sürekli uluduğundan, hastalar, demirciler, dev gibi çiftçiler, yataklarında dönüp duruyordu, sonra çenesini kırmakla tehdit ederek yatağına doğru yürüyor-

lardı. Sonunda onu tek başına bir koğuşa koydular, büyük koğuşun ucunda, tek komşusu bir Norman'dı, onun hasta numarası yaptığına inanılıyordu, çünkü bir stajyerin beceriksizce yaptığı eter iğnesinin ardından iki gün boyunca sol kolu felç kalmıştı. Philippe'in alışılmış çığlıkları, zaman zaman, askeri boru ya da çan sesini andırıyordu. Giderek iyileşti, neşesi yerine geldi, kahkahalar atan emir erinin yatmaya devam ettiği büyük koğuşa nakline izin verildi.

Maceranın arifesinde, küçük veremli, denetimini tamamlayan din adamına işaret etti, papaz, kaşla göz arasında, kimse fark etmeden, üstünde iki yüzlü dini süsleriyle hızla geri döndü. Tek başına konuşurken günah çıkarırdı, kibar ayin kaftanının ve yasadışı yıldızların renklerini tersine çevirdi, hastayı kutsadı. Geceleyin, hasta, başhekimin armağanı olan kırk gram alkol sayesinde kendine geldi, çok uzun bir izin vaadi onu hassaslaştırmıştı. Sonra, aniden, rengi soldu, kaburga kemiklerinin hareketi onu çok yormuştu, oyun masalarına üşüşen alıklar etrafını çevirmişti. Pancar kafa, ağzı açık, uyukluyordu. Sonra, bu rütbesiz, aniden sarardı, yüzünü buruşturdu ve pancar kafa iç çamaşırlarıyla yataktan atladı, koğuşlarda, merdivende ve bahçede uluyarak koştu. Subaylar, her derde deva bir birayla geldiler ve iki gün sonra, önceki alıklık, amfiteatrın camekânları önünde tekrarlandı. Sengle, geleneksel bir hastanede olduğunu ilk kez fark etti.

XII

SODOM'DA TEK BİR DOĞRU VARDIR

Az rastlanır bir bilgin olan, kendi için çalışan, asla asker olmayan, *doktora* da pek benzemeyen başhekim, Sengle'in *görünüşte* hasta olmadığı dönemde koğuştta görev alınca, Sengle'e çürüğe çıkmayı önerdi, çünkü onun özleminden öleceğini anlamıştı – başhekimlerin kitabında bu durumun öngörülmediğinin farkındaydı.

"Şans eseri" de olsa nizamnamenin gerektirdiği ölçüde hasta olan Dricarpe'ye çürüğe çıkmayı önerdi (disiplin cezası alanların çürüğe çıkarılması konusunda daha sert olunur) ve onu gelecekte alacağı hücre cezalarından kurtardı.

Philippe'e de önermek istemişti ve gerçekten hasta olarak gördüğü tek kişi oydu; hiyerarşide üstü olan komutanı, onu ölsün diye başka yere göndermeyi tercih ediyordu, sırf kendi hastanesi sorumlu olmasın diye.

Sengle ile muhabbet etti, sivil yaşamında sağlık durumuyla ilgili ona olağanüstü ve zekice öğütler verdi, birlikte askeri doktorlardan konuştular.

"Stajyer doktorların cahilliği ve aptallıkları beni şaşkına çevirdi," dedi başhekim. "Siz iyi göremediniz, Philippe'in kalbinin ucuna şişiyle dokunan bir stajyerdi."

"En cahil sivil doktorlardan bile daha cahiller, taşraya gidip bir dakika içinde sayısız insanı kesip biçiyorlar. Ordunun bu cehennem kazanını, zekiler –ya da işkence çeken hastalar– el-

lerinden gelse isyan ederek patlatırlar ve başhekim-tabibin bu kazanın tek güvenlik supabı rolünü oynaması pek hoş. Militarizm varlığını sürdürürse, devlet, övündüğü iki ya da üç büyük doktoru milyoner yapmalıdır, onlara ve öğrencilerine devletin verdiği şaşkınlık verici görev olan –askerlikten önce ve askerlik sırasında– zekanın yaşamasına karar verme görevini başka türlü ödünleyemez. Çünkü askerlikte yok olma riski taşıyanlar yalnızca entelektüellerdir. Ya hücreye gönderilirler ya da şu anki ukalaların ve cellatların yazıcısı ve ayakyolu temizleyicisi yapılırlar. Oğlumun onların pençesine düştüğünü görmek beni ürpertiyor...”

“Onu çürüğe çıkarır mıydınız?” dedi Sengle.

Başhekim başka şeylerden söz etti.

XIII

SON SURATLAR

Çürüğe çıkmanın arifesi.

“Evet, Sengle,” dedi başhekim, “yarın çıkıyorsunuz. Ter içinde kalmışsınız. Bahçede bir tur atın, içinize yeterince gök mavisi çekmeye çalışın, gözkapaklarınızı ve parmaklarınızı beslemelisiniz.”

Sengle, selam istemeyen hasta subayların önünden geçti, yollardaki iri harflerle yazılmış levhalara güveniyorlardı: *heycanlandırılmamaları rica olunur* vs. Yuvarlak havuzun etrafında döndü. Artık yaprak düşmüyordu, düşmüş olan tüm yapraklar da akıp gitmişti. Yaprak yığınları yüzeye kadar çıkmıştı, hafif nemli erguvan kırmızısı kadifeden taç şeklinde büyük bir halıdan başka bir şey yoktu. Kırmızı balıklar daireler çizerek yüzüyordu, gövdelerinin yarısı suyun dışında, tıpkı oymabaskılardaki gibi; Sengle’in önünde tam bir tur attılar, başlarında irice bir balık vardı; ve yüzlerce defa yineledikleri bu keşfi de yaprakların kanıyla zehirlenmemiş bir su damlası bulamayarak tamamladılar; sanki onlar da uygun adım yürüyordu, askerlerden işittikleri soluk soluğa bir-ki sesleriyle, adım atar gibi.

Kökboyası küçük pantolonlardan biri, somağı ortadaki fıskiye'nin akışında, yalnız su saatindeki –Sengle saati– yaşamı emiyordu.

BEŞİNCİ KİTAP

GÖZDE SİSYPHOS

“Doktorların ve ıstırabın ellerine terk edilen H    ne Suas  ... iki ba  lı bir yılan kuser.”

Azize-Anne Bazilikası adak ba  lı  ı

I

BİRAZ GÜNAH

Sengle Katolik'ti, güç bela bulabildiği genç bir papaza –aralıklı olarak– günah çıkarıyordu, papaz da neredeyse tek bir defada tüm günahlarını tasdik ediyordu – doğasına uygun olarak ve oldukları gibi (günahları bu şekilde değerlendirmek utanç verici değildi herhalde); Tanrı'ya doğru yönelterek. Zekaları ve bedenleri bakımından seçilmiş olanlar, öngörülmemiş bozukluklar olmadıkça, kendi iç sentezleri etrafında edimlerinin çekimine kapılmaya izin verirler ve On Emir'in hiçbir buyruğuna itaatsizlik etmezler, kendinde Tanrı'ya saygı gösterirler. Özgeci buyruklar: “Başkasının iyiliği...” Bunlar aristokratik tecrit formülleridir. “Tanrı'ya boş yere ant içmeyeceksin...” Geçerli tek incelik budur; onun aynasına tükürmek gülünçtür, büyüten gözlüklerle incelendiğinde bile gülünçtür. Tensellik ancak eşler arasında iğrenç değildir; Musa'nın yasakladığı ise gerçekten de zinadır.

Sengle, Dışarı'nın simetrisi içinde, kendi uygunsuz özgürlüğünü ödünlemek için, merkezi nöbetçi kulübesinde askeri bir rahip pusuya yatmış kolluyor olsa da, üç kanatlı günah çıkarma panolarından birinin dibinde diz çökmeye boyun eğdi.

Günah çıkarma, tüm günah çıkarmalardan farksızdı, yalnızca şöyle bir eğlence vardı: Rahip askeri gelenekle konuştuğunu sanıyordu, Sengle'i önce ayyaşlıkları, kerhaneler ve ettiği küfürler üzerine sorguladı.

“Hayır,” cevabını verdi Sengle sorulara basitçe; sonra, kısaca açıklama zahmetine katlandığı birkaç noktada kendini suçladı; ve nihayet, yaşlı bir Zuhaf askeri olan din adamının yalnızca aracılık ettiği duayı tekrarladı.

Kabul edilen olası cinayetlerden sonra ve kendi içine kaçmak için gerekli şeylerin ardından, Sengle, her şey yıkılırken, Tanrı’yı, kuşkusuz doğrudan doğruya olmasa da, topuğuyla itmenin daha eksiksiz olacağını öngörememişti. Askeri parolanın son sözcüğü gibi, *Consummatum est*’in ardından, Sengle’in özgür varlığı iade edildi.

Din adamı, biraz anlamıştı; ve yarın –bir adam değil– sıradan biri olacak zeki biriyle konuşmuş olmaktan, kendi bulanık ruhunda onur duyuyordu; mahkum tebaasını art arda serbest bırakırken alıştığı veda söylevine uygun olsun diye belki, Sengle’i de sağlığı hakkında sorguya çekti, ayrıntıları sordu.

Sengle, hastalıklı bilimle ilgili ıstıraplarını kararlı ve *samimi* bir şekilde anlattı, çeşitli doktorlar tarafından anatomik bakımdan tuhaf olduğu teyit edilmiş kalbini, hastane belgelerine ve hastanenin içine dayanarak tüm hakikati sayıp döktü.

Sonra, sabahleyin, gerekli görülen günden kurtuldu.

Önce suçlayan sonra da yücelten Don *** karar verdi:

“Buyruklar, buna layık olmayan karmaşık bir benden mahremiyet talep ettiğinde korkunçlaşır. İsa, mesellerinde, halkların o anki kavrayış düzeyine göre konuşuyordu. Sürüyü gütmek için sürünün olması gerekir – sanat eseri hariç, onun bu taraklarda bezi yoktur.”

II MİTOLOJİLER

Sengle, aynasını eline aldı ve orada Sisypheos'un öyküsünü tekrar okudu.

Dağ, titizlikle inşa edilmişti:

Dörtüzlü biçimindeydi ya da birbirine bitişik üç merdivenle çıkılan piramit gibiydi, basamakları, belli bir yasaya göre doruğa çıktıkça daraldığından, daha da yüksek gözüküyordu.

Ve Ezeli Ordu, yazgısal kaya, Sisypheos'un ellerine teslim edildi, öyle girintili çıkıntılıydı ki gayet iyi parlatılmış bir bilyeye benziyordu.

Ve Ezeli Olan Sisypheos'u bilgilendirdi ve dedi ki:

"İşte, yalnızca sana izin verdim, elması, yeni taş yontma planlarına uygun olarak, bilye biçiminde yontabilirsin.

"Çünkü böylece, son derece sert olduğundan, son derece esnek olacaktır.

"Ve ellerinin arasında bu küreyle birlikte, piramitin iki, üç, dört basamağını tırmandığında, şehvetperestliğiyle tırnaklarının arasından kaçacaktır, çünkü çok ağırdır.

"Turkuvaz düzlük boyunca, geometrik olarak iki, dört ya da sekiz kat artan mesafede, kızıl porfirin basamaklarından sıçraya sıçraya inecektir.

"Ve onu zirveye taşıman kesinlikle imkânsız olacaktır.

“Bu nedenle seni, elmas küreyi porfir piramitin nihai kal potasına taşımakla görevlendiriyorum (görevini yerine getirmemenin cezası ölümdür ve sen yükseldikçe benim en önemli meleklerimden biri yanında olacaktır, onun gücü sayısız yaldızlı basamağın batıl inancına benzer, bir an bile durmaman için o sana göz kulak olacaktır).

“Ve, histen yoksun bir varlık gibi, ölüme kadar çelik çomak oynayan ve kazığın tepesine asla bir kelle koymayan biri gibi öfkelenirsin, gücenirsin ve çabuk tırmanmak istersin diye, işte: iki ayağına da pranga vuracağım, böylece daha yavaş gideceksin ve sana bakmak daha az yorucu olacak.

“Ve sen, iradeni tek bir yöne doğrult, bu dağın tepesine.

“Başın kazındıktan ve forsa giysileri giydirildikten sonra – çünkü zekayı ortadan kaldırmak hiç istemiyorum– ve bu nedenle, senin bir zekan olduğunu asla bilmek istemiyorum.

“Ve benim gücüm bilinsin diye, halkın seni günde iki kez görmeye gelmesine izin vereceğim, duyuları açık olanları kast ediyorum, yani yağlı ve oturaklı insanlar, hizmetçi kadınlar ve küçük çocuklar.

“Çocuklar seni çok güzel bulacaktır, sen de çok gururlanacaksın ve hepsi sana benzemek isteyecek, en azından ergenlik çağına kadar.

“Ve ben sana, *Pater* duanı okuman karşılığında, küçük bir sadaka ve birkaç parça küflü ekmek vereceğim her gün.

“Ve sana dinlenme izni de vereceğim, küreni çıkarmayı baskardığında.

“Bir domuzlan böceğinin boku taşıması gibi.

“Ve bu çalışmadan zevk alman için, ihsan edilmiş bu dinlenme sırasında, sana izin verilmiştir, hatta buyurulmuştur: Yumuşak bir fırçanın titizliğiyle (bu eski bir sürahi tıkaçıdır, bu yüzden daima titiz olmak gerekir) ve kullanmanın iyi olduğuna inandığın her şeyle elmasını parlatabilirsin, parandan istediğin kadarını kontrolsüz harcayabilirsin.

“Ve bunu yaparken, aylaklığa ve uykuya kaçacaksın ve kendinin bir şehit olduğunu düşüneceksin; daha doğrusu, görevini hiçbir şey düşünmeden ya da söylemeden kusursuz yapmanı tercih ediyorum, fakat daha fazla özenle.

“Tıpkı benim gibi, bu dağı inşa etmem gibi.”

Ve çok bilge bir adam olan Sisypheos, tüm bu buyruğa harfi harfine uydu.

Beş yıllık bir sürenin sonunda, Ezeli Ordu vahşi bir örümcek gibi indi, bu geçen beş yıl içinde Sisypheos’un çalışması neye yararmıştı diye kendi kendine sorarak. Babası Yazgı, ona demişti ki, bu elmas küre, Devler gökyüzüne yeniden saldırmak istediklerinde, onların başı üzerinde çakacak (bilye biçimli) şimşegin sembolüdür. Fakat Ezeliyet’in çok iyi bildiği gibi; bu kıyametin yenilenmesi durumunda, Sisypheos sürahi tıpasını düşürecek ve arabaya tutunan uşaklar gibi basamaklara asılmış meleklerin birbirlerini boğazladığını görmekle zaman geçirecek. Zaten, bir sürahi tıpası bir devin beynini nasıl patlatır? Daha önce nasıl düşünmemişti? Ezeli Ordu, kendi porfir dağı boyunca, sert derinin içini boşalttıktan sonra, bir vagon Rus dağı, kurumuş bir devasa yabancısının bedenini oluşturmaya gidiyordu; Sisypheos’un (yararlı bir şekilde) kullanılmamış ve saygılı gücünü ve böylece elde edilmiş bir miktar parayı kullanarak.

Yine de her zamanki gibi gösterişli, fırlattı kendini; ve uşak melekler trompet çaldılar ve en yükseğe tünemiş olanlar daha saygılı, dolayısıyla daha güçlü olarak trompet çaldılar ve böylece, gözlenen sesin perspektifi, Ezeliyet, eşit yoğunlukta trompetler işitti, sanki tek bir kattaki uşaklar trompet çalmış gibi.

Danaidler ise Sisypheos’un bacasının öteki tarafında, çok eskiden beri, geleneksel ağaç gövdeleri üzerinde trampet çalmak istediler; fakat trampet delineli çok uzun süre olmuştu (bu açıklama zaten saçma, dediler kendi aralarında; çünkü bir trompet bir uçtan diğer uca delindiği için çalar; ve eğer bizim trampetimiz delinmemiş olsaydı, sonuç olarak, ondan bir ses çıkarmak iyice imkânsız olurdu. Ve Ezeli Ordu içecek bir şey bulamazdı).

Ezeli Ordu porfir dağına doğru yürümek için ilerletildiğinde hastaydı. Çünkü, gerçek bir elmas halini almış olan elmas küre, dağın üzerinde, boyunsal olarak, güneşte parlıyordu ve Sisypheos, erişilmez dağın üzerinde önemli bir değer için dinleniyordu. Ezeliyet ağzını açtı, Sisypheos da açtı, Sisypheos şöyle konuştu ve Ezeliyet dinledi:

“Sevgili Ustam,

Siz her şeyi yarattınız, Darwin’i ve bu yasayı, onun işleyişidir organı yaratan ya da eğer organ önceden varsa onu geliştiren bu yasadır, fizik egzersizlerini, antrenmanı ve Choppy Warburton’u.

“Siz benim ellerimin arasına öyle ağır bir elmas küre verdiniz ki birkaç saniye sonra yorgun ellerim onu bırakmak zorunda kaldı; ve çok hoş bir yasaya uygun olarak, düşerken kitlesi büyüdüğünden, ardından koşmam ve işime çok daha geriden başlamam gerekti. Bu çok güzel bir şey.

“Fakat ellerimin arasında taşınırken bu kürenin ağırlığı değişmeden kalıyordu, ve –Siz’e hizmet etmek için– kendimi adarken bu hijyenik spora, antrenman sayesinde kaslarımın gücü artıyordu ve bilye artık ağır değildi. Deyim yerindeyse, hızın karesiyle, bilyeyi bana emrettiğiniz kal potasının içine taşıma yeteneğim büyüyor olmalıydı.

“Şunu da eklemek görkemli olur, zirveye yaklaşırken, yerden uzaklaştıkça, bilyenin ağırlığı önemli ölçüde azalıyordu, çünkü Siz’in dağınız çok yüksekti.

“Görevim bitti, bir çekim Siz’in cehenneminizi boşaltır ve Siz artık Ezeli Ordu değilsiniz; fakat, *Sabaoth* hakkındaki yanlış bir yorumdan kaynaklandığını Siz biliyorsunuz; yine de bu çabaya değer,” dedi Sisypheos çekip giderken.

Dağ hâlâ duruyor: Turistlere gösteriliyor, adı Peter-Botte. Ilede-France’ta, Pont-des-Arts’ın ucunda bir minyatürü var, etrafında taştan aslanlarla. Ezeliyet, eğer Sisypheos nihayet bilyesini “yerleştirebilmiş” ise, daimi hareketi yaratmış demektir, bu çok

önemli bir şeydir; o zamandan beri, uzun ömürlü olacak ya da en azından bir yüzyıl sürecek, insanlı bir makine imal etmek için başka icatlar peşinde; çok deneme yapıyor, ne var ki sunabilecek bir şey henüz bulamadı. Bu nedenle hep yeniden başlıyor – tek gerçek Sisyphos.

Utancından, uzun gözkapaklarını alnında birleştirdiği elleriyle örten Sengle, üç kanatlı tahtanın kanatlarını aynanın üzerine tekrar kapadı.

III

OYUNCAK BEBEKLERİN MİNESİ

İki buçuk yıl sonra, Sengle, Nosocome'la birlikte, çocuk hastanesine girdi. Arkadaşı gibi onun da üzerinde askeri kısa iş gömleğine benzer beyaz kumaştan uzun bir stajyer doktor giysisi vardı, önce Nosocome'un koğuşuna geçtiler, merdiven dönemeçlerinde hastabakıcı kadınlar sarkıntılık ediyordu. Tüm yataklarda, küçük kızlar önlerine bakıyordu, hastaların temel egzersizi buydu; ve ortadaki bir yatakta, büyük bir oyuncak bebek vardı, daha doğrusu küçük kızlardan daha büyük bir bebek, ziyaretçileri zeki bir bakışla izleyen tek bebektir – en azından bir portre olarak.

Küçük oğlan çocukların olduğu bir koğuşta, Sengle eline bir bisturi aldı ve Nosocome, hastabakıcı kadına, derisi *pul pul döken* bir hasta olup olmadığını sordu. Dört yaşında bir küçüğünü, yatağının sağına doğru yatırdı, örtüleri açtı ve iç çamaşırını kaldırdı. Sengle bisturiyi karnının üzerine koyarken, "Canımı acıtacaksınız, bayım," dedi küçük, şeffaf başının içindeki başka imgeleri izleyerek.

Nosocome, sıradan laflar etti ve Sengle, karnın sağ tarafındaki, kasığa doğru olan saman rengi küçük kabukları, berber tavrıyla tıraş etmeye başladı ve onları bir mektup zarfı içinde topladı.

Hemşire, makineli yatağın öteki demir korkuluğunu açtı ve sol taraftaki pullar da toplandı.

“Biliyor musunuz, bayan,” dedi Nosocome, “başhekime, yabancı bir doktorun deriden dökülen pulları topladığını söylemenize gerek yok; kızıl basili üzerinde, duyulmaması gereken araştırmalar yapmak için topluyorum.”

Sengle, pul kaplı tırnaklarıyla, hemşirenin gırtlakını çimdikledi, tavrında belirgin bir taciz vardı; hemşire kıkırdadı ve anlamadı. Sonra, ellerini yıkayarak uzaklaştılar.

IV KATİLLERİN SÖZLERİ

Pyast ve Herreb, Nosocome'un muayenehanesinde bağdaş kurup oturdular; Sengle, masanın arkasında, bir köşede yattı. Marsyas'ın kaidesi üzerinde, birbirlerine tecavüz eden iç organların cinsel organları üstünde mermeri sıvazladı, tıpkı bir saçın kâhküllerini sıvazlar gibi; derken, siyah buhurdanlık kırmızı buhur tüttü, aselbent, günlükağacı, sonra mersin; ve odanın ortasında rayihalardan bir silindir oluştu, duman dalgaları Sengle'in sığındığı köşede can veriyordu.

Bir divanın üzerinde köpeğiyle birlikte bir kız vardı.

Polonyalı şair Pyast'a, Alman filozof Herreb'e ve Sengle'e haşhaş kapsüllerini dağıtırken, "İşte Akem," dedi Nosocome.

Bir saat beklediler, sonunda Nosocome evinde ne orospu, ne köpek, ne de özellikle kancık orospu istediğini haykırarak zıplamaya başladı, hayvanı ve orospuyu kapıya kadar yumrukladı ve konuşmalar başladı.

NOSOCOME: Bin sekiz yüz... bin sekiz yüz bin... doğru... aşağılık milyar cam...

PYAST: Bin yarmil saat camı.

NOSOCOME: Saatin içinde bir fil! Ne aptalsın... dört fil bir saatin içinde.

PYAST: "Bir salak her zaman bir bakir erkek bulur..."

NOSOCOME: Pire Saint-Michel Bulvarı'nın dibinde durur.

PYAST: Onun götürmek istediği, eşantıyon olsun diye, Hausmann Bulvarı'dır.

NOSOCOME: Bunu şişe camları için alıyor. Eşantiyon için serbest bir dize var.

PYAST: Şişeye ihtiyacı yok, çünkü serbest camlarla söktürüyor içini.

NOSOCOME: Aptalca bu, böyle bir şey asla görülmedi.

PYAST: Bu, Jeannot aptalı.

NOSOCOME: Fanila değil bu, Hunyadi-Janos suyu.

PYAST: Fanila, ayaklardaki nasır gibi, artık giyinilmiyor.

NOSOCOME: Yarından itibaren fanila giyeceksin.

PYAST: Yarından itibaren mi? Bugün hiç bitmeyecek.

NOSOCOME: Neden-sonuç ilişkisi öyle mi? Kafanı ellerinin arasına koyuyorsun.

PYAST: Sözcüklerin Paris'inde açığa vuralım kendimizi.

NOSOCOME: Taban alevdir. Ve sen ya gölgenin ya da ışığın ortasındasın.

PYAST: Neyin ortasındayım? İki ya da üç yüz yılın ortasında belki.

NOSOCOME: Senin benzerin doğaldır.

PYAST: Onu bulmalıyım.

HERREB: Peki ya onu afişe edersek?

NOSOCOME: Alevden söz ediyordun, sanırım? Sudaydın.

HERREB: İki şeye aynı anda mı nüfuz ediyorsun?

PYAST: Ortada, kâğıttan iki çemberle birlikte... sanıyorum... Ortada, ile...

NOSOCOME: Art-ar-da.

HERREB: Onu buldu.

PYAST: Onu bıraktım düşsün. Tarlalara dönmüş oturmuştu, demek ki sırtını yola çevirmişti.

NOSOCOME: Ama sen ortada idiysen, onu sezemezdin.

PYAST: Dolambaçlı olamayacak şemalar vardır.

NOSOCOME: On beş yıldır bana bir şeyler anlatıyorsun.

PYAST: On beş yıldır mı?...

NOSOCOME: Bana bir şey mi kanıtlamak istiyorsun?

PYAST: Kaltak hiçlik.

NOSOCOME: Evet bu, senin kaçak işlerin, sözcüklerini yontabilseydin bari.

PYAST: Polonya'nın ahlakı...

HERREB: Polonya'nın kaydırağı...

NOSOCOME: Az kaldı yaşasın Polonya diye bağıracaktın...

PYAST: Sen bir Rus ayağısın, bir buçuk ayak.

NOSOCOME: Çek şunu.

PYAST: Yarısını çekiyorum, ayağın üç çeyreği sana kalacak. Hah ha! Ayağın üç çeyreğini çektim. Sen bir ayaksın ve ayakta bir nasır, dolayısıyla sen bir madreporsun, madreoro, ayakta damarlı nasır! Tamam, anlamıyorsun sen, ayakta bir nasırsın.

HERREB: Her ayağın ucunda beş ceset var!

PYAST: Sen bir beyin muhbirisin. Senin küçük parmağında dikilitaş, ayağında nasır var...

HERREB: Ne?

PYAST: O-kunmuş su. Kutsal-Ruh balık değildir, dolayısıyla kutsanmış suda yüzer. Kutsal-Ruh yaldızlı bir sazan balığıdır. Zarafet bir ilerlemedir. Arka öndür.

HERREB: Zarafet kulampara mıdır?

NOSOCOME: Bu ön arka anlam.

PYAST: Onun kamu yoklaması nedir? Kamu yoklaması, günlük bir gazete sahibi olmak için günde bir metelik verilen kişidir. *Zaman* vardır ve *Gün* gazetesi. İkisi, günlük iki gazete eder.

HERREB: Ne kadar zaman?

NOSOCOME: Çok daha büyük bir şeyi nasıl fark edebilir? Yürürlükten kalktı.

PYAST: Gözünde bir kiriş olsaydı...

NOSOCOME: Bunun kirişin boyutuna bağlı olduğunu biliyoruz.

PYAST: Bu o kadar aşikâr mı? Gözün içinde bir kirişin gerçekliğine inanmıyor musun? Basılı harf değiştirilemez.

NOSOCOME: Yürürlükten kalktı.

Sözler abartılı bir hızla karşılıklı olarak söyleniyordu, tahmin edilemez sessizlikler kesiyordu konuşmayı, afyoncuların zaman kavramı yoktu, kuşkusuz imge çokluğu nedeniyle, ve gösterişsizce ödüyorlardı, yıl bakımından milyarlarla, dakikalar ve saniyeler bakımından üç yüz yılla donanmış. Mesafe kavramı da yoktu, *uyum* ancak bir sinematograf sarsıntısıyla mümkündü ve ellerini koltuk kollarından indirmeleri için denizde uzun gezintiler gerekiyordu. Nosocome sözünü bağladığında bir sessizlik oldu, bu sonuç uydurma ya da yürürlükten kalkmış bir sözcüktü, ayrıca da anlaşılmaz olduğu açıktı. Dördünün de henüz neredeyse bilinçleri yerindeydi, Sengle rayihalardan iyice korunaklı köşesinde dinliyor ve not ediyordu ve daha fazla halüsinasyon görmek için yapay uyuşturucular denediler.

Buhurdanın altındaki alkolün alevi söndü, ateşi örttüler, Nosocome ise karanlıkta, bulunduğu yerde, döşemeyi sallayarak ritmik bir koşuya başladı.

Bir trenin gürültüsü işitildi gerçekten, pistonlar çarpıyor, düdüklere ötüyordu (tüm müzikhollerde bilinen taklit) ve şu sözler edildi:

“Augustine! Augustine!... Nereye gidiyorsun? Nereye gidiyorsun?”

“Paris’e, Paris’e.”

Kırmızı bir yuvarlak belirdi, Nosocome’un sigarası.

“Duman kokusu sizi rahatsız etmez, değil mi bayan?”

“Korkunç! İki tren çarpışacak!”

“Paris, herkes insin,” dedi zenci görevli, sigarasını ağzından çıkarıp selam vererek.

Sengle, telkine rağmen, Halluin ve Menin’e doğru götüren ilk askeri vagonu hatırlamaz. Treni aysar ülkelere doğru yola çıkmaktadır.

Bir diğer iradi halüsinasyon: yan odada:

“Ölülerin ayinini dinleyin.”

NOSOCOME: Ayaklar öne. Girin.

PYAST: Ayakları kendisinden önce geldi.

NOSOCOME: Taze kokmayan et var.”

İşıklar yeniden yakıldı fakat afyon ülkesi şimdi odadaydı, aysar tren *getirmişti*. Havada saf gliserin kokusu var, sanki coğrafi bir harita üzerinde kıtaların sınırları çiziliyor, Sengle ve üçünün tüm vücudu, önce tam bir 'loie-fuller', sonra koyu menekşe rengine, on iki santimetre kalınlığında bir sıvıyla kuşatılmış halde. Sengle, jestler yaklaştıkça, dışsallaşan duyarlılığının acı çeker biçimde incindiğini fark eder.

Ölümler konvoyunu betimlemek için kapıdan tek başına ilerleyen Herreb'in yüzü, karanlık duman tabakasının kalınlığı içinde tamamen karmakarışıktır. Bir sopaya dayanır, sonra yatay olarak kaldırır sopayı, iki ucundan tutar.

HERREB: Asın kendinizi.

NOSOCOME: Jandarma komutanı.

PYAST: Çukurda. Yanlış durum.

NOSOCOME: Barfiks mi yapıyorsunuz?

PYAST: Ayaktaki nasırı düzeltiyor. Ayaktaki nasır yürüyen bir çividir.

NOSOCOME: Genel felce yol açar.

PYAST: Genel felcin perisi mi?

Herreb, elindeki kocaman kirişi sallayarak, yıldızsal aylasını giymiş, Sengle'e doğru yürür. Sengle, kendi aylasıyla temastan acı çekerek, iki kolunu kaldırır, başına doğru götürür ve parmaklarını iyice açarak Herreb'in gözlerine sokacak gibi uzatır.

HERREB: Ah! Çiviler! Yeşil çiviler! Batıyorlar...

PYAST: Ayak tabanınızda bir çivi var. Bu aynı zamanda cankurtaran simidi. Elindeki sopayla sen bir orman adamısın. Eğer sen bir orman adamıysan, cankurtaran simitlerinin de adamısındır, ormanların hayhuy adamı, hayhuyor.

NOSOCOME: Havhav dediği bir dükkân.

PYAST, *el kol hareketleri yaparak*: Ağaçtaki adam, gelin benimle ağaç yapın, ağaç salonunda.

NOSOCOME: Dört orman adamı ve bir orman onbaşı.

PYAST: Ha ha! Bir orman onbaşı! Olsa olsa bahçelerin cücesi.

NOSOCOME: *ArcaNA ambo.*

HERREB: Hey, bayım, menekşe rengi atmosfere çarparak yolundan sapmış bir dünya gibi.

Sengle, çılgına dönmüş sözleri artık dinlemiyordu, bakışları ağaçtaki adaminkiler gibi sabitlenmişti, ağaçtaki, sopasını ortadan tutmuş, yavaş yavaş döndürüyordu; neredeyse dikey, üst üste konmuş iki koninin ana çizgisi, tepeden birbirine karşıt, bedenlerin aylarının doğa-dışı akışkanı. Bir Xipéhuz ayakta doğuyordu, ışıklar içinde ve ormanların adamı yapış yapış havada dahice konuştu, sözlerinin her biri arasında üç yüz yıl var, ve Sengle, ezeliyetin içinde, dinliyordu.

ORMANLARIN ADAMI: Bir cehennem sisi gördüm... Ah! Soluğum kesiliyor, ah ne kadar güzel... ah! Böyle duruyor! Ey, merkez, Orada, bir molekül. Merkez, olağanüstü. Merkez, ah! Güzel. Hey! Merkez. Ey, Tanrı'nın merkezi. Ve periferisi. Bir periferinin bir merkezi vardır. Bahçeler var. Ey, hareketin yorgunluğu. Bir periferestezi hissediyorum... Hey, orada.

Dokuz yüz yıl, sonra, ötekilere doğru yürüdü, ve, alçakgönüllü tanrı, basitçe buyurdu:

"Ben ormanların adamıyım."

Dokuz yüz yıl.

"Oh! İşte düşüyor."

Sopanın, dayanıklı eter içine, dokuz yüz yıl süren yavaş yavaş düşüşü.

"Asamın etrafı buzlu. Ah! Dönüyor. Fikirlerimin etrafında dönüyorsun. Fakat fikirlerim yuvarlak değil. Beşgensî. Beşgen, düz çizgilerden ibarettir. Bir fikir, bir yol değildir, yıllankavi değildir. Bu bir bitişirmedir, yeniden eklemidir..."

Sengle, *yüzey* değil, PERİFERİ dediğini, dolayısıyla Xipéhuz'un canlı olduğunu düşünüyordu. İnsanın akışkanı Sengle'e çarptı ve çok acı çeken insan yeniden inledi:

"Hey, bayım."

Ve donuk buğu içinde birkaç yıllığına yeniden kayboldu. Nosocome ve Pyast tartışıyorlardı.

PYAST: Bir sümüklüböcek bacaklarıyla görür. Gündüz, kabuksuz olarak kılık değiştiriyordu, salyangozdu. Ortadır, ben her zaman ortada dururum.

NOSOCOME: Ormanların adamı bizi kesiyor.

PYAST: Fakat beni düz olarak kat etmiyor, bir kurnazlık bu.

NOSOCOME: Üç gündür buradayız.

ORMANLARIN ADAMI: Ey, sopam.

PYAST: Senin sopan.

Daha da yaklaştı, ve Sengle, önceden olduğu gibi, manyetizma hareketleriyle kendini korumak zorunda kaldı.

ORMANLARIN ADAMI: Ah! Kayboldum, bu çiviler... Çiviler, buz. Nihayet, bakalım, yeşil çiviler.

Yine Sengle'e doğru yürüdü ve kurumlu bir küçümsemeyle buyurdu:

"Beni mi gözlüyorsunuz bayım?... Ah! Gölgesiyle bana tekme attı."

Bilinci yerinde olan Sengle ona eter koklatmak istedi.

ORMANLARIN ADAMI: Dumanlar değişti.

Üç yüz yıl, ve son nefesini veren sesiyle:

"Ah! Beni kokuyla yıktın."

Tüm gece, yine de, iki kapıdan gitti ve geldi. Sengle, açık bir semsiyeyi yere koydu ve bunun yeşil bir barikat olduğunu söyledi ona; ve on binlerce yıldır kapalı kaldığına inanarak, gide-rek yaşlanarak yol aldı, sopasının üstünde, buruş buruş. Kapılar sürgülendi, ve kapıyı çaldı:

"Bayım, açınız, öldü. Zavallı, bu bağırsaklara ne yaptın?"

PYAST: Bağırsakları doludan zarar gördü, yandı.

HERREB: Konvoyun ölüsünün bağırsaklarını yumak yaptınız ve bir bobine sardınız. Niçin bobinleri yumak yapıyorsunuz? Bobino bobinlerini yumak yapıyor.

NOSOCOME: Onun bağırsakböcek doluları var.

PYAST: Hareketli bir şey biliyorum, adı Pompoteau. Pompo-
teau hareketli; oto, mobil.

HERREB, *kapıyı çarparak*: Mevcut, yüzeysel bir şey.

PYAST: Adını söyleyemez mi?

NOSOCOME: Sokakta gösteri yapmamalı.

HERREB: Açınız, bayım, işte ölü.

PYAST: Neden üç kere vuruyorsun? Dört iki daha altı eder;
altının yarısı üçtür.

NOSOCOME: Metafor.

PYAST: Félix! Félix!

NOSOCOME: Ne?

PYAST: Sevgili dostum, üç ne var, üç ne var, üç...? Bu bir
ördeğin Fransızca konuşması... Kanal, senin önünden geçen şey.
Boşalıyordun.

NOSOCOME: Boşalmıyordum.

PYAST: Bu kanalla paralel. Sen kanala paralelsin. Bir zavallı,
senin aptallığına nüfuz ediyor.

NOSOCOME: Senin a...lığının bisikleti üzerinde benim ap-
tallığımı kat ediyor.

PYAST: *ERgo nominor leo*.

NOSOCOME: Haydi, Jules Simon. İki paralelin paralel olma-
sının koşulu, zıt yönde olmalarıdır.

PYAST: Ama, bileşkeden söz et.

NOSOCOME: O senin paralelbileşken.

PYAST: Kafa ütüleyici! Buradan çıkmayacak. Bir kelebek
gözlük salatası istiyor musunuz?

ADAM, *kapının arkasında*: Ey çiviler, cam değil bu, çivileri sö-
kün, ey küçük çiviler, çivi-soytarılar, Footit...

NOSOCOME: Bir cehennem bir tür dinlence olmalıdır, çün-
kü orada ne yapılacağı bilinmez.

PYAST: Onu sevimli görüyorsun. Karikatür!

NOSOCOME: Cehennem nem...hen değildir.

PYAST: Çünkü mümkün olan tek şeydir bu.

NOSOCOME: Demek ki, bu şeyi öğrenmek istiyor, ormanların adamı?

PYAST: Bu nedenle öğrenmeyi istemek için girdi.

NOSOCOME: Bir şey mi öğrenmek istiyor? Cehennem, on boyutlu bir uzamdır.

PYAST: Bırak şu boyutlarını, en azından dokuzu yüz ağartıcı.

NOSOCOME: Üçü var, sonra, oyuk...

PYAST: Lastik...

NOSOCOME: Zaman...

PYAST: Ve karşılıklı olarak. Şimdiki zaman, uzam boyutlarına sahip.

NOSOCOME: Mantık, akıl yürütmenin çekici.

PYAST: Öldüren mantık. Bak, Sözcük pisboğazı: Rizomoro-dodendron.

NOSOCOME: Halka açık yerlerde kendimi kökümle sergiliyorum.

PYAST: O... hiç.

ORMANLARIN ADAMI, içeri girerek: Kahve geçiyor çünkü incelikleri var.

Hiç konuşmamış olan başka afyoncular, yere, kusmukların içine uzanmışlar; buhurdanın üzerine düzensizce istif edilmiş rayihalar iğrenç bir hal alır.

"Sahanda yumurta mı yapıyorsunuz?" diye sorar Pyast, Nosocome'a.

Afyonlu hali normal haline çok benzediği için –çünkü üst bir haldir– bilinci en açık olan Sengle, basit bir karşılıklılıkla, neredeyse normal bir insan olmuştur ve notlar almıştır. Akem'in boğduğu yanar döner kabarcığın havada yok olması için pencereyi açmak ister. Diğerleri, Gezgin-Yahudi yürüyüşleri ve cinli çılgınlıklarıyla haykırırlar:

"Kendini atmasını engelleyin."

Ormanların adamı, krizi azaldığından, yeniden Alman filozof Herreb olur. Süslediği bir köşede, başının arkasında kıvrılmış duran bir Fransız bayrağını açar ve bağırır:

“Yaşasın Félix Faure! Yaşasın Cumhuriyet!”

Nosocome bayrağı yeniden alır, üçte ikisini rulo yapar, üçte birini beline sarar ve haykırır:

“İşte İngilizler!

“Ya bayrağı yakarsak?” der Sengle.

“Bayrak ezelidir, çünkü vatandır,” der Pyast.

“Bu onu yakma zahmetini ortadan kaldırıyor,” diye düşündü Sengle.

Üç renkli çizgileri olan kâğıttan bir fener bulunur ve o yakılır.

“Fener,” der Pyast, “etrafında bayrak olan ışıklı bir deliktir.”

Fener, orman adamının ikinci sopası olan bayrak direğinin ucuna asılır ve Herreb yeniden acele acele yürümeye başlar. Sengle hep aynı köşeye yeniden yatar, Herreb Merkez’i sabitlerken, bir ay, fenerin değirmi tacının sınırlandığı aydınlığın beyaz döşemesi üzerinde yansır; gerçek aydan daha büyük ve daha beyaz, ortasında siyah bir varlıkla, bayrak direğinin ucunda bakır süsleme, elinde çalı çırpı demetiyle bir adam ya da iki kornişle aysar bir anıt, sayısız ve iç kemirici varlıkla yüklü.

Ölüm dağıtıcı ay odanın içindedir, Akem tarafından çağrılmış, ve Sengle, bir şamar gibi katlanmış, yuvarlak bir kutu içinde onu koruyacaktır. Akem çok yaşlanmıştır ve yeraltına girecek kadar çelimsizleşmiştir, pencereden sabahın ıssız kaldırımı görünüyor, Nosocome yatağın bir köşesinde hareketsiz oturuyor, Sengle zeminde uyuyor; ve yoldan ilk geçenlerin gözü önünde (Nosocome’un muayenehanesi zemin kattadır), elinde tutuşmuş feneriyle yere yuvarlanmış Herreb, bayrak direğinin bakırı kaskın ucunda, sevinç içinde horluyor, Alman vücudu Fransa Cumhuriyeti’nin etaminine sarılmış.

V

SENGLE'İN VALENS'E MEKTUBU

Sevgili kardeşim, işte, senin vücudunu kaplaman gereken özgürlük ejderhasının deri kabukları. Herhangi bir yere aşılınmaları yeter, ıhlamur yapraklarına dikkat etmen gerekmiyor. Bu aşırı kesin ve görünmez biçimde yapmanın en iyi yolu sanıyorum şu.

Ellerimizi dairevi halkalar çizerek, kararmış makine yağı, kara sabun ve dar yongaların tapasıyla birlikte yıkadık. Kollarını, aşı yapılan yerde bu yonga tapalarından biriyle ovuşturmalısın, daha doğrusu, zira bu kabukların hücrelerine en benzer doku budur, henüz tüyümüzün olmadığı, karnın iki tarafını ovuşturmalısın. Sıyrık olmaz, yine de kan akar ve kızıl hastalığını kalbine doğru taşır. Askerlik giysilerinin üstünde ya da içinde on iki kurşun yemiş olmaktansa bu daha iyidir. Sana olan sevgim, iyice hasta olmanı diliyor.

SENGLE

VI
BAŞKA MÜMİNLERİM DE VAR
(Sengle'in mektubunun devamı)

"P.S. – Sonradan gelecek olan bir diğer zarfın içinde küçük sarı mantarlar ve birkaç başka hoş parça olacaktır. Onbaşının ve mangandaki diğer komşularının keplerinin içine onları sürterek eğlenebilirsin; hemencecik saçkıran ve uyuz olurlar. Birkaç keli tırnaklarının arasında da tehlikesizce tutabilirsin; bu amaç için yapılmış fırçayla askerlerin kafalarını dostça kurulaman tek koşuldur. Özel bir nakil aygıtı içinde, difteri kültürüyle dolu Pravaz şiringası da olacaktır, kızıl hastalığı kılı taşıyan eldivenin yeterince etkili bir masaj sağlamazsa sana bunu tavsiye ederim; bu son operasyon, birkaç aylık çürüğe çıkma özgürlüğünden sonra ölümcül olur ve eser miktardaki bu tenkiyeyi odanın testi suyunu katarsan iyi edersin. Nosocome, suyun daha iyi bir aktarıcı olup olmadığını merakla öğrenmek istiyor... İkinci kez, sevgiyle, sağlığına.

S."

Nosocome Sengle'e açıkladı:

"Bizim basillerin ve kültürlerin posta yoluyla en iyi taşınma aracı Japon sofra ocağıdır.

"Çünkü, kültür ancak önceden hesaplanması gereken bir ısıda canlı saklanabilir.

“Tüm Japon pazarlarında bulunan Japon sofra ocağı, tene-
keden, el büyüklüğünde bir kutudur, beş delik ya da tüple de-
linmiştir. Beş kutu özel pelür kâğıdıyla birlikte satılır, sıkı sıkıya
rulo yapılmıştır, sekiz saat boyunca duman çıkarmadan yanar.

“Hiçbir şey görülmez ve kutunun her yerinde kırk beş dere-
celik eşit bir ısı vardır.

“Kültür tüpleri sarsılıp durmasın diye, sofra ocağına takılır
ve beş delik büyütülerek, ısı bu kırk beş derecenin altına isten-
diği kadar indirilir.

“Kültürler sofra ocağına sabitlenirken, sofra ocağı da tahta
bir kutuya sabitlenir, hava rezervuarı ve hızlı soğumaya kar-
şı izolatör olarak, gözle görünmeyen delikler açılmıştır, ola ki
müşterimiz Paris’ten sekiz saat uzakta kıtaya alınmışsa diye.”

VII

DONUK KARTLAR

Bu simya işlerini genelleştirmeye çabalamış olan kâhyaları Dricarpe Mart ayında öldü.

Champs-Elysées, sis, bisiklete binen birkaç kişi. Çığırtnkanlar şapkalar için üçgen biçiminde tezhipler sunuyor. Dricarpe, donuk güneşin altında espadrilleriyle yürüyor, gözleri kapalı ve sarışın, küçük gri gölün üzerindeki patenci ya da gece pezevenkleri gibi. Sattığı kartonlar küçük kitapçık formları halinde dikilmiş, soylu bir bakışla ve şeffaf kartları sunan bir jestle satıyor. Bir erkek tuvaletinin arkasında çığırtnkanlık ediyor:

“Çürüğe çıkmayı talep edin, bayım, nasıl çürüğe çıkılır! İki kuruşa satıyorum. Küçük bir broşür, Gnadenthal’de profesör olan Bay Scheffel’in konferanslarından Doktor Nosocomie tarafından derlenmiş. Tüm hileler belirtilmiştir, üçkâğıtlardan hayvan bağırsağının ucunu kullanarak rektumu düşürmeye kadar, bu hile Ambroise Paré’ye aittir... İster misiniz (bir demet halindeki, tuhaf, küçük tenekeleri salladı) *ağız tamburası* bu. Dişlerin ardında görünmez olur, çünkü çenelerden birine kopçalanır ve ağız açıkken bile fark edilmez, ve çıkardığı sesle, her soluk alışta, kim kulağını dayayıp dinlerse, alttan alta çıtırdayan hırıltılar işitir, üçüncü dereceden tüberküloz. İster misiniz...

“Başka şeyler de var, işte formüller (ve leş gibi pantolonunun cebinden onları çıkardı, kabzası elmasla delik deşik, altın bir tabancanın topundaki altı deliğe gizlemişti), zamanın rengini

almış bu minicik ciltlerde, insanüstü keşifler var, hepsi garantili, fakültelerde doğmuş eşekler, el yordamıyla eşeledikleri bir bilimin çamuru içinde bunları beş yüz yıldan önce sezinleyemez. Birincisi, kişiyi bir gün içinde kendi boyunun üçte biri haline getirir; ikincisinde belirtilen basit bir enjeksiyon sayesinde, kişi, istenen süre içinde felç olur, ta ki ceset katılaşmaya ve çürüme başlayana dek. Üçüncüsü, Swédiau tarafından önseziyle bulunmuştur, daha önce bir kez işe yaradı... Her özgürlük reçetesi bin Frank. Formül kesinlikle tek bir kopyadır ve okuma süresi olan yetmiş saniyenin sonunda, fosforlu harfler, havayla temas ederek yanar ve kâğıt kendiliğinden erir...”

Bir görevli, Dricarpe’nin helaya genç bir adamı sürüklediğini görünce, peşinden koşturdu.

“Altıncısı...”

Dricarpe’nin beyni ortalığa saçılıp müstehcen duvar yazılarıyla kaplanmış tahtanın iki yüzeyli köşesindeki iç bölme duvarlarını şehvetle kirletti. Bir şair olan genç adam, altın tabancayı eline aldı. Daha sonra, meşru müdafaa gerekçesiyle beraat etti.

VIII

DULCINEA YOLUNDA

Lamba kırmızı masa üzerinde yandı ve cırcırböceği gibi çılgık attı. Duvarlar sarı yeşil kaplıydı ve yosunlardaki böceklerin dış kanatlarının çıkardığı şarkı da işitildi, billursu kalpte kükürt gövdesinin mahrem yırtılması işitildi.

Bakır siyahından kalkan sinekler, duvardan bakan beyaz maskeye kondu ve kalıbın altında, Valens ortaya çıkmaya ve yaşamaya başladı. Kaşlarını dış köşelerine doğru biraz kaldırdı, gözlerini kapalı tuttu ve biraz ruhtan ağladı, bir dumanın gölgesi gibi, kirpiklerinden, çıplak dudaklarından ve çenesinden akararak, Sengle'e doğru. Ve ağzı, düşündü.

Tek başına ağız, bir ağacın yaprağı gibi, her yüze göre farklıdır ve yüzün, çizmeyi bilmeden çizilebilecek tek bölümü budur, çünkü dudakların ve var olan dudak hareketlerinin tesadüfiliğine göre değişen eğimli hatlarla belirtilecektir her zaman. Hatta sesler benzer olduğunda bile, konuşan iki kişinin ağızları farklıdır. Çünkü konuşmadıkları ve ağızların kendileri olarak kaldıkları anlar vardır. Auray'nin küçük sağır-dilsizleri, dilin uzlaşımı için askerce evcilleştirilmiş dudakları dikkatle gözlemlemişler, sonra da bir jimnastik üniformasının geometrisiyle onlara cevap vermişlerdi.

Valens susuyordu ve bu, özgür Valens'in Sessizliği'nin sesi idi.

Ve alçıdan kalıbı alınmış dudakların kırmızı dudaklardan daha belagatli oldukları fiziksel olarak kanıtlanır: Bunlar ışıktı

içerler ve gerçekten siyahtırlar; maskenin ağzı, birlikte solunan tüm güneşlerin ve okuma masalarının üzerinde tükenen tüm lambaların öpücüğünü Sengle'e doğru gönderiyordu.

Ve Sengle, o saatte, kardeşinin özgürlüğe uyandığına ve tıpkı iki buçuk yıl önce kendisinin yaptığı gibi duman grisi binek hayvanının sırtına binip kaçtığına inandı (düşlenen marazi aşı-lamanın mümkün olup olmadığını ve Japon kâğıdının yandığı demir kutuların yaşamı korumaya –küçük taklitlerinde yaşamı yitirmiş olsa da– yetip yetmediğini kendine sormuyordu).

Ve bu geçmişi yeniden yaşamak için maskeye doğru yükseldi; ve kafa, duvardaki hava deliğinden giremeyen bir gövdenin ziyaretçisi olamadı, fakat Sengle onların masasının üzerinde ve onların lambasının altında kardeşinin beynini ve ruhunu buldu.

Beyaz figür tamamen bir hastane odasının figürüydü, temiz yürekli yataklarla yamru yumru olmuştu, burun delikleri, bitişik dizlerin ayaklanmasına benziyordu ve alın, beyaz bir çarşaf gibi ruhun üzerine çekilmişti.

Valens, lambanın öpücüğünü Sengle'in gözlerine doğru göndermeye devam ediyordu; dış kanatların gıcirtısı hep yaşıyordu, ve bu, iki kardeşin son gezintilerinin yeniden canlanması oldu, atomlar gürültü çıkarıyordu, kükürtün çokyüzlü galerilerinde yaşayan küçük, sarı circırböcekleri gibi; ve bu kürelerin göksel müziğine hâlâ tıpatıp benziyordu.

Kafa yalnız ve çırılçıplaktı, ve Sengle, elleri arasında Valens'in zekasını tutuyor, onu ortaya çıkarıyordu; disipline edici krizalitin kırmızı ve mavisinin dışında.

Kafa, çok yalnız ve çok çıplaktı; Valens'in ruhu dudaklardan çıkarak (Sengle, yaşamı ya da ruhu ancak bir kalbin çarpmalarına benzer hareketlerden tanıyordu) kaçıyor yalnızca, tıpkı akan bir vazo gibi. Valens tüm varlığıyla odayı doldurduğunda, ruhu, kestane rengi-mavi, büyük bir kelebektir, kaşlarının ve kir-piklerinin birbirine bağladığı uçuşla çırpınan kanatları dış uçlarına doğru daha da kalkıktı, iki siyah bataklık olan gözlerindeki mucizevi sadegöz ortaya çıkıyor ve gizleniyordu.

Sengle bataklıklara ve bataklıkların üzerinde uçan hayvanlara âşıktı; asla bilinmez, diye düşünüyordu Azize-Anne *yolu üzerinde*, bataklıklarla ya da aynı bataklıklarla tekrar karşılaşır mıyız.

Alnın bir tarafındaki alçıya bir bukle mihlanmış kalmıştı; Sengle'in okşamalarıyla, harikulade kelebek, kıvırcık bir koyu renk tüy olan hortumunu düşlenen ilk firardaki yaşlı ağaçlar gibi Sengle'e doğru açtı, gel işareti yapmak için işaret parmağını kıvırdı.

Çin'de yabancı bir halkın Çince etnografisi... belirli bir rüzgarın esmesi gerekmez...

Lambanın dış kanatları daha hızlı cırlıyordu, gürültü sürekli bir hal aldı, son bir ses titremesi gibi.

Sengle, kardeşine doğru eğildi, bundan böyle fark edilen mesafe dolayısıyla, özgür, sesli ışığın öpücüğündeki tüm şefkati ona geri vermek için.

Alçıdan ağız, Sengle'in ruhunun saçısını içmek için, ten ve kırmızı oldu. Lamba kırmızılaşmıştı, sonra siyah oldu, demir gözde sönüyordu ve havada bir gözyaşı dumanı sallanıyordu.

Anlık kırmızıdan sonra, dudaklar yeşil oldular ve Sengle'in siyah yapılmış dudaklarına sopsoğuk yapıştılar. Fazlasıyla tamamlayıcıydılar.

Masa sallandı ve Sengle, un ufak olmuş kar yığınının ardından, yere düştü, bu kez dil üzerinde hışırtı çıkaran kafeinin anısı, karma hastanenin yatağında. Yüzünü küçük kabuklar arasına gömdü, birçoğu yüzüne yapıştı.

"Ağız, benim ruhumu içmek için niçin kırmızı oldu, yüzüm maskenin tenine girerken artkafadan kaçmıştı ağız?"

Ve Sengle, gecenin içinde, cinayetinin üzerindeki ağzı el yordamıyla yokladı; bir bombanın kalbi gibi kaybolmuş Kendi'ne doğru.

IX

BAY PRUD'HOMME' A GÖRE

Sengle'in Anılar'ı burada bittiğinden, bu hikâyenin sonunu Bay Prud'homme'a sorduk.

Cevap: "Yaşlılık, çocukluğun leitmotifidir, karşıtlar özdeştir, vs."

Bay Ribot, aynı şeyi zaten fizyolojik olarak açıklamıştı ve Sengle'in anılarda yaşadığını (ve öldüğünü yukarıdaki güzel cümleler gereğince) biliyoruz:

*Çan kulesi bir kavak ağacına benzer.
Tepesinde yaldızlı Azize tüner...*

Azize Anne, bir anıtın ve beyaz bir kâğıdın tepesindedir.

FRANSIZ CUMHURİYETİ
Özgürlük – Eşitlik – Kardeşlik

KAMU YARDIMI
GENEL İDARESİ, PARİS

Kurumun } Bay.....'nin servisi
Adı }

Azize-Anne
Güçsüzler Yurdu

..... *adında* *yaşında*

meslek *mizaç* *vücut yapısı*

Giriş Tarihi 18. koğuş Yatak no.

Tarih

HASTALIĞIN HİKÂYESİ

“Adı geçen Sengle, sağlıklı bir ana babadan doğmuştur, fakat cinsel aşırılık sonucu kalp rahatsızlıklarına yakalanmış, hiç istememesine rağmen askerlik hizmetinden çürüğe çıkarılmak zorunda kalınmıştır. Mükemmel bir askerdirdi (tek bir ceza bile almamıştır). Beyninde rahatsızlık olduğuna dair hiçbir emare görülmemiştir. Bugün başına gelen öfkeli manya, soruşturmamızın kanıtladığı gibi, masasında çalışırken, duvardan kopmuş olan ve kafatasında şiddetli bir sarsıntıya yol açan oldukça ağır bir alçının düşmesine bağlı olmalıdır...”

Sengle, Çince bir kitapta bir halkın etnografisini okumuştur... Deniz-aşırı uçan.

Bir asker kaçağının romanı olan ve 1897'de yayımlanan *Günler ve Geceler*, Alfred Jarry'nin otorite-karşıtı ve anti-militarist tavrını ortaya koyarken, yüzyıl sonu Avrupa'sının bütünlüklü bir sunumunu da içeriyor. Kitabın yayımlanmasından kısa bir süre sonra patlak verecek olan iki dünya savaşını önceleyen yol ayrımında, tektipleştirilmiş bir toplum tasarısına ve militer bir düzen takıntısıyla yeniden oluşturulmuş yerleşik yapıya önce itkisel sonra da fiili bir karşı çıkışla direnen Jarry, estetlerin okullu ve kurumsal nüfuz taleplerinden psikometrik ölçütlere göre saflara bölünmüş steril bir *Fransız İdealine* dek tüm açmazlarıyla ortaya seriyor dönemini.

Romanın başkarakterleri olan iki kardeş, Sengle ve Valens, tüm o burlesk manzaranın ortasında Jarry'nin bilin katlarındaki öfke, hınç ve kara mizahı yankılamaktadır. Somut olmaktan ziyade zihinsel bir firar gerçekleştiren Sengle, sadece askerden değil, konformizmden, akıldan, yerleşik toplumun bütün kurallarından da firar edişin simgesidir. Jarry uzmanı J. H. Saintmont'un deyişiyle, "iki büyük tema kolayca fark edilir: Askerden firar ve erotik firar." Romandaki tüm diğer karakterlerle birlikte, adı gibi, gündüzle gecenin, düşle gerçeğin birbirinin yerine geçtiği eserde, grotesk özelliklerle, deliliğe ve narsisizme aralanan kapı, kendi yarattığı mezalimin oyuncağı olmuş bir toplumun suretini gösterir.



ISBN: 978-975-570-765-5



12 TL

www.selyayincilik.com
[www.twitter.com/selyayincilik](https://twitter.com/selyayincilik)
[www.facebook.com/SelYayincilik](https://facebook.com/SelYayincilik)
[www.instagram.com/selyayincilik](https://instagram.com/selyayincilik)